

3 | 2010

duševné

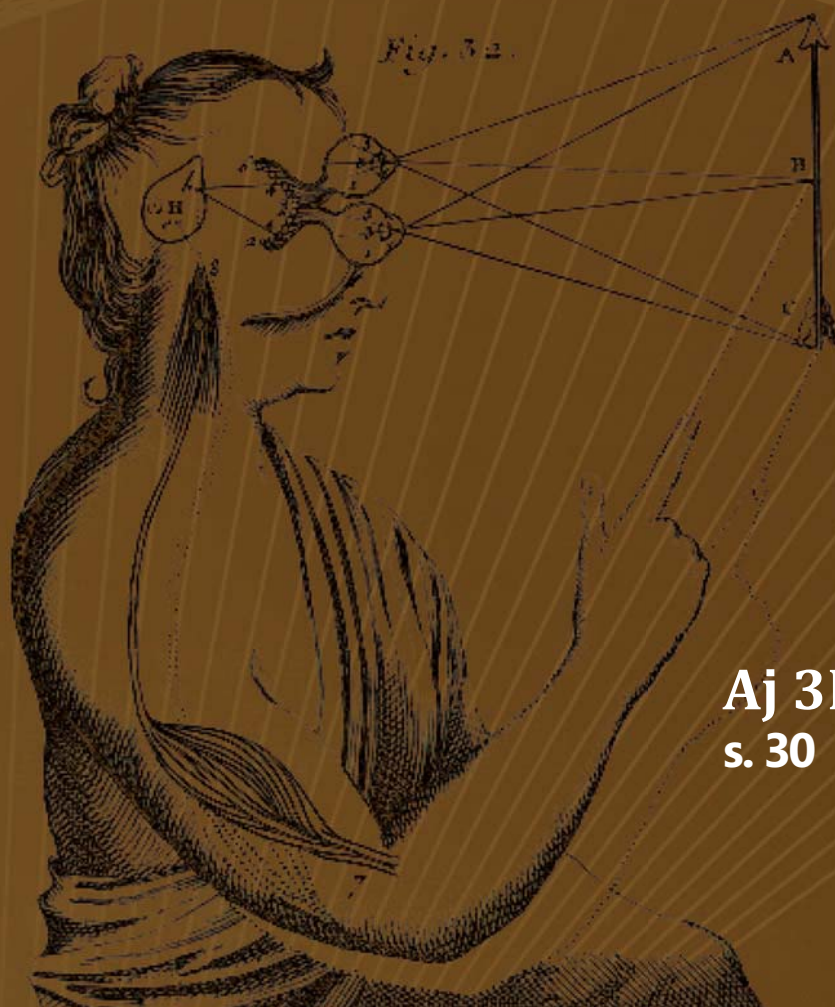
REVUE PRE TEÓRIU A PRAX
V OBLASTI DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA
| ŠTVRŤROČNÍK | ROČNÍK XIV

INTELLECTUAL PROPERTY | GEISTIGES EIGENTUM | LA PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE

vlastníctvo

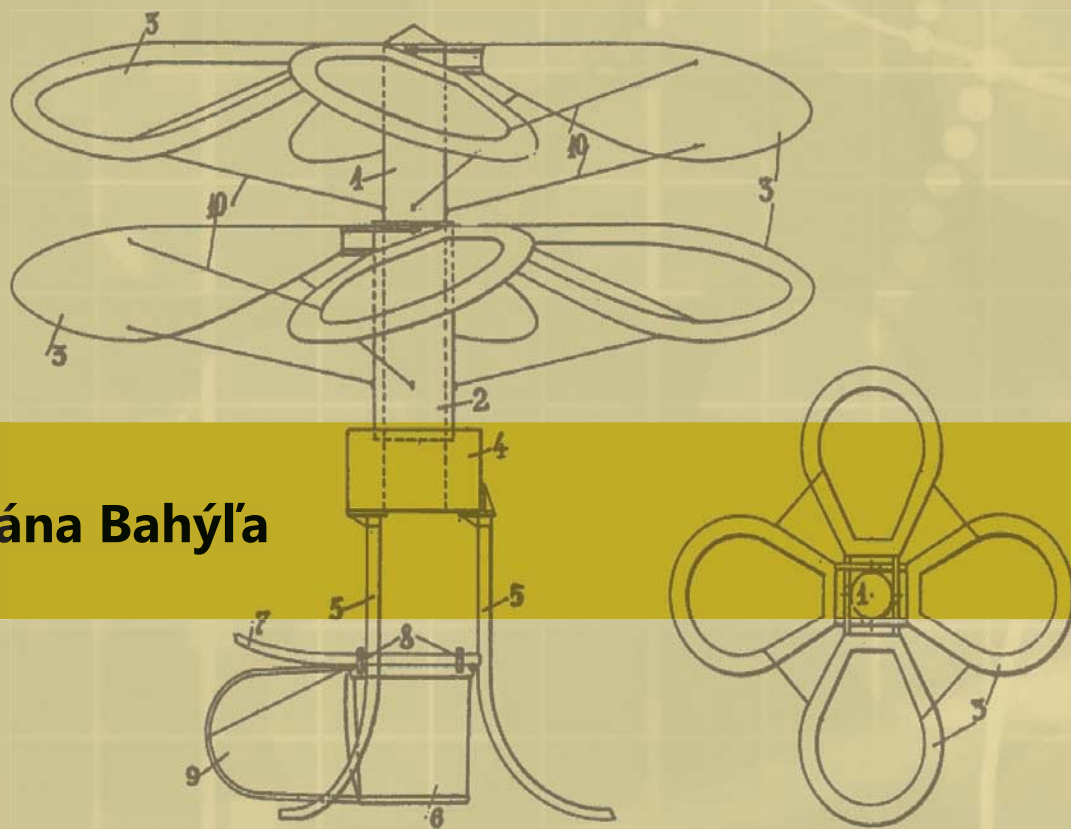

ÚRAD PRIEMYSELNÉHO VLASTNÍCTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Aj 3D je vynálezom prírody
s. 30

6. ročník Ceny Jána Bahýľa

Predseda Úradu priemyselného vlastníctva SR udelí cenu v troch kategóriách:

- stredné a veľké podniky s 50 a viac zamestnancami
- individuálni prihlasovatelia, malé podniky a mikropodniky do 49 zamestnancov
- vysoké školy a výskumné centrá

Slávnostné odovzdávanie Ceny Jána Bahýľa

21. október 2010 o 17:00 hod.

v priestoroch historického Barbakanu,

Námestie Š. Moyzesa, Banská Bystrica

V duševnom vlastníctve je stále čo zlepšovať

Vážení čitatelia,

pred časom sme sa mohli zo slovenských médií dozvedieť o dvoch prípadoch vymožitelnosti práv duševného vlastníctva pôvodcom, respektíve ich dedičmi, za podanie upovedomení o vytvorení podnikového vynálezu a úžitkového vzoru. V jednom prípade pôvodca na súde uspel a mimosúdnu dohodou mu bola vyplatená odmena, v druhom prípade dedičom súd priznal právo na patent, no odškodnenie nie.

Spory aj v oblasti duševného vlastníctva boli, sú a aj budú. Nie sú síce až také časté ako ostatné súdne spory, v ktorých je veľmi veľa neukončených prípadov, no je potrebné viacej si osvojiť aj takú špecifickú problematiku, akou duševné vlastníctvo rozhodne je. Veľmi aktuálnou úlohou je preto vzdelávanie a publikovanie čo najväčšieho množstva aktuálnych informácií o duševnom vlastníctve a význame jeho ochrany smerom k najširšej verejnosti, no hlavne pracovníkom pôsobiacim v oblasti ochrany priemyselného vlastníctva, v justícii, pracovníkom štátnej správy a samosprávy, výskumných ústavov, patentovým zástupcom a ich asistentom, advokátom, koncipientom, podnikovým právnikom, manažérom a zamestnancom výrobných a vývojových spoločností nevyvímajúc školy.

Zdôrazňovanie významu duševného vlastníctva, jeho vytvorenia a ochrany v našom každodennom živote je veľmi potrebné, no zároveň aj zložitú.

Hovorí sa, že neznalosť zákona neospravedlňuje, ale ruku na srdce, koľkí z nás a najmä naša mládež, ktorá od rána do večera sedí pri počítači, si uvedomuje, čo sa smie a čo nie pri sťahovaní či už obrázkov, počítačových programov, plných textov kníh, odborných článkov, celých audio- alebo videozáznamov a pod.

V súčasnosti akoby sa potláčala dobrovoľná technická, tvorivá činnosť zamestnancov. Pretrvávajú pohľadový prístup k vynálezcovstvu a zlepšovateľstvu prameniáci ešte z čias „plánovaného počtu podávaných prihlášok vynálezov a zlepšovacích návrhov“, pričom práve vynálezcovstvo a zlepšovateľstvo je azda jediná legálna možnosť, ako môžu zamestnávateľia nielen morálne oceniť pôvodcov alebo autorov, ale im aj finančne priliepiť.

Na Slovensku je už veľmi málo väčších, stredných alebo menších spoločností alebo firiem, ktoré majú vlastných fundovaných odborníkov z oblasti ochrany priemyselných práv. Aj táto činnosť sa ko-

mercializuje a spoločnosti sa spoliehajú hlavne na to, že v prípade potreby využijú skúsenosti podnikových právnikov, advokátov, patentových zástupcov a pod. Týmto však dochádza k stálemu znižovaniu odborníkov v danej oblasti a zároveň sa zužuje aj záber súvisiacich činností vo vlastných spoločnostiach alebo podnikoch.

Firmy sa stále viac zameriavajú na rôzne nové metódy a formy inovácií, majú spracované stratégie na zabezpečovanie úspor nákladov, prijímajú ďalšie úsporné opatrenia, ale na vynálezcovstvo a zlepšovateľstvo si spomenú až vtedy, keď sú prinútení trebárs konkurenciou podať patentovú prihlášku alebo prihlášku úžitkového vzoru či dizajnu. Často sa však spamätali až vtedy, keď už bolo neskoro.

Na Slovensku síce viaceré firmy deklarujú kladný prístup k inováciám a novým technológiám, ale na druhej strane nevytvárajú žiadne alebo len minimálne podmienky aj na zabezpečenie ochrany duševného vlastníctva či už personálne, alebo finančne.

Verím, že i snaha členov redakčnej rady časopisu Duševné vlastníctvo nie je márna, že právne povedomie verejnosti sa aj prostredníctvom nášho časopisu bude ďalej zvyšovať, a tým by sa mala zvýšiť aj odbornosť v oblasti duševného vlastníctva.

Vydavateľ časopisu Úrad priemyselného vlastníctva SR už usilovne pracuje napríklad aj na príprave 6. ročníka Ceny Jána Bahýľa za mimoriadne hodnotné priemyselnoprávne chránené slovenské riešenie. Slávnostný akt odovzdávania ceny sa uskutoční 21. októbra 2010. A to bude tiež jedna z možností, ako posunúť povedomie verejnosti o duševnom vlastníctve a význame jeho ochrany na vyššiu úroveň.

Ing. Ľubomír Poliak
U. S. Steel Košice, s. r. o.
útvár generálneho manažéra pre výskum a vývoj

Jaromír Pastorek, predseda Slovenskej akadémie vied

s. 38

OBSAH

- 3 Editoriál**
V duševnom vlastníctve je stále čo zlepšovať
(Poliak, L.)
- 6 Vplyv hospodárskej krízy na ochranu vynálezov vo svete**
(Hladká, L.)
- 9 Nehmotné kultúrne dedičstvo v ére digitalizácie**
(Čechvalová, A.)
- 15 Právne a mimoprávne interdisciplinárne aspekty filmového diela**
(Kropaj, M.)
- 20 Aktuálne z autorského práva**
- 22 Falšovanie výrobkov a autorské pirátstvo**
(Žatkuliak, E.)
- 27 II. česko-slovenský vedecký seminár o autorskom práve**
Vyváženie záujmov v autorskom práve
(Kropaj, M., Kropajová, M.)
- 30 Pohnime rozumom! – 17. časť**
Aj 3D je vynálezom prírody
(Holakovský, P., Holakovský, Š.)
- 38 Z galérie tvorcov**
Predseda Slovenskej akadémie vied Jaromír Pastorek. Užitočné aplikácie sú výsledkom špičkového výskumu
- 43 Úspešné príbehy**
Podanie medzinárodnej prihlášky pre maximálnu patentovú ochranu a komerčný úspech
- 45 Spektrum dobrých nápadov a riešení**
- 47 Zaujalo nás**
Prieskum využívania patentových informácií. Nastupujúci trend v patentových informáciách: patent intelligence
- 48 Z rozhodnutí ÚPV SR**
- 50 Právne vety rozhodnutí z GRUR Int.**
- 53 Z rozhodnutí Súdneho dvora EÚ**
- 55 Správy z ÚPV SR**
- 56 Správy z WIPO**
- 58 Správy z EPO**
- 59 Správy z OHIM-u**
- 61 Správy z EÚ**
- 62 Správy zo sveta**
- 63 Nové publikácie**
- 64 Z obsahov vybraných časopisov**

- 3 Editorial**
There is Always Something to Improve in Intellectual Property
(Poliak, L.)
- 6 Impact of the Economic Crisis on the Protection of Inventions in the World**
(Hladká, L.)
- 9 Intangible Cultural Heritage in Digital Age**
(Čechvalová, A.)
- 15 Legal and Nonlegal Interdisciplinarity Aspects of Cinematographic Work**
(Kropaj, M.)
- 20 Actual Issues of Copyright Law**
- 22 Counterfeiting and Piracy**
(Žatkuliak, E.)
- 27 Czech-Slovak Scientific Workshop about Copyright Law II**
Balancing of Interests in Copyright Law
(Kropaj, M., Kropajová, M.)
- 30 Think it! – Part XVII**
The Nature Discovered Also 3D
(Holakovský, P., Holakovský, Š.)
- 38 From the Gallery of Creators**
The President of the Slovak Academy of Sciences Jaromír Pastorek. Useful Applications are Results of the Supreme Research
- 43 Success Stories**
Filling an International Application for Maximum Patent Protection and Commercial Gain
- 45 Spectrum of Useful Ideas and Solutions**
- 47 Story that Caught Our Eye**
Patent Information Use Survey. The Evolution of Patent Information into Patent Intelligence
- 48 Issues from Decisions of the IPO SR**
- 50 Legal Sentences from Decisions from GRUR Int.**
- 53 Issues from Decisions of the Court of Justice of the EU**
- 55 News from the IPO SR**
- 56 News from WIPO**
- 58 News from the EPO**
- 59 News from OHIM**
- 61 News from the EU**
- 62 World News**
- 63 New Publications**
- 64 Tables of Contents of Selected Journals**

CONTENTS ▲ ▼ INHALT

- 3 Leitartikel**
Im geistigen Eigentum ist immer etwas zu verbessern
(Poliak, L.)
- 6 Einfluss der Wirtschaftskrise auf den Schutz von Erfindungen in der Welt**
(Hladká, L.)
- 9 Das immaterielle Kulturerbe im digitalen Zeitalter**
(Čechvalová, A.)
- 15 Rechtliche und unrechtliche interdisziplinäre Aspekte des Filmwerks**
(Kropaj, M.)
- 20 Aktuelles aus dem Urheberrecht**
- 22 Produktfälschung und Urheberpiraterie**
(Žatkuliak, E.)
- 27 2. Tschechisch-slowakischen wissenschaftlichen Seminar zum Urheberrecht**
Die Abgleichung der Interessen in Urheberrecht
(Kropaj, M., Kropajová, M.)
- 30 Klügeln wir! – 17. Teil**
Auch 3D ist die Naturerfindung
(Holakovský, P., Holakovský, Š.)
- 38 Aus der Galerie der Schöpfer**
Präsident der Slowakischen Akademie der Wissenschaften Jaromír Pastorek. Nutzanwendungen sind Ergebnis der Spitzenforschung
- 43 Erfolgsgeschichten**
Einreichung einer internationalen Anmeldung für den maximalen Patentschutz und den kommerziellen Erfolg
- 45 Spektrum der guten Ideen und Lösungen**
- 47 Wir haben bemerkt**
Die Forschung der Informationsausnutzung. Der einsteigende Trend in der Patentinformationen: Patent Intelligenz
- 48 Aus den Entscheidungen des IPO SR**
- 50 Rechtsätze der Entscheidungen aus GRUR Int.**
- 53 Aus den Entscheidungen des Gerichtshofes der EU**
- 55 Nachrichten aus dem IPO SR**
- 56 Nachrichten aus der WIPO**
- 58 Nachrichten aus der EPO**
- 59 Nachrichten aus dem OHIM**
- 61 Nachrichten aus der EU**
- 62 Nachrichten aus der Welt**
- 63 Neue Publikationen**
- 64 Inhalt von ausgesuchten Zeitschriften**

Vplyv hospodárskej krízy na ochranu vynálezov vo svete

Ing. Ľudmila HLADKÁ

Úrad priemyselného vlastníctva SR, Banská Bystrica

Svetová organizácia duševného vlastníctva (WIPO) zverejnila v júni 2010 minuloročné štatistické údaje súvisiace s ochranou vynálezov prostredníctvom **Zmluvy o patentovej spolupráci (PCT)**.

Hospodárska kríza sa odzrkadlila aj v uvedenej oblasti a **dost' markantne**. Podľa štatistiky WIPO¹, v roku 2009 bolo podľa PCT podaných **155 900** medzinárodných prihlášok, čo je **pokles o 4,5 %** oproti predchádzajúcemu roku. K poklesu prihlášok došlo prvýkrát v histórii existencie systému PCT.

Na nelichotivý stav v ochrane vynálezov mal v nemalej miere vplyv aj krach niektorých finančných inštitúcií, pretože práve od ich pomoci sú mnohé firmy závislé hlavne v čase investovania do patentovej ochrany.

V Spojených štátoch amerických, ktoré sú najväčším používateľom systému PCT, **poklesli medzinárodné prihlášky** v roku 2009 **až o 10,8 %** a v Nemecku, ktoré je tretím najväčším používateľom systému, až o 11,3 %.

Kríza však nemala rovnaký vplyv na všetky krajiny. Niektoré aj napriek ekonomickým problémom stále vykazujú nárast v počte podaných medzinárodných prihlášok. **Ide predovšetkým o prihlášky podané japonskými prihlasovateľmi.**

Japonsko, ako druhý najväčší používateľ systému PCT, zaznamenalo vlni nárast počtu medzinárodných prihlášok o 3,6 %. Z ázijských štátov okrem Japonska počet medzinárodných prihlášok kontinuálne rástol aj v Číne a Kórejskej republike, čo odzrkadľuje aj ekonomický vzostup týchto krajín. Prihlasovatelia z Číny podali v minulom roku až o 29,1 % medzinárodných prihlášok viac ako v roku 2008.

Zmluvné štáty **Európskeho patentového dohovoru (EPD)** zaznamenali v roku 2009 pokles v podaní medzinárodných prihlášok o 5,7 %. **Z európskych krajín** dosiahli vlni kladné hodnoty v štatistike WIPO **iba Holandsko**, kde prihlasovatelia podali o 2,4 % viac prihlášok ako v roku 2008, **a Francúzsko**, ktoré zaznamenalo o 1,3 % viac medzinárodných prihlášok.

Najviac medzinárodných prihlášok bolo podaných spoločnosťou **Panasonic Corporation** z Japonska (okrem toho sa **v prvej desiatke najväčších prihlasovateľov** nachádzajú ďalšie tri japonské firmy, ktoré ju uzatvárajú), druhá v poradí je Huawei Technologies Co., Ltd. z Číny.

Zo štatistiky je však tiež zrejmé, že európske krajiny nezaznamenali až taký pokles ako Spojené štáty, no do prvej svetovej desiatky najväčších prihlasovateľov sa dostali iba tri európske firmy. **Ide o firmu Robert Bosch GmbH z Nemecka, ktorá je tretia v poradí**, štvrtá je Koninklijke Philips Electronics N.V. z Holandska, piate miesto patrí americkej firme QUALCOM Incorporated a v poradí šiesta je spoločnosť Telefonaktiebolaget LM Ericsson zo Švédska. V druhej desiatke sa ocitli štyri európske, tri americké, dve japonské firmy a jedna kórejská.

Z uvedeného by mohlo vyplývať, že Spojené štáty stratili prvenstvo pokiaľ ide o najväčších používateľov systému PCT, ale

1 The International Patent System, Yearly Review, 2009, World Intellectual Property Organisation, June 07, 2010.

opak je pravdou. Aj napriek minuloročnému výraznému poklesu medzinárodných prihlášok stále hrajú prím v danej oblasti. Druhé miesto si stále drží Japonsko, tretie je Nemecko, štvrté Kórejská republika, na piatom mieste je Čína, aj napriek tomu, že zaznamenala nárast v podaní prihlášok takmer o 30 %, a za ňou nasleduje Francúzsko a ďalšie európske štáty.

Štatistika WIPO porovnáva tiež **počet podaní národných a medzinárodných prihlášok** v niektorých krajinách.

Zaujímavá je situácia v Spojených štátoch a Nemecku, kde pokles podaní v minulom roku prostredníctvom systému PCT bol vyšší v porovnaní s poklesom podaní národných prihlášok.

Vo všeobecnosti je známe, že prihlasovatelia prikladajú väčší význam podaniam medzinárodných prihlášok než národným, ale z analýzy WIPO vyplýva, že **spoločnosti v čase hospodárskej krízy uprednostnili národné podania**. Pravdepodobne sa snažili znížiť ekonomický vplyv na firmy, a preto **podávali medzinárodné prihlášky iba na najlepšie vynálezy**. Ďalším vysvetlením daného stavu môže byť, že spoločnosti chceli oddialiť podanie medzinárodných prihlášok, ak potrebovali získať viac času na vstup do národnej alebo regionálnej fázy konania v národných alebo regionálnych patentových úradoch pre prípad, že budú pokračovať v ochrane vynálezov podaním medzinárodných prihlášok, v ktorých využijú prioritu z národných prihlášok. Tým by mali viac času na získanie finančných prostriedkov na poplatky spojené so zabezpečením patentovej ochrany v zahraničí, ktorá je pomerne nákladná. Ide predovšetkým o poplatky súvisiace s konaním v národných alebo regionálnych patentových úradoch, poplatky pre patentových zástupcov, ktorí majú oprávnenie zastupovať prihlasovateľov pred príslušnými úradmi, a za preklady prihlášok.

V čase ekonomickej neistoty a zníženého rozpočtu **spoločnosti starostlivo prehodnocujú**, na ktorých trhoch vo svete nevyhnutne potrebujú ochranu vynálezov a v ktorých krajinách je najväčšia pravdepodobnosť zabezpečenia návratnosti investícií do priemyselnej ochrany.

V štatistike WIPO za minulý rok je tiež uvedený **počet zverejnených medzinárodných prihlášok z rôznych oblastí techniky**. Ich počet vzrástol v **elektrotechnickom priemysle**, predovšetkým v odvetví polovodičov, a to o 10 % a digitál-

nej komunikácie o 2,6 %; v oblasti **chémie** (mikroštruktúry a nanotechnológie) ide o 10,2 %-ný nárast. V ostatných oblastiach techniky došlo k miernemu poklesu zverejnených medzinárodných prihlášok. **Najväčší pokles vo zverejnení** bol zaznamenaný pri prihláškach, ktoré sa týkali vynálezov z oblasti informačných technológií, liečiv a telekomunikácií.

Predovšetkým v oblasti ochrany liečiv ide o dlhodobé investície. Výskum a vývoj nového lieku je nákladný, trvá zvyčajne niekoľko rokov, výsledok nemusí byť vždy uspokojivý a nie je zaručená návratnosť investícií, čo čiastočne vysvetľuje spomínaný pokles vo zverejnení medzinárodných prihlášok.

Ak sa na štatistické údaje, na základe počtu podaných medzinárodných prihlášok, pozrieme z hľadiska postavenia firiem na svetovom trhu, zistíme, že napríklad v **elektrotechnickom priemysle dominujú japonské firmy**. Japonsko dominuje v oblastiach – elektrotechnické prístroje, audiovizuálna technika, telekomunikácie a polovodiče. Americké firmy majú zasa prevahu v oblasti digitálnej komunikácie, v počítačových technológiách a IT systémoch pre manažment.

Pokiaľ ide napríklad o **meracie prístroje**, predovšetkým v odvetví optických prístrojov a technológiách ich výroby opäť hrá prím **Japonsko**. Z oblasti meracích zariadení, prístrojov na analýzu biologických materiálov a medicínskych technológií najväčší počet medzinárodných prihlášok podali v minulom roku prihlasovatelia zo Spojených štátov.

Americké spoločnosti majú prevahu v oblasti chémie. Ide o vynálezy týkajúce sa liečiv, biotechnológií, organických náterových hmôt, chemického inžinierstva a technológií ochrany životného prostredia. **V odvetviach makromolekulárnej chémie** (polyméry), **materiálov** (metalurgia) **a technológií povrchových úprav si držia vedúce postavenie vo svete japonské firmy**.

Z európskych štátov si v počte medzinárodných prihlášok podľa PCT **drží prvenstvo vo svete Nemecko**. Svoju konkurenciu prevažuje v strojárskom priemysle. Ide predovšetkým o vynálezy v oblasti obrábacích strojov, motorov, čerpadiel, turbín, obrábacích prvkov a dopravy.

Predchádzajúce informácie iba potvrdzujú rozdelenie svetového trhu medzi niektoré štáty a firmy, ktoré v technológiách výroby vysoko prevyšujú svoju konkurenciu. Dobechnúť ich náskok vo výskume a vývoji bude veľmi ťažké v čase ekonomickej neistoty, keďže majú zabezpečený istý export takmer do celého sveta. Otázkou zostáva, či si v čase hospodárskej krízy udržia konkurencieschopnosť, ak poľavia v investovaní do inovácií a spoľahnú sa na stav, ktorý v súčasnosti existuje.

V roku 2008 do národnej fázy konania (s cieľom získať regionálnu patentovú ochranu) v **Európskom patentovom úrade (EPÚ) vstúpilo z celkového počtu podaných medzinárodných prihlášok až 83,56 %**.² Z nich najväčšiu časť, z mimo-európskych prihlasovateľov, tvorili prihlášky podané prihlasovateľmi zo Spojených štátov (33,1 %) a Japonska (14,5 %), inak povedané, európsky trh je stále stredobodom záujmu firiem z USA a Japonska, ktoré sa snažia o monopol v európskom priestore získaním regionálnej patentovej ochrany prostredníctvom EPD. Pre európske firmy to predstavuje veľkú konkurenciu a niektoré z nich si len veľmi ťažko udržujú postavenie na európskom trhu v určitých oblastiach techniky.

Naopak, v Spojených štátoch vstúpilo do národnej fázy konania o 26,8 % prihlášok menej ako v EPÚ, v Japonsku a Číne o takmer 30 % menej a v Kanade a Kórejskej republike dokonca až o takmer 62 % menej.

Európska únia odstránila bariéry, ktoré stáli v ceste voľnému pohybu tovarov a služieb v 27 štátoch Únie. Vytvorila jednotný trh s viac ako 500 miliónmi spotrebiteľov, a tým sa európsky priestor stal ešte atraktívnejším pre svetové firmy, ktoré sa snažia zvyšovať na ňom svoj podiel.

Je potešiteľné, že **až 79 % medzinárodných prihlášok bolo podaných elektronicky** vrátane podaní prostredníctvom softvéru PCT-SAVE (EASY). Elektronické podania šetria čas, peniaze a tiež pomáhajú prihlasovateľom tým, že za nich robia časť administratívnej kontroly pri vyplňovaní prihlášky.

Nie menej zaujímavou súčasťou štatistiky WIPO je časť, ktorá sa týka **využívania systému PCT univerzitami**. Do prvej dvadsiatky s najväčším počtom podaných medzinárodných prihlášok sa okrem amerických univerzít dostali dve japonské univerzity, dve kórejské a jedna izraelská.

2 Táto časť štatistiky sa robí s ročným oneskorením, t. j. ide o prihlášky podané v roku 2007, pretože prihlášky podané v roku 2009 sa dostanú do národnej fázy konania až po 30 mesiacoch od dátumu priority alebo po 18 mesiacoch, ak prihlasovateľ požiada o skorší vstup do národného alebo regionálneho konania.

Prvenstvo patrí **The Regents of the University of California**, druhá v poradí je Massachusetts Institute of Technology a tretie miesto patrí Board of Regents, the University of Texas System.

Z európskych univerzít sa do prvej 50-ky dostala iba **Eidgenössische Technische Hochschule (ETH) Zürich**, ktorá skončila na štyridsiatom mieste.

Predovšetkým vysoké školy s technickým zameraním **by mali byť zdrojom technických riešení** a vzájomným prepojením výskumu a výsledkov práce univerzít s praxou by sa mohlo dosiahnuť ich finančné využitie v prospech celej spoločnosti. Úspech z takejto symbiózy vidieť hlavne v amerických firmách, čo potvrdzuje aj štatistika WIPO.

*„Európska rada oveľa neskôr, až v roku 2008 navrhla, aby k slobodám trhu (voľný pohyb tovarov, osôb, služieb a kapitálu) pribudla ďalšia sloboda – sloboda vedomostí a aby sa konečne začal preferovať tzv. **znalostný trojuholník**, ktorý tvorí vzdelanostná úroveň spoločnosti, výsledky vedeckého výskumu a rýchlosť uvádzania nových produktov do praxe.“³*

Aj napriek tomu, že sa **EÚ snaží zvýšiť konkurencieschopnosť** európskych firiem voči americkým a ázijským, **výsledky jej úsilia sa ešte nedostavili**. Stále prevláda aj nedostatočná informovanosť o význame ochrany priemyselných práv v trhovom hospodárstve. **Jednou z ciest k úspechu je zvýšenie vzdelania** v oblasti ochrany priemyselných práv, **hľadanie ďalších spôsobov, ako pomôcť firmám, malým a stredným podnikom pri ochrane nehmotného majetku**, a tak posilniť ich konkurencieschopnosť na trhu prostredníctvom silnej patentovej ochrany.

Nezanedbateľným **problémom aj naďalej zostáva vymožitelnosť práv** v tejto oblasti predovšetkým v európskych krajinách, ktoré sa iba nedávno stali členskými krajinami EÚ a zmluvnými štátmi EPD. V dôsledku neexistencie trhovej ekonomiky ešte pred ich vstupom do EÚ absentuje v nich tradícia ponímania patentovej ochrany ako majetkového práva k výsledkom technických riešení.

A aká bola situácia na Slovensku? Vlastni, v porovnaní s predchádzajúcim rokom, počet medzinárodných prihlášok podaných slovenskými prihlasovateľmi v ÚPV SR (21 prihlášok) a v Medzinárodnom úrade WIPO (13) poklesol spolu o takmer 13 %. Ochrana vynálezov väčšinou stroskotala na problémoch s financovaním patentovej ochrany v zahraničí, aj napriek tomu, že

naši prihlasovatelia (fyzické osoby) majú možnosť využiť výrazné zníženie poplatku za medzinárodné podanie prihlášky podľa PCT. Vo všeobecnosti však prevláda názor, že medzinárodná ochrana vynálezov je veľmi nákladná.

Úrad priemyselného vlastníctva SR vyvíja nemálo aktivít spätých so zvyšovaním povedomia verejnosti o význame ochrany duševného vlastníctva. Podporuje vzdelávanie súčasných i potenciálnych prihlasovateľov.

V roku 2000 bol v rámci ÚPV SR **zriadený Inštitút duševného vlastníctva**, v ktorom úrad každoročne otvára **rovnomený kurz** akreditovaný Ministerstvom školstva SR. V ostatných piatich rokoch sa v kurze vzdelávalo takmer 100 záujemcov z rôznych odborných profesií.

Je potešiteľné, že na Slovensku záujem o ochranu autorských a priemyselných práv vzrastá, vzdelanie v tejto oblasti čím ďalej, tým viac nadobúda na dôležitosť.

Aktivity úradu podporujúce ochranu predmetov priemyselných práv (prediagnostika, spolupráca s vysokými školami, knižnicami, vytváranie informačno-poradenských miest pre inovácie, najmä pre malé a stredné podniky, resp. podnikateľov) **začínajú pomaly prinášať svoje ovocie**.

V ÚPV SR od začiatku roka 2010 do októbra bolo podaných už toľko medzinárodných prihlášok podľa PCT ako za celý predchádzajúci rok.

Na záver treba zdôrazniť, že **inovácie sú hybnou silou ekonomiky**. Pomáhajú vytvárať nové pracovné miesta, zvyšovať prosperitu a životnú úroveň spoločnosti. Investície do výskumu a vývoja nových technológií sú kľúčom k prekonaniu súčasnej krízy. Ide však o dlhodobé investície a je len na vláдах jednotlivých krajín, či budú ochotné podieľať sa na ich podpore. Vlády niektorých štátov tak robia už dlhé roky, niektoré to nepovažujú za svoju prioritu a niektoré ich v čase hospodárskej krízy dokonca obmedzili. Výsledkom takéhoto konania bol znížený záujem o ochranu vynálezov vo svete, čo sa odzrkadlilo aj v počte podaných medzinárodných prihlášok.

Zmenou prístupu vlád k podpore inovácií, malých a stredných podnikov by sa v budúcnosti mohli zlepšiť aj podmienky ochrany vynálezov a zamedzilo by sa ďalšej stagnácii hospodárstva.

Systém PCT pomáha prihlasovateľom už viac ako 30 rokov, v nemalej miere odstraňuje administratívne prekážky zabezpečenia ochrany vynálezov vo svete.

O aktualizáciu a modernizáciu systému zavádzaním nových informačných technológií v rámci konania o medzinárodných prihláškach, o kvalitu medzinárodných rešerší a medzinárodného predbežného prieskumu sa neustále snaží Medzinárodný úrad WIPO. To je hlavný dôvod, prečo je systém PCT už toľko rokov funkčný a prečo **v minulom roku aj napriek hospodárskej kríze bolo prostredníctvom neho podaných 155 900 medzinárodných prihlášok**, čo je síce menej ako v roku 2008, ale rozhodne to nie je zanedbateľný počet.

Sme presvedčení, že počet medzinárodných prihlášok sa bude zvyšovať opätovným naštartovaním svetovej ekonomiky.

IMPACT OF THE ECONOMIC CRISIS ON THE PROTECTION OF THE INVENTIONS IN THE WORLD HLADKÁ, L.:

Statistics of the World Intellectual Property Organization related to the protection of inventions under the Patent Cooperation Treaty (PCT) in the last year. In 2009, there were 155,900 international applications filed under the PCT, i.e. 4, 5 % decline compared to the previous year. The number of international applications filed in the United States – the biggest user of the PCT System – decreased by 11 % in 2009. Decline of the number of international applications was caused in general by: reducing of investments into development and research, insufficient connection between research and results of universities and practice, insufficient awareness about the importance of industrial property rights protection in free market economy and enforcement of rights is also a problem. The Industrial Property Office of the Slovak Republic activities toward increasing public awareness about the importance of the intellectual property protection.

3 <http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=118> (29. 8. 2010)

Nehmotné kultúrne dedičstvo v ére digitalizácie

Ing. Anna ČECHVALOVÁ

Úrad priemyselného vlastníctva SR, Banská Bystrica

Kultúrne dedičstvo je symbolom bohatstva ľudstva, ktoré je potrebné ochraňovať a zveľaďovať. Zbierky **tradičných vedomostí** (traditional knowledge, ďalej aj TK) a **tradičných kultúrnych prejavov** (traditional culture expressions, ďalej aj TCE) v kultúrnych inštitúciách sú neoceniteľné záznamy pradávnych tradícií a celostvej histórie komunít svedčiacich o identite pôvodných obyvateľov a sociálnej kontinuite. Sú odrazom histórie, tradícií, hodnôt a viery.

Pôvodné obyvateľstvo a tradičné komunity už nie raz vyjadrili obavy, že samotný spôsob uchovávanie TK alebo TCE, ich zdokumentovanie a následná prezentácia otvárajú dvere zneužívaniu a protiprávnemu využitiu. Príkladom toho môže byť reprodukovanie pôvodného umenia vrátane pôvodných symbolov na kobercoch, tričkách či pohľadniciach, tradičná hudba splyvajúca s technorytmami, ručne tkané koberce a iné kópie ručných prác, ktoré sa predávajú ako autentické, patentované spôsoby výroby tradičných hudobných nástrojov, pôvodné

výrazy a názvy v ochranných známkach a v inom komerčnom využití.

V ostatných rokoch bol zaznamenaný **rastúci počet prípadov, keď si rôzne záujmové skupiny na úkor pôvodných komunít privlastnili ochrannú známku** alebo **patent** s obsahom dedičstva starovekých kultúr. Preto majú tieto komunity záujem, aby sa upravili výhradné práva aj v tejto oblasti, a tým by sa prostredníctvom **duševného vlastníctva** (ďalej aj DV) zabezpečila ochrana kultúrneho dedičstva.

Svetová organizácia duševného vlastníctva (ďalej WIPO) už pred niekoľkými desaťročiami ako prvá začala skúmať vzťah medzi DV a ochranou, podporovaním a uchovaním tradičných vedomostí a tradičných kultúrnych prejavov alebo výrazov folklóru. WIPO **koordinuje program rozvoja politiky a legislatívnej podpory kultúrneho dedičstva**, podporuje vytvorenie jednoduchého všeobecného právneho systému na ochranu TK a TCE.

Je žiaduce vytvoriť také **legislatívne podmienky, ktoré by rešpektovali záujem každej kultúrnej komunity** o ochranu svojho hmotného či nehmotného kultúrneho dedičstva.

Duševné vlastníctvo, predovšetkým rozvoj autorského práva, je cenným príspevkom k rozvoju vedomostnej spoločnosti. Novodobá história ukázala, že kultúra a hlavne bohaté spoločenské dedičstvo je závislé od adekvátnej ochrany DV. Takáto ochrana dovoľuje rozvíjať spoločenské kultúrne dedičstvo. Literárne a umelecké diela sa netvorí ani nevyužívajú vo vákuu, ale závisia od výkonných umelcov, režisierov, rozhlasu, televízie, telekomunikačného priemyslu a ďalších subjektov, ktoré tiež využívajú ochranu DV.

Ochrana a uchovanie kultúrneho dedičstva v kultúrnych inštitúciách

Výzvy kultúrnej rozmanitosti hlavne v spoločnostiach s pôvodnými aj imigrantskými spoločenstvami vyžadujú kultúrnu politiku na **udržanie vyváženej medzi ochranou a uchovávaním kultúrneho dedičstva**, ako aj výmenu kultúrnych skúseností.

Pôvodní obyvatelia a tradičné komunity prejavujú čoraz väčší záujem o to, aby boli priamo zahrnuté do zaznamenávania, prezentácie a reprezentovania ich vlastnej kultúry na verejnosti. Želajú si, aby boli vlastníkami svojho kultúrneho dedičstva, kontrolovali a mali prístup k existujúcim materiálom, ktoré sú uložené v kultúrnych inštitúciách. Na jednej strane to môže viesť k novej interpretácii a významu tradičných vedomostí a tradičných kultúrnych prejavov, na druhej strane to môže zasahovať do autorských práv majiteľov dokumentov.

Vo vzťahu pôvodné, domorodé obyvateľstvo a tradičná kultúra majú nezastupiteľnú úlohu **kultúrne inštitúcie**, predovšetkým **múzeá, knižnice, galérie a archívy**. Tieto inštitúcie spolu s antropológmi a etnológmi hrajú neoceniteľnú úlohu v uchovaní bohatého kultúrneho dedičstva našej planéty. **Umožňujú prístup ku kultúrnym zbierkam a zároveň podporujú duševné vlastníctvo**. Uchovávanie zbierok, ktoré obsahujú prvky kultúrneho dedičstva, často znamená, že múzeá, archívy aj knižnice musia vyriešiť celý komplex otázok týkajúcich sa DV.

Zo strany WIPO je snaha, **aby duševné vlastníctvo pomáhalo rozvíjať kultúrne dedičstvo a zároveň pomohlo kultúrnym inštitúciám vo financovaní ich aktivít**. Otázkou zatiaľ je, aký význam pripisujú duševnému vlastníctvu tieto inštitúcie. Jeho cieľom má byť ochrana, lepší prístup ku kultúrnemu dedičstvu, vzdelávanie a výskum, pôžitok a prínos pre budúce generácie a v neposlednom rade využívanie kultúrneho dedičstva cez podnikateľské aktivity v prospech spomenutých inštitúcií. Aby sa tieto ciele dosiahli, väčšinou to znamená využívanie tradičných vedomostí a tradičných kultúrnych prejavov, ich reprodukovanie vrátane digitalizácie, zverejňovanie a zviditeľňovanie ľudskej tvorivosti v kultúrnych zbierkach, ďalej využívanie názvov, log, databáz a iných informácií spojených s múzeami alebo archívmi.

Zaznamenávaním a sprístupňovaním hudby, umenia, vedomostí a tradícií pôvodných komunit kultúrne inštitúcie pomáhajú šíriť porozumenie a rešpekt k iným kultúram.

nahrávky, fotografie atď. robia. Komunity si preto myslia, že stratili úplnú kontrolu nad obsahom týchto dokumentov, keďže nie vždy sú ich vlastníčkmi.

KUKERI (mímovia) – rituálna hra

Niektoré tradičné komunity sa však začínajú ozývať, že ich práva a záujmy nie sú všetky múzeá a odborníci v oblasti kultúry berú do úvahy.

Etnografické zbierky v múzeách a ďalších inštitúciách často obsahujú nevyčísliteľné, unikátne záznamy starovekých tradícií, zaniknutých jazykov a histórie o komunitách, ktoré sú podstatné pre pochopenie identity pôvodných obyvateľov. Niektoré populárne piesne obsahujúce znaky tradičnej hudby boli pôvodne zaznamenané a sprístupnené s cieľom uchovať kultúrne dedičstvo. Zaobchádzanie s dôvernými materiálmi v rámci týchto zbierok môže však byť zdrojom obzvlášť ostrého znepokojenia. Pôvodní obyvatelia uvádzajú množstvo prípadov, keď sa **komerčne využili zbierky kultúrneho dedičstva bez predchádzajúceho súhlasu príslušnej komunity a bez ich podielu na zisku**. Podľa slov viacerých expertov, podstatu problému týkajúca sa vedomostí, zvykov a prejavov pôvodných komunit je v tom, že ich ony samotné v mnohých prípadoch nevlastnia.

V mnohých prípadoch sú tradičné vedomosti a tradičné kultúrne prejavy zdokumentované výskumom zvonku. Právo k takýmto dokumentom, ako aj samotná dokumentácia často nie je vlastníctvom komunity, ale tých, čo túto dokumentáciu, filmy,

Ako teda musia kultúrne inštitúcie zabezpečiť spomenutú vyváženosť? Ako sa môže široká verejnosť dostať k zbierkam, ktoré vlastní buď komunity, alebo inštitúcie? Tradičné komunity a kultúrne inštitúcie začali hľadať východisko cez systém duševného vlastníctva.

Nositelia autorských práv môžu využívať svoju prácu podľa vlastného želania v rámci zákona a môžu zabrániť iným využívať ich práva. Majú **výhradné práva** povoliť tretím stranám využívať svoju prácu podľa legálne uznaných práv a záujmov iných, ktorí sú často začlenení do výnimiek alebo obmedzení v rámci autorského zákona.¹ Využívanie práv pôvodnými obyvateľmi a tradičnými komunitami však môže byť zaradené mimo výnimky alebo obmedzenia autorského práva.

Ako odpoveď na požiadavky pôvodných komunit **WIPO** v rámci projektu tvorby dedičstva **ponúka** pôvodným obyvateľom a miestnym komunitám, ako aj zamestnancom múzeí rozvojových krajín **školenia** o zdokumentovaní, zaznamenaní a digitalizácii nehmotného kultúrneho dedičstva. Projekt je realizovaný v spolupráci s Americkým folklórnym centrom, Kongresovou knižnicou a Centrom pre dokumentárne

1 Zákon č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

štúdie v USA. Takýto tréning dáva možnosť školiť sa v dokumentačných technikách, archivačných zručnostiach nevyhnutných na efektívne uchovávanie kultúrneho dedičstva, ako aj o duševnom vlastníctve a tiež v používaní audiovizuálnych pomôcok poskytnutých WIPO. Pilotný projekt už bol úspešne ukončený s maaiskou komunitou v Keni.

Mnoho kultúrnych inštitúcií a komunít sa **cez duševné vlastníctvo** snaží zabezpečiť **lepší prístup k vlastníctvu kultúrneho dedičstva a zároveň kontrolu súvisiacich práv**. Takáto stratégia však ide často nad rámec tradičného DV, zasahuje do etických otázok a budovania dôvery. DV by malo preto viacej „tlačiť“ na zriaďovanie digitálnych knižničných zbierok a elektronickú archiváciu kníh, časopisov, máp a iných dokumentov.

Uchovávanie nehmotného kultúrneho dedičstva, t. j. zaznamenávanie, dokumentovanie, digitalizácia, distribúcia, zverejňovanie, ako aj šírenie povedomia o ňom, môže niekedy naraziť na nezájum a neadekvátnu zodpovednosť pôvodnej komunity. Vedie to k neúmyselnému riziku voľne dostupného použitia tradičných vedomostí alebo tradičných kultúrnych prejavov inými osobami, a tým môže byť kultúrne citlivý materiál komerčne zneužitý. Zbierky v kultúrnych inštitúciách môžu obsahovať náboženské alebo dôverné záležitosti, ktoré sú predmetom dôverného použitia podľa zvykového práva. Pre takéto náboženské, posvätné, spirituálne alebo iné kultúrne významné vedomosti alebo prejavy príslušnej komunity by mohlo byť ich použitie aj podľa duševného vlastníctva považované za nevhodné.

Kto je teda nositeľom práv tradičných vedomostí a kultúrnych prejavov? Sú osoby prezentujúce tradičné umenie aj nositeľmi práv? Z pohľadu dnešného chápania duševného vlastníctva je nositeľom práv tvorca. A ako sa riešia autorské práva napr. vo filme, kde sa prezentujú tradičné vedomosti alebo folklór?

Natískajú sa tiež špecifické a citlivé otázky získavania, ochrany, zobrazovania, komunikácie a opätovného využívania prvkov zo zbierok kultúrneho dedičstva:

- Kto vlastní zbierky?
- Kto má kontrolu nad ich obsahom?
- Kto je nositeľom práv duševného vlastníctva v súvislosti s týmito zbierkami?
- Ako by mali byť zbierky prístupné, spravované a využívané? a podobne.

Mnohé položky v kultúrnej zbierke **majú status duševného vlastníctva**. Prístup do zbierok a ich využitie sa nevyhnutne dotýka práva, politiky a praxe DV. Kultúrne inštitúcie sú na spojenci medzi tradičnými nositeľmi práv a verejnosťou. Ich každodennou činnosťou sa na jednej strane tvorí jedinečná možnosť sprístupnenia, použitia a obnovovania kultúrneho dedičstva pre verejnosť, na druhej strane je ochrana nehmotného kultúrneho dedičstva a ochrana práv a záujmov ich nositeľov.

V rozvinutých krajinách bol dlhé roky tradičný a prevažujúci pohľad na vlastníctvo kultúrneho dedičstva taký, že pôvodné komunity sú užívateľmi a nie vlastníčkmi, resp. nositeľmi nehmotného majetku. V minulosti sa o otázkach DV diskutovalo len vtedy, ak zverejnené texty prevzali pôvodný materiál, či už vizuálne, alebo písomne. S rozvojom nových technológií však kultúrne inštitúcie čelia zmene vnímania kultúrneho dedičstva zvnútra samotných pôvodných komunít. Spôsobuje to aj **nárast informovanosti o DV**.

Citlivosť vnímania duševného vlastníctva v rozvojových krajinách je rozdielna. Od otázok širokého prístupu verejnosti k zdokumentovanému dedičstvu cez jeho uchovanie až po ochranu komplexného národného kultúrneho dedičstva. Múzeá a iné kultúrne inštitúcie v týchto krajinách čelia podobným výzvam v spravovaní a distribúcií obsahu kultúrneho dedičstva, ako sú globálne ciele múzeí. Ide hlavne o **zachovanie originality dedičstva, príslušnosť ku komunitě a oprávnenie využívať súvisiace práva**. WIPO zaznamenalo v rámci komunít nárast záujmu o túto problematiku, a preto ju zaradila medzi svoju agendu. Napr. kmeň Toulumne z Kalifornie v súčasnosti využíva práva z DV, aby zastavil predaj CD nosičov a videonahrávky svojich rituálnych tancov.

Je duševné vlastníctvo lákadlo alebo bič?

Nezávisle od lokality kultúrnych inštitúcií, ich tradičný pohľad na duševné vlastníctvo, hlavne autorské právo, je taký, že potláča ich schopnosť splniť svoju misiu a mandát a vzhľadom na záujmy tretích strán im bráni vyhotovovať reprodukcie na vzdelávacie účely.

Jedným z kľúčových cieľov DV v rozvojových krajinách je zaviesť zdravý a stálu bázu rozvoja kultúrneho dedičstva, integrovanie politiky DV do spoločnosti a podpora technológií, ktorá zabezpečí rozvoj tradič-

ných vedomostí a tradičných kultúrnych prejavov, získavanie a rozvoj súvisiaceho ľudského potenciálu a odborných skúseností. Technológia a vedecké bádanie vedie zároveň k **ekonomickému rozvoju**.

Otázky, ktoré súvisia s udržateľným rozvojom kultúrneho dedičstva, sú však oveľa komplexnejšie. Keďže ochrana DV prispieva k propagácii kultúrneho dedičstva, potom to znamená, že múzeá a iné kultúrne inštitúcie by mali z toho ťažiť. Ak sú práva DV zrozumiteľné a dobre riadené, inštitúcie nevyžadujú až toľko financií a zároveň je zabezpečená **ochrana regionálnych zbierok** kultúrneho dedičstva.

Skúsenosti v niektorých krajinách ukazujú, že spoplatnenie prístupu do obsahu zbierok kultúrnych inštitúcií je kontraproduktívne k ich poslaniu. Rozhodujúcim faktorom sú **licencované programy**, ktoré prinášajú zisk, hoci len mierny. Ak existujú možnosti pre kultúrne inštitúcie zarobiť čo i len mierne finančné čiastky využívaním DV, potom závisle od finančných okolností jednotlivých inštitúcií a do tej miery, že nedôjde ku konfliktu ich poslania, mali by ich využiť. Vďaka vytrvalosti, kvalitnému manažmentu a spravovaniu kultúrneho dedičstva v digitálnej ére podnety využívať ho sa stali ešte silnejšie, napr. na vytváranie online vzdelávacieho programu dostupného verejnosti.

Životaschopnosť kultúrnych inštitúcií závisí aj od schopnosti „predať“ svoje vlastné kultúrne programy cez vlastné know-how, od ľudských a finančných zdrojov, výstav a spolupráce s vhodnými partnermi.

Digitalizácia – podpora národného kultúrneho dedičstva

K snahám o ochranu kultúrneho dedičstva, jeho zachovanie a popularizáciu prispieva aj digitalizácia. Prepojenie kultúrneho dedičstva a internetu je v súčasnosti veľmi aktuálne. Prispieva k zvyšovaniu povedomia hodnôt kultúrneho dedičstva a podporuje **tradície jednotlivých regiónov**.

Inovácia metód sprístupnenia kultúrneho dedičstva je motiváciou k väčšej regionálnej výchove s prvkami tradičnej ľudovej kultúry. **Veľkú úlohu** v propagácii kultúrneho dedičstva a tradícií regiónov by mali zohrať **aj regionálne kultúrne a informačné agentúry**.

Moderné informačné a komunikačné technológie našli a nachádzajú využitie v mnohých oblastiach každodenného života. Digitálny obsah zbierok v kultúrnych inštitúciách je profesionálne spracovaný a mnohokrát má obrovský význam a hodnotu. Pros-

treďníctvom digitalizácie sa snažíme zachovať existujúce tradičné vedomosti, revitalizovať ich a posunúť k súčasným a budúcim generáciám, **posilniť národnú identitu**.

Digitalizácia tradičnej hudby, dizajnov s tradičnými prvkami, výtvarníctva a iných kultúrnych produktov zabezpečí nových aj potenciálnych spotrebiteľov z rôznych kútov sveta kvôli originálnemu, rozdielnemu a lokálne charakteristickému kultúrnemu tovaru a službám a s tým súvisiacu podporu ekonomiky a kultúrny rozvoj.

Ako ukazujú niekoľkoročné skúsenosti v krajinách, kde sa digitalizácii venuje väčšia či menšia pozornosť, sprístupnenie kultúrneho dedičstva cez **internet** zaznamenalo nárast záujmu o tieto hodnoty. Digitálny obsah však musí zodpovedať určitým štandardom, ktoré zabezpečia nielen kvalitu a bezpečnosť prezentovaných informácií, ale aj ich zrozumiteľnosť a **dostupnosť širým vrstvám obyvateľstva**.

Prostredníctvom informačných sietí v niektorých krajinách, napr. v Kanade, sa sprístupňujú virtuálne výstavy o histórii obyvateľstva a ich príslušných komunitách. Pri uzatváraní kontraktov na digitalizáciu kultúrne inštitúcie oprávnené požadujú získanie počítačov a digitálnych fotoaparátov alebo kamier. Veľký počet rôznych regionálnych kultúrnych organizácií a komunitných centier použilo len malú časť financií na priblíženie sa k veľkému publiku prostredníctvom internetu. To im umožnilo, aby si svoje kultúrne dedičstvo chránili v digitálnych formátoch, vzdelávali svoje spoločenstvo a samozrejme aj okolitý svet o svojej histórii a zvykoch a tiež inovovali svoje počítačové technológie.

Problematickým momentom však naďalej ostáva **prístupnosť a dostupnosť pripojenia** sa na internet rôznou formou, či už káblovým pripojením, alebo cez tzv. WIFI. **Počítačové zručnosti dnešnej mladej generácie**, ktorá trávi veľa času za počítačmi, sa dajú veľmi dobre **využiť aj smerom ku kultúrnemu dedičstvu**. Mladí ľudia sa v digitálnom svete pohybujú úplne samozrejme. Je to vlastne zdroj zábavy a poznania zároveň. Spracovanie obsahu zbierok v digitálnej forme, jednoduchá použiteľnosť, zrozumiteľné ovládacie nástroje by mali byť motivačné smerom k používateľom. Okrem edukačného rozmeru sprístupnenia zbierok to má aj iný rozmer. Mladí ľudia pri surfovaní po týchto stránkach často v sebe objavujú záujem o danú problematiku, hoci dovtedy fyzická návšteva kultúrnych inštitúcií bola akosi prirodzenou prekážkou, svoju rolu zohrala možno aj pohodlnosť a v neposlednom rade i finančná otázka.

V niektorých krajinách na podporu digitalizácie štátom vypracovali dotazníky na zistenie prieskumu záujmu o dané služby. Okrem vedeckých pracovníkov v danej oblasti a zamestnancov kultúrnych inštitúcií práve kategórie žiakov od základných škôl až po vysokoškolákov boli najpočetnejšie, ktoré prejavili záujem o dostupnosť kultúrnych zbierok inštitúcií a knižnic.

Digitalizácia nehmotného kultúrneho dedičstva **by mohla aspoň sčasti nahradiť vzdelávací program v školách**. Je to motivujúci prvok tak pre učiteľa, ako aj pre študenta.

Sprístupňovanie kultúrneho dedičstva cez počítačové technológie je závislé od viacerých faktorov: dostatočná rýchlosť internetu, dobrá vybavenosť počítačmi a ich kvalita. V súčasnosti digitalizácia umožňuje skenovanie rôznych typov papierových dokumentov, aj dokumentov, ktoré sú už nasnímané na mikrofilme. Zoskenované dokumenty je možné ďalej upravovať a systematicky ukladať s možnosťou plnotextového vyhľadávania.

Ak sa má kultúrne dedičstvo priblížiť smerom k „spotrebiteľovi“, je nevyhnutné, aby nástroje digitalizácie boli populárne a vždy „o krok vpred“. Zámerom digitalizácie je spoznávanie regiónu, jeho histórie, prírody, ako aj prehĺbenie znalostí žiakov o tradičné ľudové remeslá, slovesnosť, významné osobnosti, zvyky i nárečia. Taktiež cez zážitkové učenie osvojenie si zručností svojich predkov, hlavne rezbárstva, keramiky, tkáčstva, košíkárstva, maliarstva, kresby, ľudovej slovesnosti, hudby. Získať a rozvíjať technické zručnosti mladej generácie s hrnčiarskym kruhom, tkáčskym strojom, či maľbou. Aby mali mladí ľudia motiváciu v zbieraní takýchto vedomostí, je dobré prezentovať ich vlastné práce na príležitostných výstavách, kde by vďaka návštevníkom týchto podujatí získali spätnú väzbu o zmysluplnosti svojej činnosti.

Kultúrne dedičstvo by malo byť v centre pozornosti všetkých svetových inštitúcií a medzinárodných zoskupení, ktoré akýmkoľvek spôsobom prispievajú alebo prispejú k jeho ochrane a rozvoju. Ide o EÚ, WTO, OSN, UNESCO, WIPO, Radu Európy, ako aj UNCTAD². Tieto organizácie sú zaviazané prostredníctvom medzinárodných dohôd priamo alebo nepriamo k podpore kultúrneho dedičstva.

Subregionálna konferencia v Bulharsku

Implementovanie technologických inovácií vrátane digitalizácie sa okrem škôl na všetkých úrovniach týka aj kultúrnych inštitúcií. Nedávna subregionálna konferencia v Bulharsku o **ochrane hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva a jeho digitalizácii** hodnotila aktuálnu situáciu v kultúrnych inštitúciách najmä v súvislosti s hospodárskou krízou. Následkom tejto neutešenej situácie je, a to nielen v Bulharsku, ich redukcia. Ministerstvá

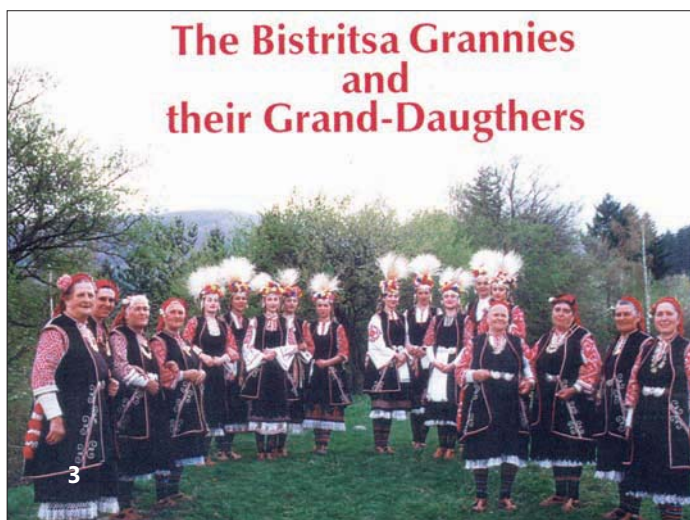
2 Konferencia OSN o obchode a rozvoji, ktorá je v rámci OSN ústrednou inštitúciou integrovanej pomoci pre oblasť obchodu a rozvoja, investícií, technológií a podpory udržateľného rozvoja.

1

2

3

4

1 – tradičný bulharský syrový múčnik; 2 – HORO, tradičný bulharský folklórny kruhový tanec; 3 – bulharský folklórny súbor; 4 – NESTINARI, rituálny ohňový tanec

kultúry v rôznych krajinách sú viac-menej prinútené redukovať financie na rôzne projekty, šetriť na výdavkoch na rekonštrukcie budov, čo má negatívny dosah nielen na kultúru, ale aj cestovný ruch. Samozrejme hľadajú **aj iné zdroje financovania**.

Na spomínanej konferencii hodnotili proces digitalizácie kultúrneho dedičstva v prvom rade zástupcovia bulharských inštitúcií. Tie postupne síce ponúkajú svoje produkty a podujatia cez internet, čím sa zvýšila ich „spotreba“, ale zatiaľ nedosahujú úroveň predaja v porovnaní s inými odvetvami. Otázkou je, do akej miery môže tento trh súťažiť s inými odvetvami. V Bulharsku len 5 % lokálnych zainteresovaných spoločností ponúka predaj svojich produktov cez internet. Nákup divadelných predstavení, lístkov na festivaly a iné podujatia cez kreditné karty predstavuje asi 26 %. Ozývajú sa hlasy za vytvorenie mechanizmu internetového zastrešenia distribúcie kultúr-

nych produktov a služieb. Tým by sa spotrebiteľovi, najmä mladšej generácii, uľahčil prístup k možnostiam kultúrneho využitia prostredníctvom internetu, kde by bolo možné nájsť kompletnú ponuku. Digitalizáciou by sa zdroje a informácie stali populárnejšie, používatelia by si cez internet sami vybrali, čo potrebujú, čo ich zaujíma.

Ako na konferencii v bulharskej Sofii ozneno z jednotlivých referátov odborníkov z rôznych oblastí kultúry, **podmienky na digitalizáciu v mnohých krajinách** a jej presadzovanie v kultúrnych inštitúciách **nie sú uspokojivé**. Napríklad v knižniciach je stále vo veľkej miere potrebné využívať chemikálie na konzervovanie tradičných zdrojov informácií – kníh, časopisov, novín. V dobe, keď vo všetkých pádoch skloňujeme vedomostnú spoločnosť a ekonomiku, **je potrebné viac podporovať aj kultúrny sektor vrátane jeho digitalizácie**. Veď internet predstavuje veľkú pomoc aj špecialistom z rôznych oblastí, ktorí si sami

určia, čo je pre ich výskum podstatné. Vďaka internetu sú k dispozícii databázy s bibliografickými údajmi, v múzeách je možno robiť rešerš zadaním kľúčových slov, rôznych období, lokality, je možné prezerat' si obrázky s prípadným popisom. V procese digitalizácie v rôznych inštitúciách je potrebné harmonizovať celkovú úroveň databáz, ich vzhľad a dodržiavať štandardy pri zverejňovaní informácií.

Pomocou skenovania sa v porovnaní s minulosťou stalo dostupných cez internet obrovské množstvo dokumentov, muzeálnych zbierok. Tým, že inštitúcie postupne digitalizujú svoje zbierky, treba riešiť otázku ochrany práv autora vs. zverejňovanie dokumentov a zabrániť ich zneužitiu, čo zdôraznili aj experti na konferencii v Sofii. Zároveň upozornili na **aktuálnu otázku poskytovania licencií**. S tým súvisí zase zvyšovanie kultúrneho povedomia, vyriešenie otázky individuálneho vs. kolektívneho vlastníctva.

Podnikateľské aktivity kultúrnych inštitúcií ovplyvňuje výroba a distribúcia hmotných produktov obsiahnutých v ich zbierkach, napr. cez licencie a ochranné známky na produkty, čo má zase dosah na meno inštitúcie a jej reputáciu. Príkladom môže byť šachová súprava Lewis v Britskom múzeu, pochádzajúca z 11. – 12. storočia, ktorá je nesmierne hodnotná.

Zástupca WIPO na konferencii opätovne zdôraznil potrebu tvorby a podpory **nového typu duševných práv pre kultúrne dedičstvo**, podporu jeho tvorcom a nositeľom.

WIPO v rámci svojho Medzivládneho výboru pre duševné vlastníctvo a genetické zdroje, tradičné vedomosti a folklór po takmer 10 rokoch diskusie o koncepcii ochrany tradičných vedomostí chce v priebehu najbližšieho obdobia uskutočniť rokovania o texte medzinárodného právneho nástroja, ktorým by sa zabezpečila ochrana TK v celosvetovom meradle.

Priority ochrany kultúrneho dedičstva v Slovenskej republike

„Vláda Slovenskej republiky považuje kultúru za duchovný základ spoločnosti, ktorý je meradlom jej vyspelosti a súčasťou národnej identity.“³

Medzi priority **programového vyhlásenia na obdobie rokov 2010 až 2014** zaradila vláda aj ochranu kultúrneho dedičstva, hlavne zlepšenie legislatívneho prostredia v tejto oblasti, obnovu a reštaurovanie národných kultúrnych pamiatok prostredníctvom viaczdrojového financovania. Znamená to, že okrem financií zo štátneho rozpočtu či zdrojov EÚ, prostredníctvom štrukturálnych a komunitárnych programov, má vláda ambíciu naštartovať aj proces efektívnejšej komunikácie so súkromným sektorom.

Zároveň vláda chápe aj **význam ekonomického potenciálu** kultúrneho dedičstva, ktorému sa v našich podmienkach zatiaľ nepripisuje adekvátny význam. Medzi svoje priority zaradila aj rekonštrukciu a vybudovanie nových kultúrnych infraštruktúr, vytvorenie synergie medzi kultúrou, vzdelávaním a priemyslom, posilnenie právnej subjektivity národných kultúrnych inštitúcií, zvýšenie ich autonómnosti a nezávis-

losti od politiky. Vláda pripraví strednodobé strategické materiály, ktoré stanovia priority a ciele v oblasti rozvoja múzeí, galérií a knižníc, ako aj pamiatkového fondu.

„Vláda SR bude realizovať projekty digitalizácie kultúrneho dedičstva a implementovať príslušné programy.“⁴ Rámcová dohoda na digitalizáciu knižného bohatstva v Slovenskej národnej knižnici bola podpísaná už v prvej polovici júna 2010 medzi rezortom kultúry a skupinou súkromných firiem. Či sa tento projekt skutočne a v plánovanom rozsahu uskutoční, ukáže nasledujúce obdobie.

Zámerom vlády je tiež posilniť **postavenie knižníc ako centier vedomostí a poznania**, využívajúc súčasné informačno-technologické možnosti. Zároveň podporí využívanie kultúrnych služieb pamätových inštitúcií, múzeí a galérií na rozvoj cestovného ruchu.

V oblasti zahraničnej spolupráce „vláda SR vytvorí efektívny systém financovania priorít štátu v oblasti medzinárodnej kultúrnej spolupráce a prezentácie slovenskej kultúry a umenia ako súčasti komplexnej prezentácie Slovenskej republiky v zahraničí. Zároveň vytvorí podmienky na zintenzívnenie medzinárodnej mobility umelcov, kultúrnych pracovníkov a študentov umeleckých a kultúrnych odborov prostredníctvom špeciálneho grantového programu. Cieľom je aj podpora prípravy a realizácie projektu Európskeho hlavného mesta kultúry Košice 2013.“⁵

Ministerstvo kultúry bude naďalej podporovať reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva, ktorý vyplýva z Dohovoru UNESCO na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva, ako aj z Dohovoru o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov. Snahou je implementovať politiku UNESCO na národnú úroveň.

S kultúrnym dedičstvom v našej krajine sa v súčasnosti mladá generácia zoznamuje aj prostredníctvom **online vzdelávania na školách v rámci projektu Infovek**.

Vláda SR sa v programovom vyhlásení v časti školstvo, veda, mládež a šport zaviazala k lepšiemu využívaniu digitálneho vzdelávacieho obsahu, ako aj eLearningu na všetkých úrovniach vzdelávania. Otázkou zostáva, za akú cenu bude pripojenie škôl na internet pokračovať. Ostáva veriť,

že zainteresované strany sa čoskoro dohodnú.

Digitalizácia má podporiť záujem najmä mladšej generácie o kultúrne hodnoty a **ukázať krásu a neoceniteľnú hodnotu kultúrneho dedičstva**.

Literatúra a internetové zdroje⁶

Komerčná príloha Hospodárskych novín, 30. apríl 2010.

WIPO Guide on Managing Intellectual Property for Museums, WIPO Publication No. 1001.

WIPO Magazine/April 2010 – No. 2.

Creative Heritage Project, WIPO Publication No. L934E/TCH.

Intellectual Property and Traditional Cultural Expressions/Folklore, WIPO Publication No. 913.

<http://www.sme.sk/c/5476069/programe-vyhlaseenie-vlady-ministerstvo-kultury.html>

<http://www.culture.gov.sk/aktuality/priority-ministerstva-kultury-a-cestovneho-ruchu-slovenskej-republiky#jc19efe4qTRum-tvx9yzRQ>

<http://www.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=6549>

INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE IN DIGITAL AGE ČECHVALOVÁ, A.:

Collections of traditional knowledge and traditional cultural expressions – invaluable significance in museums, libraries, galleries and archives. Important role of cultural institutions in preserving and protecting intangible cultural heritage. Interests of indigenous people or communities vs. copyright. Digitization of collections and using of internet. Knowledge from sub-regional conference in Bulgaria. Priorities of preserving cultural heritage in Slovak Republic. Education of young generation to national awareness.

Foto: www.jiunlimited.com, Bulgaria Discovered Guide

³ Občianska zodpovednosť a spolupráca – Programové vyhlásenie vlády SR na obdobie rokov 2010 – 2014.

⁴ Tamže.

⁵ Tamže.

⁶ Všetky odkazy na elektronické pramene v tomto článku vo vzťahu k jeho obsahu platné k 31. 8. 2010.

Právne a mimoprávne interdisciplinárne aspekty filmového diela

JUDr. et Mgr. Marián KROPAJ*

1. Zrodenie filmového diela a náročnosť vymedzenia právnej úpravy

Za začiatok dejín filmu je možné považovať **28. december 1895**. Bratia Louis a August Lumièrovci usporiadali verejné predstavenie „*pohyblivého sledu fotografií*“¹, stalo sa tak v malej parížskej kaviarni po tom, čo za túto možnosť museli jej majiteľovi zaplatiť 30 frankov. Ale už o niekoľko týždňov neskôr stúpili jeho denné príjmy za vyberané vstupné na 2 000 frankov.²

Kinomatograf bratov Lumièrovcov

Foto: http://www.fuxon.sk/videostudio/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=63

Od tej doby sa film a filmová tvorba stali neodmysliteľnou súčasťou života budúcich generácií.

Verejnemu premietnutiu prvého filmu **predchádzal celý rad technických novín**: šošovka, camera obscura, projektor či fantaskop.³ Kinematografia nebola pôvodne vnímaná ako umenie, bola skôr považovaná za pohyblivú fotografiu.

Film prostredníctvom pohybu ukazuje dynamiku života, prírody a jej rôznorodých prejavov. Jeho zmysel a podstata spočíva „v rozprávani“ pomocou obrazov. Môže ísť o nemý alebo zvukový film. Tvoriaci akt sa v oblasti filmu odohráva v jeho časovej dimenzii.

Pri filme možno vnímať dve roviny, jednak **obrazovú rovinu** („*pohyblivé maliarstvo*“) a jednak **slovnú rovinu**.⁴ Slovo je súčasťou filmovej tvorby a pritom nie je podstatné, či máme na mysli zvukový film s dialógmi alebo bez nich alebo nemý film. Aj v nemoj filme hrá slovo dôležitú úlohu, a to práve tým, že tu vystupuje ako neprítomný prvok. Film sa najviac približuje vizuálnemu obrazu života. **Neodmysliteľným prvkom filmu je ilúzia reality.** Filmové plátno nám totiž neukáže celú realitu, ale len jednu jej časť.

Na dôvernejšie uvedenie do problematiky filmového diela, ktorému sa v tomto príspevku venujeme, sme si dovolili aspoň veľmi stručne naznačiť jeho historické a filozofické pozadie, aby sme tak zdôraznili, že táto problematika má okrem právnych aspektov aj celý rad ďalších, **mimoprávne interdisciplinárnych aspektov**,⁵ ktoré považujeme za dôležité vnímať a zohľadňovať pri všetkých predmetoch duševného vlastníctva,⁶ ale osobitne pri filmovej tvorbe. Mimoprávna podstata filmových diel spočíva v ich „*špecifickom usporiadaní, spracovaní a zachytení*“⁷ filmovo použitých diel.

Ako v jednom zo svojich príspevkov uvádza **Š. Luby**: „*Otázka, ako upraviť režim filmových diel v autorskom práve, je ešte aj dnes teoreticky i legislatívno-politicky najnáročnejším a najspornejším autorskoprávnym problémom na celom svete.*“⁸

Iný autor neskôr, v jednom zo svojich príspevkov publikovaných k tejto problematike, konštatuje, že je „*jednou z najzložitejších, ale aj najzaujímavejších*“ v autorskoprávnej teórii.⁹

Zo súčasných českých autorov je možné spomenúť napríklad **P. Tůmu**: „*Vzhľadom na mimoprávnu povahu audiovizuálnych diel (hlavne kinematografických) je možné*

* **JUDr. et Mgr. Marián Kropaj**, interný doktorand na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave.

1 Náčrt k podmienosti rozvoja autorského práva vedeckotechnickým pokrokom pozri in ŠVIDROŇ, J.: Základy práva duševného vlastníctva. Bratislava: Jaga, 2000, s. 66.

2 DOBIŠ, I.: Dokumentárny film. História, teória, realizácia. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005, s. 8.

3 RANKOV, P.: Masová komunikácia. Masmédia a informačná spoločnosť. Levice: Koloman Kertész Bagala. LCA. Publishers group, 2002, s. 33.

4 LOTMAN, J.M.: Semiotika filmu a problémy filmovej estetiky. Bratislava: Slovenský filmový ústav, 1975, s. 35.

5 Aktuálne k tomu aj: KROPAJ, M., MARTIŠOVA, M.: Interdisciplinárny vedecký seminár. Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva. In Duševné vlastníctvo, 2010, č. 2. Z ďalších článkov autora napr. KROPAJ, M.: Potreba interdisciplinarity v súkromnom práve po roku 1989 – hľadanie inšpirácie? In OLŠOVSKÁ, A. (Zost.) Teoretické úvahy o práve. 5 zborník z konferencie doktorandov. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2009.

6 ŠVIDROŇ, J.: Konštituovanie vedy práva duševného vlastníctva v podmienkach Slovenskej republiky. Inauguračná prednáška. Bratislava: Veda, vydavateľstvo SAV, 2001, s. 14 a nasl.

7 TŮMA, P.: Smluvní licence v autorském právu. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 61.

8 LUBY, Š.: Filmové dielo v novom autorskom práve. In Právny obzor, č. 3, 1966, s. 223.

9 ŠVIDROŇ, J.: K autorstvu filmového diela. In Právnik, 1987, č. 10, s. 878.

tieto výtvory považovať za jedny z najkomplexnejších a právne i ekonomicky najkomplikovanejšie predmety autorského práva.¹⁰

Možno s potešením uviesť, že i slovenská a česká právna veda venovala filmovému dielu značnú pozornosť, čím položila základy formovania vedeckej kategórie „filmového diela“ aj v našich národných podmienkach.¹¹

Výsledky právnej vedy i vedy ako takej však treba adekvátne „premietnuť“ najmä do príslušných právnych predpisov, čo sa z rozličných dôvodov nie vždy deje.¹²

Zložitost samotnej témy filmového diela dokresľuje predovšetkým pluralita subjektov a rôznosť zúčastnených záujmov jednak v procese tvorby filmového diela, ale aj jeho exploatacie. Je to tak z dôvodu komplikovanosti vzájomných vzťahov subjektov podieľajúcich sa na tvorbe filmového diela, ale aj ďalších vznikajúcich vzťahov voči iným subjektom a objektom. **K sporným otázkam dodnes patrí určenie „podstaty a povahy filmového diela, povahy a obsahu autorských práv na filmové diela a autorstvo filmového diela“¹³**, i napriek tomu, že, ako už bolo spomenuté, právna veda tejto oblasti venovala značnú pozornosť.

K priblíženiu možností vyvažovania záujmov v autorskom práve, ale tiež, osobitne, pri filmovom diele sa podrobnejšie vrátíme neskôr.

2. Audiovizuálne dielo – film a filmové dielo

Slovo film sa dá chápať v rôznych významoch. **J. Švidroň** ním rozumie „výsledok tvorby realizovanej špecifickým kinematografickým postupom, v ktorom sa spájajú možnosti poskytované dosiahnutou úrovňou danej techniky (filmovej techniky) s tvorivým ľudským prvkom prejavujúcim sa v oblasti vedy a umenia“.¹⁴ V tomto význame považujeme slová „film“ a „filmové dielo“ za synonymá. Ako pri vzniku každého autorského

diela, aj tu sa vyžaduje určitá miera tvorivej duševnej činnosti autora. Bez nej prirodzene nemôže vzniknúť autorské právo. Označenie „film“ sa v inom význame používa aj v súvislosti s hmotným nosičom zachycujúcim v procese tvorby vznikajúce filmové dielo.

Filmové dielo ako samostatný predmet autorského práva bolo v našich autorskoprávných predpisoch pomenované rôzne. Pôvodne označenie kinematografické alebo podobným postupom vytvorené dielo, používané v zákone č. 218/1926 Zb. z. a n. o pôvodcovskom práve k literárnym, umeleckým a fotografickým dielam (o autorskom práve), bolo v zákone č. 115/1953 o autorskom práve upravené ako filmové dielo. Legálnu definíciu však autorský zákon neobsahoval. Napriek tomu právna veda už v tom období považovala filmové dielo za „úplne nové dielo, ktoré je odlišné od všetkých diel k jeho vytvoreniu použitých“.¹⁵ Už vtedy bolo právnym vedcom zrejmé, že pri filmovom diele treba rozlišovať „autorské právo na film ako celok“ a na „diela, ktoré na vytvorenie filmu boli použité“.

Označenie filmové dielo prevzal aj ďalší autorský zákon č. 35/1965 Zb. Tento zákon priamo stanovil, že filmové dielo je predmetom autorského práva. Podradené mu boli zároveň aj diela vytvorené podobným spôsobom.¹⁷ Filmové dielo bolo upravené v § 6 vtedajšieho autorského zákona.

Zásadné zmeny v právnej úprave filmového diela priniesli „ponovembrové“ autorské zákony (ďalej aj AZ) č. 383/1997 Z. z. a č. 618/2003 Z. z. V týchto právnych predpisoch už nebolo filmové dielo samostatne upravené. Zákonodarca zaradil medzi kolektívne diela do § 9 AZ problematiku spoločného diela, čím pravdepodobne chcel navodiť pocit kontinuity medzi dovtedy upravovanou problematikou filmového diela a novoupravenou problematikou spoločného diela.

Z legislatívno-obsahovej stránky medzi filmovým dielom a spoločným dielom neexistuje žiadna kontinuita.¹⁸ V § 5 ods. 2 AZ zákonodarca zadefinoval „audiovizuálne dielo“, ktoré malo nahradiť pôvodne používaný autorskoprávny pojem „filmové dielo“.

Svoju pozornosť, po zrušení právnej úpravy samostatného ustanovenia o „filmovom diele“, musíme upriamiť aj na pojem **audiovizuálne dielo**, ktoré je v súčasnom slovenskom autorskom zákone zaradené medzi predmety autorského práva. V nadväznosti na uvedenie pojmu „audiovizuálne dielo“ sa v § 7 ods. 1 písm. e) pri ňom uvádza aj slovný dôvetok „predovšetkým filmové dielo“.

Zákonodarca pri prijímaní tejto zmeny vychádzal z premisy, že audiovizuálne dielo je pojem širší, ktorým možno zastrešiť kinematografické diela, televízne filmové diela, ako aj ostatné televízne diela, videofilmu aj najrôznejšie „šoty“ od predvolebných až po obchodné využitie vo forme reklamy tovarov a služieb.¹⁹

P. Muríň rozlišuje audiovizuálne diela z viacerých hľadísk. Delí ich na auditívne a vizuálne, ďalej na hudobné, dramatické či hudobnodramatické diela, ale aj kinematografické i televízne diela a videogramy. Audiovizuálne diela rozlišuje aj na kinematografické či filmové diela a diela vyrobené elektromagnetickým spôsobom, ďalej na kinematografické či filmové diela, televízne diela a videogramy.²⁰

I. Telec rozlišuje audiovizuálne diela na diela filmové a diela vyjadrené obdobným spôsobom ako dielo filmové. V komentári k českému autorskému zákonu č. 121/2000 Sb. autori uvádzajú, že v prípade „audiovizuálnych diel“ a „diel filmových a diel vyjadrených podobným spôsobom“ ide o synonymá.²¹ Autori uvádzajú, že nový pojem „audiovizuálne dielo“ sa použil v kontinuite s predpismi Európskeho spoločenstva, medzinárodnou úpravou Dohovoru o medzinárodnom zápise audiovizuálnych diel i s verejnoprávnu úpravou, konkrétne zákonom verejného práva č. 237/1993 Z. z. o audiovizii.

10 TŮMA, P.: Dielo cit. v pozn. č. 7, s. 61.

11 Okrem uvedených dvoch príspevkov napr. aj LUBY, Š.: Zvukový film a autorské práva účastníkov. In Právny obzor, č. 5, 1943, s. 113-125; LUBY, Š.: Filmové dielo v novom autorskom zákone. In Právny obzor, č. 10, 1966; KNAP, K.: Autorské právo. Právnické edice. Praha: Orbis, 1960, s. 44-51, s. 97-101. Z novej literatúry: MURÍŇ, P.: Autorskoprávne aspekty tvorby a využívania audiovizuálnych diel. In Právny obzor, č. 2 - 3, s. 178 -186; TELEC, I.: Výklad audiovizuálneho diela. In Časopis pro Právni vědu a praxi, 1996, č. 2, s. 302; TELEC, I., TŮMA, P.: Autorský zákon. Komentář. Praha : C. H. Beck. 1. vydání. 2007, 942 s.

12 K právnej vede pozri aj: ŠVIDROŇ, J.: Právna veda v oblasti duševného vlastníctva na Slovensku. In ŠVIDROŇ, J.: Dielo cit. v pozn. č. 6, s. 23 a nasl.

13 K všeobecným historickým otázkam vývoja autorského práva aktuálne a sumarizujúco ŠVIDROŇ, J., ADAMOVIČ, Z., NÁVRAT, M., ŠKREKO, A. (ed. Švidroň, J.): Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva. Bratislava: Veda, 2009. Z mimoprávnej literatúry možno odporúčať najmä STADTRUCKER, I.: Teória masmediálnej (dis) komunikácie. Bratislava: Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 2007.

14 MURÍŇ, P.: Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 179. Cit. podľa LUBY, Š.: Autorské práva na filmové diela. In Právnické štúdie, č. 1/1978, s. 47.

15 ŠVIDROŇ, J.: Dielo cit. v pozn. č. 9, s. 879.

16 KNAP, K.: Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 98.

17 MURÍŇ, P.: Autorské právo II. Komentár k novému autorskému zákonu. Bratislava: Epos, s. 34 a nasl.

18 K tomu pozri: ŠVIDROŇ, J.: Právo duševného vlastníctva in LAZAR, J.: Občianske právo hmotné, s. 265 a nasl.; KŘEŠŤANOVÁ, V.: Kolektívni dílo/společné dielo, včetně exkurzu do komunitárního práva. In Právny obzor, 88, 2005, č. 2 - 3, s. 172 -177.

19 K tomu pozri: MURÍŇ, P.: Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 178; KŘEŠŤANOVÁ, V.: Právna úprava audiovizuálneho diela. In VYPARINA, S.: Ochrana duševného vlastníctva VI. Zborník z celoštátneho seminára. 1998, s. 156-160.

20 MURÍŇ, P.: Dielo cit. podľa pozn. č. 17, s. 37.

21 KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V.: Autorský zákon. Komentár a předpisy související. 2 aktualizované vydání. Podle stavu k 1. 9. 2005. Praha: Linde, a. s., 2005, s. 182; ŠEBELOVÁ, M.: Autorské právo. Zákon, komentáře, vzory a judikatura. Brno: Computer Press, a. s., s. 41.

Naproti tomu však **Bernský dohovor** o ochrane literárnych a umeleckých diel pojem „*audiovizuálne dielo*“ neobsahuje. Používa pojmy „*filmové diela*“ a „*diela vyjadrené podobným spôsobom ako diela filmové*“.

Napriek tomu, že autorský zákon použilva označenie audiovizuálne dielo, myslíme si, že v našich podmienkach má pre tento predmet autorského práva historickú tradíciu pomenovanie filmové dielo, a preto aj v tomto príspevku používame prevažne **termín filmové dielo**. Považujeme ho za príliehavejší a výstižnejší. Podľa nášho názoru v autorskom zákone nebolo potrebné a vhodné bez hlbšieho vedeckého zdôvodnenia nahradiť pojem filmové dielo pojmom audiovizuálne dielo. Domnievame sa, že **zákonodarcia tým, že neuvážene „opustil“ zaužívaný pojem**, ktorý bol pre väčšinu odbornej, ale i laickej verejnosti relatívne vžitý a tradične používaný, **zbytočne skomplikoval právnu úpravu filmovej tvorby** a vniesol nezrozumiteľnosť do tejto oblasti právnej úpravy.

Ani z hľadiska právnej istoty **nie je dobré neodôvodnene meniť zaužívanú terminológiu**, prípadne bez hlbšieho uváženia preberať terminológiu, ktorá v našich podmienkach nemá historickú tradíciu.

Považujeme za potrebné kontinuálne nadväzovať na hodnotné vedecké výsledky, snažiť sa snúbiť tradíciu so schopnosťou pretvárať veci k lepšiemu. Uchovávanie a rozvíjanie osobitostí národnej právnej tradície²², hoci sa môže zdať z celosvetového hľadiska ako skromná, zásadne podmieňuje našu schopnosť chápať a lepšie prijímať celosvetové trendy.

Medzinárodné a európske spoločenstvo nás pozýva na aktívnu účasť. **Nesmieme zostať iba pasívnymi prijímateľmi** a bez ďalších súvisiacich krokov iba „*nemými prekladateľmi*“ cudzojazyčných právnych textov.

3. Význam, charakter a hodnota filmového diela

Filmové diela sú diela kolektívne alebo inak ich možno nazvať aj hromadnými dielami. Existujú filmové diela umeleckého charakteru, ale aj striktné vedeckého a tiež filmové diela dokumentárnej povahy, inštruktážne a vzdelávacie filmy, ktoré nema-

jú vedecký a ani umelecký charakter.

Filmy dokumentárnej povahy v sebe „*integrujú dokumentárne východisko a systém umelekej obraznosti, a preto sa o nich často hovorí ako o bifunkčnom (dvojfunkčnom) umení, spájajúcom v sebe prostriedky vedy a umenia*“.²³

Viacerí teoretici filmu tvrdia, že **dokumentárny film sa z hľadiska svojej metódy približuje k vede a že stojí na hranici medzi vedeckým a umeleckým poznáním sveta**. „*Z vedy čerpá objektívnu hodnotnosť argumentácie, z umenia osobnostný výraz a autorský postoj k zobrazovanému problému*“.²⁴

V súčasnej poznatkovy a vedomostne orientovanej spoločnosti sa predovšetkým **zdôrazňuje technická a ekonomická stránka**.

Má mať filmová tvorba okrem technickej a ekonomickej stránky aj nejaké kultúrnotvorné, humanizačné a civilizačné poslanie? Mala by prispievať k rozvoju kultúrneho a duchovného života spoločnosti.²⁵ Všeobecne poslaním tvorby má byť „*skultúrňovanie ľudského spoluzitia v dialektickej jednote materiálneho a duchovného*“²⁷, a nie materiálny prospech, hoci prirodzene ten pôsobí výrazne motivujúco, podnecuje a stimuluje tvorbu a tvorivú duševnú činnosť.

Iba pozitívne hodnoty, ktoré by mohli posunúť našu civilizáciu skutočne dopredu, **by mali mať nárok na to, aby boli vedome, zámerne a cielené vnášané do spoločenského povedomia**, do myslenia a cítenia národov našej planéty. A v tomto nevyhnutnom obrodnom procese môže práve umenie, konkrétne filmová tvorba, zohrať svoju veľkú a nezastupiteľnú úlohu.

Či si to priznáme alebo nie, je pravdou, že ľudia do značnej miery ovplyvňuje zameranie a obsah autorského diela, nech už je z akejkoľvek oblasti práva duševného vlastníctva. Filmová tvorba by mala predstavovať vzorové správanie, mala by ukazovať a zobrazovať napríklad vzory rôznych konštruktívnych spôsobov riešenia medziludských vzťahov a problémov, vzory slušnosti, ľudskosti a mravnosti, vzory správneho vyjadrovania, zmysluplného a užitočného využitia voľného času, vzory úcty a lásky k blížnym a v neposlednom rade aj vzory vzťahu k prírode a k tomu, čo nás presahuje.

Obsah a zameranie filmovej tvorby môže byť rôzne. Je zrejme a história to aj potvrdzuje, že filmová tvorba je do značnej miery ovplyvnená a hodnotovo determinovaná politicko-ekonomickým prostredím, v ktorom vzniká.

Filmové dielo má nepochybne aj svoju estetickú stránku. Môže účinne formovať spoločenské vedomie. Predmetom záujmu filmovej produkcie môžu byť rôzne otázky sociologické, politické aj náboženské. Filmove umenie môže sprostredkovať oveľa dôležitejšie ciele, ako je zábava. Film môže ukázať vonkajší svet, a tak rozšíriť vedomosti a skúsenosti. Môže tiež sprostredkovať komunikáciu občana so spoločnosťou. **Ak je filmové dielo výsledkom tvorby zodpovedného autora, tak môže plniť aj interpretačnú funkciu**.²⁸

Možno povedať, že vznik filmového diela je závislý aj od finančných možností a ochoty producenta, organizačných schopností tvorivého tímu mnohých ľudí participujúcich na tvorbe filmového diela, časových možností a technických predpokladov.

4. Námety de lege ferenda vo vzťahu k právnej úprave filmového diela v slovenskom autorskom zákone

Ako uvádza aj **J. Švidroň**, „*zákonodarcia pri legislatívnej úprave režimu filmového diela nemá ľahkú úlohu*“. Na tvorbe filmu participuje množstvo rôznych subjektov, ktorých záujmy nie sú vždy vzájomne súladné. Na jednej strane vystupuje podnikateľ, na strane druhej autor, resp. spoluautori filmového diela. Právnu úpravu filmového diela je potrebné upraviť tak, aby vyvažovala záujmy veľkého počtu autorov a rovnako aj záujmy producenta, ktorý pri tvorbe filmového diela znáša obzvlášť vysoké ekonomické riziko vyplývajúce z prevažne vysokých finančných nákladov, ktoré vynaložil v spojitosti s tvorbou určitého filmového diela.

Autorský zákon teda musí chrániť záujmy spolutvorcov filmového diela a musí tiež poskytnúť ochranu aj investorovi, ktorý „vhodne“ podporil a umožnil rozvinúť tvorivé schopnosti a realizovať projekt vzniku filmového diela.

Autorskoprávna úprava musí byť taká, aby sa minimalizovala potenciálna

22 Z autorovej tvorby k tomu bližšie: KROPAJ, M. Dielo cit. v pozn. č. 5; KROPAJ, M.: Ideály nežnej revolúcie a ich premietnutie vo vývoji súkromného práva v prvých rokoch slovenskej transformácie spoločnosti. (Historickoprávna a filozofická štúdia.) In Človek a spoločnosť. Internetový časopis pre pôvodné teoretické a výskumné práce z oblasti spoločenských vied, 2009, roč. 12, č. 3. Dostupné na internete: <<http://www.saske.sk/cas/>> (25. 6. 2010)

23 DOBIŠ, I.: Dielo cit. v pozn. č. 2, s. 51.

24 Tamže DOBIŠ, I., s. 58.

25 K rizikám jednostranného redukcionistického pohľadu vedy a techniky viac aj KROPAJ, M., MARTIŠOVÁ, M.: Dielo cit. v pozn. č. 5; KROPAJ, M., MARTIŠOVÁ, M.: Interdisciplinárny pohľad na autorské právo, význam vedeckej práce a vyvažovanie záujmov v slovenskom autorskom práve. In Právny obzor, 2010, č. 3.

26 GROMOV, S. J.: Duchovný náplň filmového umení. Praha: Československý filmový ústav, 1979.

27 ŠVIDROŇ, J.: Tvorba a právo. Bratislava: Veda, 1991, s. 248.

28 DOBIŠ, I.: Dielo cit. v pozn. č. 2, s. 25.

nemožnosť použitia a hospodárskeho zhodnocovania filmových diel. „Úprava autorskoprávného režimu dokončeného filmového diela nesmie byť prekážkou jeho exploatacie.“²⁹

Treba tiež ujasniť odpovede na otázky, kto je autorom filmového diela a kto je oprávnený rozhodnúť o jeho spoločenskom využití. Ako už vyplýva z predchádzajúceho textu, pri tvorbe filmového diela participuje rôznym spôsobom viaceru subjektov. Na jednej strane stojí právo producenta, ktorý investoval nemalé finančné prostriedky do tvorby filmového diela, a na druhej strane veľké množstvo autorov „diel filmovo použitých“.

V súlade so skôr formulovanými zásadami **Š. Lubyho** je zrejme, že za autora sa vždy považuje fyzická osoba, ktorá dielo vytvorila svojou duševnou tvorivou činnosťou. Nikdy to teda nemôže byť producent, ktorý investične zabezpečoval celý tvorivý proces. Jeho oprávnené záujmy však musí autorský zákon ochraňovať, a tým podporovať plynulé využívanie filmového diela a naplnenie jeho spoločensko-kultúrneho poslania. Producentovo právo na zhodnotenie jeho investície vynaloženej na tvorbu diela a dosiahnutie zisku je však nepochybne oprávnené.

Pripomeňme si ako uvedenú situáciu riešil autorský zákon z roku 1965. Tento zákon výslovne nestanovil subjekt autorstva filmového diela a ponechal určenie autorstva na „riešenie praxi (mimoprávnej alebo právnej) v každom jednotlivom prípade“.³⁰ Zákon teda neurčil za autora filmového diela ani režiséra a ani žiadnu inú osobu či spoluautorov, ktorí by sa svojou prípadnou duševnou tvorivou činnosťou mohli eventuálne podieľať na tvorbe a vzniku filmového diela. Autorstvo bolo teda nutne odvodzovať od všeobecného pojmu autorstva v spojitosti s možnosťou uvažovania aj o kolektívnom diele, diele spoluautorov. Tejto možnosti sa podrobnejšie venuje **J. Švidroň**, ktorý hľadá optimálne riešenie pre autora, resp. spoluautorov i výrobcu, resp. producenta. V tejto súvislosti je potrebné uviesť aj **K. Knapov** právny názor a argumentáciu. Podľa neho filmové dielo nie je dielo spoluautorov, pretože to odporuje povahe spoluautorstva. Predovšetkým chýba akýkoľvek vnútorný vzťah medzi jednotlivými autormi. Tí sú vo vzťahu (nie k sebe navzájom) k výrobcovi filmu a o sebe

ani nemusia vedieť, teda nejde ani o vedomú spoluprácu. Ako ďalší dôvod nemožnosti označiť filmové dielo za dielo spoluautorské uvádza **K. Knap** to, že tvorivá duševná činnosť spoluautorov pochádza z rôznych odborov tvorby a ani za súčinnosti týchto tvorivých pracovníkov nevzniká jednotné dielo. K tomu, aby takéto jednotné dielo vzniklo, je potrebná „jednotiaci“ činnosť filmového režiséra. Práve on stmeluje a formuje jednotlivých pracovníkov.³¹

Ak by sme však akceptovali **Švidroňov prístup** o tom, že filmové dielo môže byť aj dielom spoluautorským (tak sa to dlhodobo uznávalo napr. vo francúzskej úprave autorského práva na filmové dielo), objavila sa nové problémy s vymedzením okruhu do úvahy prichádzajúcich spoluautorov a otázka podielov jednotlivých spoluautorov, ktorých tvorivé príspevky sú veľmi rôznorodé čo do kvality a kvantitivy.³² Akceptovaním filmového diela ako diela spoluautorského sa však komplikuje situácia producentovi, ktorý by mal značne sťaženú pozíciu. **J. Švidroň** navrhuje „legislatívne vhodným spôsobom (zákonným splnomocnením) zabezpečiť výkon autorského práva na filmové dielo ako celok producentovi, bez toho, aby bol považovaný za subjekt pôvodného autorského práva na dokončené filmové dielo“.

K. Knap vníma predovšetkým jednotiacu činnosť režiséra filmového diela, ktorý je zároveň jediným z tvorivých pracovníkov zúčastnených na tvorbe filmového diela, „ktorého činnosť zahŕňa celý proces výroby filmu“.³³ Z uvedeného **Knap** vyvodzuje záver o potrebe zákonným ustanovením priamo prostredníctvom autorského zákona umožniť režisérovi výkon autorského práva na filmové dielo ako celok. Podľa **Knapovho** názoru môže vzniknúť k filmovému dielu „pomer spoluautorský výnimočne v rámci určitého príspevku v odbore rovnakej tvorivej činnosti“.³⁴

Myslíme si, že okruh do úvahy prichádzajúcich spoluautorov nemožno presne zákonne určiť, pretože proces vzniku kaž-

dého filmového diela je značne špecifický a na jeho tvorbe sa môžu podieľať rôzne osoby duševne tvorivo i netvorivo činné. Ak by zákonodarca konkrétne určil subjekt autorského práva na filmové dielo, tak by sa dostal v mnohých prípadoch do rozporu so **zásadou pravdivosti**, keďže podmienky vzniku filmových diel sú v jednotlivých prípadoch veľmi odlišné a nie je možné označiť za autorov určitú skupinu pracovníkov. Ak by to zákonodarca urobil, tak by to nezodpovedalo skutočnosti.³⁵ Bolo by to navyše v rozpore so **zásadou slušnosti**. V súčasnom autorskom zákone v § 5 ods. 2 sa za spoluautorov filmového diela považujú najmä „hlavný režisér, autor scenára, autor dialógov a autor hudby, ktorá bola vytvorená osobitne pre toto dielo“. Slovné spojenie „považujú sa“ možno zaradiť medzi vyvrátené právne domnienky.³⁶ Ale za určitých okolností, ak by to bolo odôvodnené a spravodlivé, by bolo možné a žiaduce tento okruh spoluautorov rozšíriť aj na iné subjekty.

Za autorov filmu nemožno považovať autorov filmovo použitých diel, a to ani diel už existujúcich alebo vytvorených pre tvorbu daného filmu alebo tvoriacich sa v spojitosti s tvorbou samého filmu.³⁷

Š. Luby sa k otázke autorstva filmového diela vyjadruje značne rezervovane, no zároveň uvádza, „že pokiaľ nebolo preukázané spoluautorstvo iných tvorivých pracovníkov, treba vzhľadom na typické okolnosti vzniku filmu za výlučného autora považovať režiséra“. Toto konštatuje v prípade pochybností o spoluautorstve k filmovému dielu. Je podľa neho obvyklé, a teda typické vyvodit' vznik filmu výlučne z tvorivej práce režiséra.

Uvádzané stanoviská **Knapa**, **Lubyho** a **Švidroňa** sa premietli aj do právnych úprav audiovizuálnych diel v autorských zákonoch v Slovenskej i Českej republike. Zatiaľ čo náš autorský zákon exemplifikatívne

Foto: www.jiunlimited.com

29 ŠVIDROŇ, J.: Dielo cit. v pozn. č. 9, s. 886.
30 ŠVIDROŇ, J.: Dielo cit. v pozn. č. 9, s. 889.
31 KNAP, K.: Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 48.
32 ŠVIDROŇ, J.: Dielo cit. v pozn. č. 9, s. 886.
33 KNAP, K.: Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 48.
34 Tamže KNAP, K.: Dielo cit. v pozn. č. 11, s. 49.
35 LUBY, Š.: Dielo cit. v pozn. č. 8, s. 225.
36 KRIŠTÚFEK, M.: Dielo cit. v pozn. č. 19, s. 158.
37 LUBY, Š.: Dielo cit. v pozn. č. 8, s. 226.

vymenováva autorov, ktorí eventuálne prichádzajú do úvahy ako spoluautori – hlavný režisér, autor scenára, autor dialógov, autor hudby, tak český autorský zákon priamo v § 63 ods. 1 uvádza, že za autora audiovizuálneho diela sa považuje režisér.

Z hľadiska Lubyho snahy pravdivo označovať autorov výsledkov tvorivej duševnej činnosti možno konštatovať, že slovenská právna úprava vyjadruje hodnovernejšie skutočnosť autorstva k filmovému dielu.

Nechceme podceňovať veľké úsilie režiséra filmového diela a jeho výrazný vklad do tvorby filmového diela, no nemôžeme zatvárať oči ani nad tvorivou činnosťou iných tvorivých účastníkov v procese tvorby filmového diela. Podrobne tvorivé príspevky vložené priamo do tvorby filmového diela a účasť viacerých autorov rozpracoval vo svojom príspevku **J. Švidroň**.³⁸

M. Krištúfek považuje „zakotvenie koncepcie spoluautorstva s vymedzením širokého okruhu spoluautorov“ za vhodný motivačný faktor zohľadňujúci pritom svetový trend.³⁹

V súčasnom autorskom zákone je filmové dielo, resp. audiovizuálne dielo definované v § 5 ods. 2 ako „dielo, ktoré je vnímateľné prostredníctvom technického zariadenia ako rad súvisiacich obrazov, či už sprevádzaných zvukom, alebo nie, ak je určené na uvádzanie na verejnosti“. Zo zákonnej formulácie ďalej vyplýva, že filmové dielo má povahu diela spoluautorov.

V Českej republike sa filmové dielo vníma ako zvláštny druh súborného diela.⁴⁰ Iná je otázka výkonu majetkových práv autorov k filmovému dielu. Aktuálne v slovenskom AZ ich upravuje § 55 ods. 2 takto: „Ak nie je dohodnuté inak, majetkové práva autorov k audiovizuálnemu dielu vykonáva výrobca originálu audiovizuálneho diela, ak od autorov audiovizuálneho diela písomnou zmluvou získal súhlas na vyhotovenie originálu tohto diela a dohodol sa s nimi na odmene za vytvorenie diela a na odmene a spôsobe jej určenia osobitne za jednotlivé použitie tohto diela podľa § 18 ods. 2 AZ.“

Na dohodu o odmene za použitie diela sa primerane vzťahuje ustanovenie § 45. Ďalej § 55 ods. 3 AZ ustanovuje, „že ak výrobca originálu audiovizuálneho diela vykonáva majetkové práva autorov k audiovizuálnemu dielu podľa odseku 2, platí, že získal aj právo použiť toto dielo v znení pôvodnom, dabovanom alebo doplnenom o titulky, ako aj na použitie obrazov vytvorených v súvislosti s vyhotovením jeho originálu (časť audiovizuálneho diela), a to s možnosťou udeliť tretej osobe licenciю na použitie tohto diela; ustanovenie § 50 ods. 1 až 3 sa použije primerane“.

Náš autorský zákon sa teda usiluje nepopierať skutočné autorstvo na filmové dielo tomu, kto svojou tvorivou duševnou činnosťou participoval na vytvorení diela. Na druhej strane však v prípade majetkových práv priamo naznačuje producentovi, ako má postupovať, aby mohol bezproblémovo využívať majetkové práva vyplývajúce z filmového diela, ktoré vzniklo aj vďaka jeho finančnej investícii.

Podľa autorského zákona z roku 1965 bol „výrobca priamo zákonom splnomocnený na výkon autorských práv k filmovému dielu ako celku“. Súčasnú právnu úpravu považujeme za lepšiu, pretože „spoluautori sú chránení tým, že výrobca s nimi musí uzavrieť zmluvu, aby mohol použiť audiovizuálne dielo, a výrobca je tiež chránený, lebo ak je takáto zmluva uzatvorená, nemôžu mu spoluautori neskôr zakázať dielo použiť“.⁴¹

Pokúsme sme sa čo možno najširšie poukázať na rôzne názorové prístupy k vnímaniu filmového diela a na základe uvedených prístupov sformulujeme nasledujúce námety **de lege ferenda**.

- Navrhujeme opätovne sa vrátiť k výstižnému pojmu filmové dielo a opustiť pojem audiovizuálne dielo.
- Nevnímať problematiku vyvažovania záujmov iba jednostranne ekonomicky, ale usilovať sa o také zákonné vymedzenie filmového diela v autorskom zákone, aby sa nenarušila zásada pravdivosti autora, eventuálne spoluautora a zásada slušnosti.
- Navrhujeme ponechať súčasnú koncepciu filmového diela ako diela spoluautorov, no pritom zvážiť rozšírenie ich exemplifikatívneho okruhu o ďalšie subjekty.
- Pokúsiť sa riešiť otázku podielov jednotlivých spoluautorov na výslednom filmovom diele.
- Zaviesť do autorského zákona pojem autori filmovo použitých diel a vysvetliť rozdiel medzi autorstvom k filmovému dielu a k filmovo použitým dielam.

5. Mravné aspekty filmovej tvorby

Tvorba spoločenských hodnôt, hmotnej a duchovnej kultúry, je zásadne spojená s vlastnou tvorivou činnosťou autora. Schopnosť tvoriť je podstatnou vlastnosťou ľudskej osobnosti, najväčším ľudským majetkom. **Hodnota filmu spočíva v duchovnom, vnútornom bohatstve osobnosti tvorca.**

V súvislosti s dynamickým vedecko-technickým rozvojom sa vynára mnoho otázok mravnej povahy. Existuje totiž riziko

nesprávneho chápania postavenia človeka v spoločnosti, v rodine, v iných vzťahoch... Ľudia zaoberajúci sa vysoko špecializovanou prácou môžu stratiť schopnosť emocionálne sa prejavovať. Môžu „spadnúť“ do redukcionistického technického myslenia, chápať všetko okolo seba iba vo vedeckých a technických kategóriách. Uvedené myslenie môže u človeka viesť k strate zmyslu, dehumanizácii, k zameraniu sa na vlastnú spotrebu.

Pokiaľ ide o vyvažovanie záujmov, pri filmovej tvorbe sa pozornosť zameriava na vzťah medzi autormi filmového diela a investormi, ktorí materiálne a organizačne zabezpečujú možnosť samotnej duševnej tvorivej činnosti. To, že táto problematika sa skúma niekedy dosť jednostranne z ekonomického pohľadu, sme už spomínali. Okrem podnikateľov a autorov existuje však ešte samotná verejnosť, ktorá je prijímateľom výsledkov filmovej tvorby.

6. Záver

Načrtnutím niektorých aspektov filmovej tvorby na Slovensku sa právno-vedecký výskum v tejto oblasti nemôže ani zďaleka končiť. **Význam filmu je pre rozvoj kultúry zásadný.** Filmové dielo však poskytuje stále veľa nevyriešených právnych problémov, k riešeniu ktorých by mohla pozitívne prispieť širšia odborná medziodborová diskusia právnikov s odborníkmi z vedeckej a umeleckej sféry. Problémy takto širšie konfrontované by mohli byť ľahšie zvládnuteľné a riešené v prospech celej spoločnosti.

LEGAL AND NONLEGAL INTERDISCIPLINARITY ASPECTS OF A CINEMATOGRAPHIC WORK

KROPAJ, M.:

The outline of current legislation and summary of results of jurisprudence in the field of cinematographic work in the Slovak Republic. The most problematic issues related to law; nonlegal interdisciplinary value, cultural and spiritual aspects. Personal and proprietary rights related to cinematographic work. Risks of reductionist view on the science and technology. Possible stimulating ideas de lege ferenda to the production of cinematographic works. Balance between interests of an author, respectively co-authors, of a cinematographic work and producers. The criterion of a truthfulness and fairness in determination of an authorship of a cinematographic work. Differences between Slovak and Czech legislations. Moral aspects of a cinematographic production.

38 ŠVIDROŇ, J.: Dielo cit. v pozn. č. 9, s. 883 a nasl.

39 KRIŠTÚFEK, M.: Dielo cit. v pozn. č. 19, s. 158.

40 TELEČ, I.: Přehled práva duševního vlastnictví. Brno: Doplněk, 2002, s. 46.

41 KRIŠTÚFEK, M.: Dielo cit. v pozn. č. 19, s. 159.

Aktuálne z autorského práva

Spolupráca či aspoň vzájomné prepojenie medzi Creative Commons (ďalej CC)¹ a kolektívnou správou práv doteraz v Európe nikdy neexistovala. Je to z dôvodu, že nositelia práv, ktorí ich správu zverujú niektorej z organizácií kolektívnej správy, nemôžu ďalej nakladať so svojimi dielami a inými predmetmi ochrany. Výlučné zastúpenie alebo prevod práv na organizácie kolektívnej správy je typické pre správu práv v Európe, v dôsledku čoho nositelia práv už nemôžu poskytovať licencie, na základe ktorých by tretie strany používali ich diela, resp. iné predmety ochrany. Pre nositeľov práv zastupovaných organizáciou kolektívnej správy je teda vylúčená aj aplikácia licencií CC.² V roku 2007 bol však v Holandsku spustený pilotný projekt, ktorý po prvýkrát vytvoril platformu stanovujúcu podmienky vzájomného fungovania CC a kolektívnej správy práv.

Dňa 27. augusta 2010 bol zverejnený dokument s názvom *Evaluation of the Creative Commons Buma/Stemra pilot*, ktorého autormi sú Paul Keller (Creative Commons Nederland) a Andy Zondervan (Buma/Stemra).³ Ide o hodnotenie pilotného projektu, ktorý od roku 2007 realizovala holandská „pobočka“ organizácie CC a holandská organizácia kolektívnej správy pre autorov hudobných diel.

Ako sa uvádza v dokumente, hlavným dôvodom uvedenia pilotného projektu je

ponúknuť autorom väčšiu mieru flexibility pri rozširovaní a propagácii ich diel. Až do spustenia pilotného projektu nebolo možné, aby členovia Buma/Stemra používali licencie CC; holandský projekt je tak prvým pokusom skombinovať individuálne „otvorené“ licencie (*open content licenses*) s kolektívnou správou práv mimo územia USA. Cieľom je, aby autori (zatiaľ aspoň hudobných diel) mohli kombinovať výhody kolektívnej správy práv s flexibilitou, ktorú ponúkajú licencie CC, a s rozširovaním ich diel nimi samými na internete.⁴

I keď sa CC a Buma/Stemra zhodli na tom, že by bolo prospešné ponúknuť autorom ešte viac flexibility pri rozširovaní ich diel, organizácia kolektívnej správy argu-

mentovala, že z jej perspektívy to má zmysel, len ak sa autorom umožní licencovať svoje diela na základe licencií CC na nekomerčné účely. V rámci pilotného projektu sa tak umožnilo autorom zastupovaným Buma/Stemra využívanie troch licencií CC na nekomerčné účely.⁵ Ostatné licencie autori zastupovaní organizáciou kolektívnej správy nemôžu využívať a Buma/Stemra môže ďalej vyberať odmeny za komerčné použitie ich diel.

I keď z projektu jasne vyplýva, že ide o pozitívny krok s perspektívnou budúcnosťou, z výsledkov analýzy je zrejmé, že na lepšie využitie licencií CC bude nevyhnutné projekt ešte ďalej adaptovať.

-o0o-

1 www.creativecommons.org (31. 8. 2010).

2 Bližšie ADAMOVÁ, Z.: Vedecká tvorivá činnosť v kontexte autorského práva. In *Duševné vlastníctvo*, 2009, č. 3, s. 22.

3 www.bumastemra.nl (31. 8. 2010).

4 KELLER, P., ZONDERVAN, A.: *Evaluation of the Creative Commons Buma/Stemra pilot*, s. 3.

5 <http://creativecommons.org/about/licenses> (31. 8. 2010).

Vo veci Infopaq International vs. Danske Dagblades Forening – sporu medzi spoločnosťou vykonávajúcou zber dát s cieľom monitorovať dennú tlač proti dánskemu združeniu vydavateľov bol 18. júna 2010 podaný na Súdny dvor EÚ návrh na začatie konania o predbežnej otázke⁶ týkajúcej sa článku 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES.⁷ Predmetné ustanovenie upravuje jedinú obligatórnu autorskoprávnu výnimku, ktorú sú členské štáty EÚ povinné transponovať do svojich právnych poriadkov, a to prípady dočasného rozmnožovania diel a iných predmetov ochrany.⁸

V zmysle smernice 2001/29/ES, prípady dočasného rozmnožovania, ktoré sú *prechodné alebo náhodné a sú integrálnou alebo podstatnou časťou technologického procesu a ktorých jediným účelom je umožniť a) transmisiu v sieti medzi tretími stranami cez sprostredkovateľa alebo b) oprávnené použitie diela alebo iného predmetu ochrany, a ktoré nemá žiadny samostatný ekonomický význam, je vyňaté z práva na rozmnožovanie*. Dočasné rozmnožovanie je teda možné uskutočniť bez súhlasu autora alebo iného nositeľa práv.

Spoločnosť Infopaq zasiela klientom, na základe nimi zvolených kľúčových slov, zhrnutia novinových článkov z dánskej periodickej tlače. Predmetné aktivity vykonáva bez súhlasu nositeľov práv s odkazom na ustanovenie čl. 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES. Podľa názoru dánskeho združenia vydavateľov periodickej tlače je takéto konanie v rozpore s autorským právom a porušuje výlučné práva autorov, resp. odvodенých nositeľov práv.

Ide v poradí už o druhý návrh na začatie konania o predbežnej otázke podaný tým istým súdom a v tej istej veci, keďže v tejto veci už Súdny dvor EÚ v roku 2009 rozhodol takto:⁹

1. *Na úkon uskutočnený pri postupe zberu dát, ktorý spočíva v uložení výpisu z chráneného diela vytvoreného z jede-*

Foto: www.jiunlimite.com

nástich slov do pamäte počítača a jeho vytlačení, sa môže vzťahovať pojem rozmnožovanie časti v zmysle článku 2 smernice 2001/29/ES, ak – čo prináleží overiť vnútroštátnemu súdu – takto prebraté prvky vyjadrujú vlastnú duševnú tvorbu ich autora.

2. *Prípady vytlačenia výpisu vytvoreného z jedenástich slov, ktorý sa uskutočňuje v priebehu postupu zberu dát, akým je postup vo veci samej, nespĺňa podmienku týkajúcu sa prechodného charakteru ustanovenú v článku 5 ods. 1 smernice 2001/29/ES, a preto nemožno tento postup uskutočniť bez súhlasu príslušných majiteľov autorských práv.*

Aj tentokrát je predmetom návrhu na začatie konania o predbežnej otázke najmä ustanovenie týkajúce sa dočasného vyhotovovania rozmnoženín a čiastočne aj trojkrovového testu. Oproti trinástim otázkam z návrhu vo veci Infopaq I bolo

v tomto prípade Súdny dvor EÚ predložený sedem podrobných otázok. Otázky sa týkajú výkladu „*integrálnej a podstatnej časti technologického procesu*“ (v súvislosti s manuálnym skenovaním celých novinových článkov), výkladu „*oprávneného použitia*“ (v súvislosti so skenovaním obchodnou spoločnosťou a použitím vo forme zhrnutia) a výkladu pojmu „*samostatný ekonomický význam*“. Osobitná otázka je tiež zameraná na to, či skenovanie celých novinových článkov a ich následné rozmnožovanie možno považovať za „*určité osobitné prípady, pri ktorých nedochádza ku konfliktu s bežným využívaním*“ novinových článkov a ktoré „*neodôvodnene nepoškodujú oprávnené záujmy nositeľa práv*“ podľa článku 5 ods. 5 smernice 2001/29/ES. Súdny dvor EÚ by mal tiež zodpovedať, či je v tejto súvislosti relevantné, že 11 slov je uchovávaných aj po ukončení procesu zberu dát.

Zuzana Adamová

6 Návrh na začatie konania o predbežnej otázke, C-302/10 z 18. 6. 2010 vo veci Infopaq International A/S vs. Danske Dagblades Forening.

7 Smernica Rady a Európskeho parlamentu 2001/29/ES z 22. 5. 2001 o harmonizácii niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti.

8 Cf. ustanovenie § 32 zákona č. 618/2003 Z. z. o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom (autorský zákon) v znení neskorších predpisov.

9 Rozsudok Európskeho súdneho dvora, C-5/08 zo 16. 7. 2009 vo veci Infopaq International A/S vs. Danske Dagblades Forening, pozri tiež ADAMOVÁ, Z.: Aktuálne z autorského práva. In Duševné vlastníctvo, 2009, č. 3, s. 20.

Falšovanie výrobkov a autorské pirátstvo

1. Zo správy o colných opatreniach a výsledky prieskumu verejnej mienky

V druhej polovici júla 2010 Európska komisia zverejnila **výročnú správu o colných opatreniach Európskej únie v predchádzajúcom roku** na vymáhanie práv duševného vlastníctva na vonkajších hraniciach EÚ.

Vo výročnej správe sa uvádza, že colné úrady EÚ sa v roku 2009 angažovali v 43 500 prípadoch zahŕňajúcich niekoľko miliónov výrobkov s podozrením na falzifikáty a pirátske kópie. Množstvo tovaru podozrivého z porušenia práv duševného vlastníctva zadržaného v roku 2009, v porovnaní s rokom 2008, kleslo zo 178 miliónov výrobkov na 118 miliónov výrobkov.

Medzi hlavné predmety, ktoré colné úrady vlni skonfiškovali na základe podozrenia z porušovania práv duševného vlastníctva, patrili **cigarety, oblečenie a značkový tovar**. Podstatnú časť predstavovali tiež výrobky každodenného použitia, ako sú šampóny, zubné pasty, hračky, lieky a domáce spotrebiče, čo znamená potenciálne nebezpečenstvo aj pre zdravie občanov.

Výročná správa tiež konštatuje, že kým v minulosti sa porušovanie práv duševného vlastníctva týkalo najmä luxusného tovaru, v súčasnosti sa čoraz viac vzťahuje na predmety každodennej potreby. Z najčastejšie zadržaných tovarov predstavovali cigarety 19 %, ostatné tabakové výrobky 16 %, značkový tovar 13 % a lieky 10 %.

Čína je aj naďalej hlavným zdrojom výrobkov porušujúcich práva duševného vlastníctva (64 % z celkového počtu predmetov porušujúcich práva duševného vlastníctva), zatiaľ čo na iné krajiny ako Spojené arabské emiráty (lieky) a Egypt (hračky) pripadla väčšina len pri špecifických kategóriách výrobkov.

Z hľadiska početnosti prípadov porušovania sa **90 % prípadov týkalo ochranných**

známok, 4,99 % patentov, 3,57 % autorských práv, 1,32 % dizajnov, 0,05 % odrôd rastlín a 0,02 % dodatkových ochranných osvedčení.

Z uvedeného je zrejmé, že **tlak falšovaného tovaru** na vonkajšie hranice vnútorného trhu EÚ s 500 mil. spotrebiteľov je **aj naďalej veľmi veľký**. Ako na to reagujú samotní občania EÚ?

O spotrebiteľskom správaní občanov EÚ vo vzťahu k falšovaným výrobkom a vnímaní tohto problému veľa napovedajú **výsledky prieskumu verejnej mienky Eurobarometer**, ktorý bol uskutočnený v období od 28. februára do 4. marca 2009 *Gallup Organisation* na vzorke 27 000 respondentov z celej EÚ. Témou prieskumu bol „vnútorný trh: povedomie – vnímanie – dôsledky“. Súčasťou komplexného prieskumu bola aj téma falšovaných výrobkov.

Respondentom boli položené otázky týkajúce sa:

- vedomostí o existencii spoločnej európskej legislatívy proti falšovaniu výrobkov a autorskému pirátstvu;
- osobnej skúsenosti s kúpou falšovaného výrobku v „dobrej viere“;
- opodstatnenosti/dôvodu kúpy falšovaných výrobkov;
- vnímania falšovania výrobkov z hľadiska dôsledkov na ekonomiku krajiny.

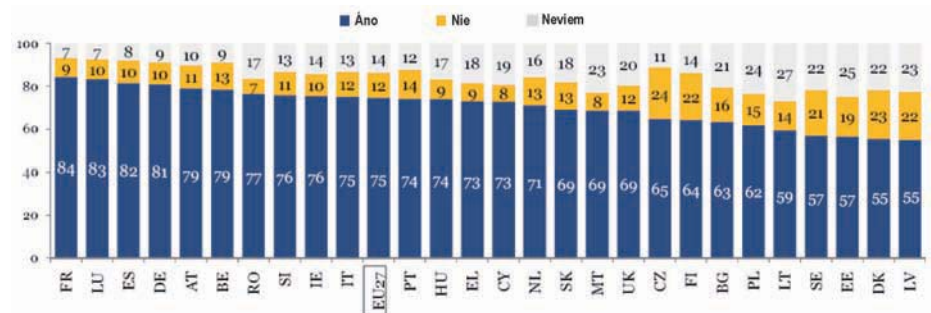
Úroveň povedomia o existencii spoločnej európskej legislatívy proti falšovaniu výrobkov a autorskému pirátstvu

Tri štvrtiny respondentov odpovedalo správne, že v EÚ existujú spoločné pravidlá na potlačanie falšovania a autorského pirátstva (graf č. 1). Približne 1/8 (12 %) respondentov uviedla, že takéto pravidlá neexistujú a 14 % respondentov nevedelo odpovedať.

Krajunami, ktoré preukázali najvyššiu úroveň znalostí, boli Francúzsko, Luxembursko, Španielsko a Nemecko – viac ako 8 z 10 respondentov (81 – 84 %). Najnižšia úroveň znalostí bola zaznamenaná v Lotyšsku, Dánsku, Estónsku, Švédsku a Litve, no aj tam správne odpovedala tesná väčšina ľudí (55 – 59 %). Vo väčšine členských štátov EÚ 30 % respondentov uviedlo, že spoločné pravidlá neexistujú alebo že o nich nevedia. V prípade respondentov z Malty, Cypru, Rumunska a Grécka bola početnosť odpovedí „neviem“ dvakrát vyššia ako odpovedí „nie“. Pokiaľ ide napríklad o Českú republiku, bolo to opačne, 11 % opýtaných „nevedelo“ o súvisiacich pravidlách a približne 24 % uviedlo, že „neexistujú“. **Na Slovensku 69 % opýtaných odpovedalo kladne, 13 % záporne a 18 % nevedelo odpovedať.**

Graf č. 1

Existuje spoločná európska legislatíva proti falšovaniu a pirátstvu výrobkov? [%]

Osobná skúsenosť s kúpou falšovaného výrobku v „dobrej viere“

Celkovo 22 % respondentov uviedlo, že kedysi si kúpili výrobok v dobrej viere a až neskôr zistili, že bol falšovaný (graf č. 2). V prípade Rumunska, Litvy a Bulharska bola táto početnosť dvojnásobne vyššia (47 – 48 %) v porovnaní s priemerom EÚ a v prípade Švédska a Dánska len polovičná (8 – 9 %). **Na Slovensku má takúto skúsenosť 28 % opýtaných.**

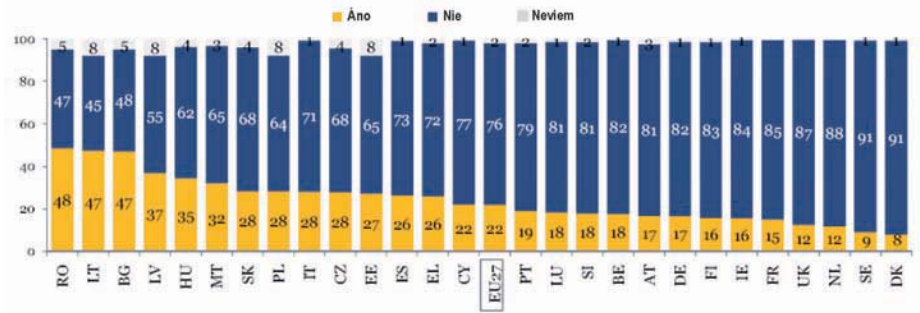
Z výsledkov je zrejmé, že **penetrácia vnútorného trhu nových členských štátov falšovanými výrobkami je výrazne vyššia v porovnaní so starými členskými štátmi.** Väčšina falšovaných výrobkov patrila do kategórie módne oblečenie a doplnky (38 %), hudba (13 %), spotrebná elektronika, filmy a parfumy (9 – 11 %). Relatívne nízky počet respondentov si kúpilo falšované farmaceutiká alebo tabak (1 – 2 %).

Podobné výsledky, ako je priemer EÚ, boli zaznamenané aj v jednotlivých krajinách. Dominoval nákup falšovaného módneho oblečenia a doplnkov, pričom respondenti väčšiny nových členských štátov EÚ uviedli i spotrebnú elektroniku.

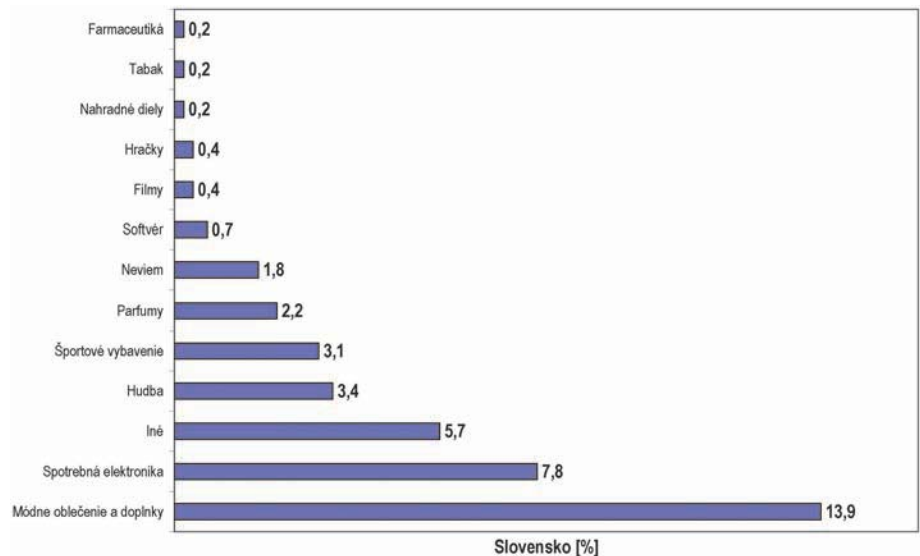
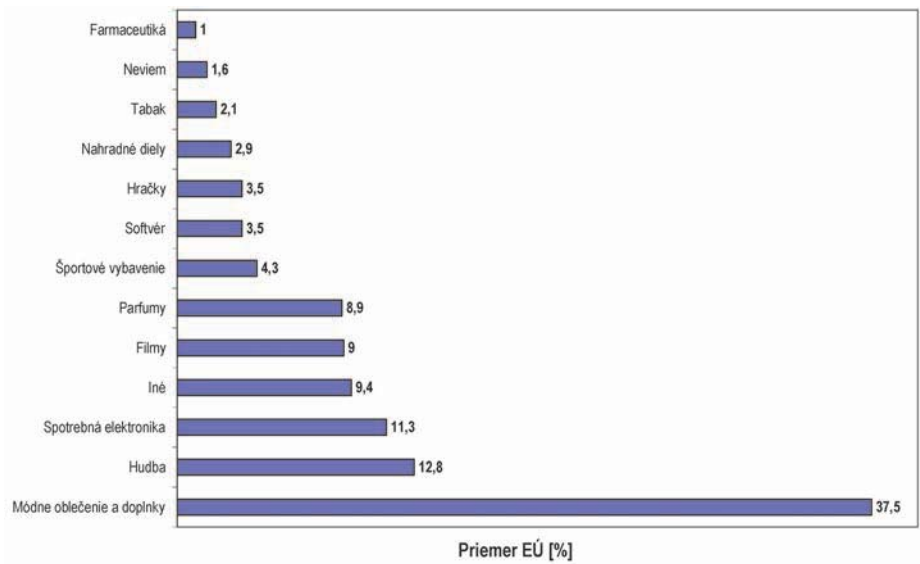
Vo Francúzsku, Dánsku, Rakúsku, Nemecku, Luxembursku a Švédsku viac ako polovica respondentov, ktorí kúpili falšovaný tovar, kúpili módne oblečenie alebo doplnky. V Bulharsku a na Cypre zhruba štvrtina respondentov uviedla nákup spotrebnej elektroniky. Úroveň vyššia ako priemer EÚ (11,3 %) bola dosiahnutá pri nákupe elektroniky v Slovinsku, Rumunsku, Grécku, Írsku, Fínsku, Luxembursku a na Malte.

Graf č. 2
Máte osobnú skúsenosť s kúpou falšovaného výrobku v „dobrej viere“? [%]

Graf č. 3
Percentuálny podiel falšovaných výrobkov zakúpených v dobrej viere

Opodstatnenosť/dôvody na kúpu falšovaných výrobkov

Väčšinový názor na opodstatnenosť kúpy falšovaných výrobkov bol negatívny. Menej ako 23 % respondentov súhlasilo s nákupom falšovaných výrobkov v prípade luxusného tovaru, 25 % respondentov uviedlo prijateľnosť, ak nezáleží na kvalite výrobku a pre 27 % respondentov bola dôvodom na kúpu nedostupnosť originálu na domácom trhu. Najčastejším prijateľným odôvodnením kúpy bol cenový rozdiel výrobkov. Jedna tretina opýtaných si myslí, že kúpa falšovaného výrobku je opodstatnená, ak je cena originálu príliš vysoká.

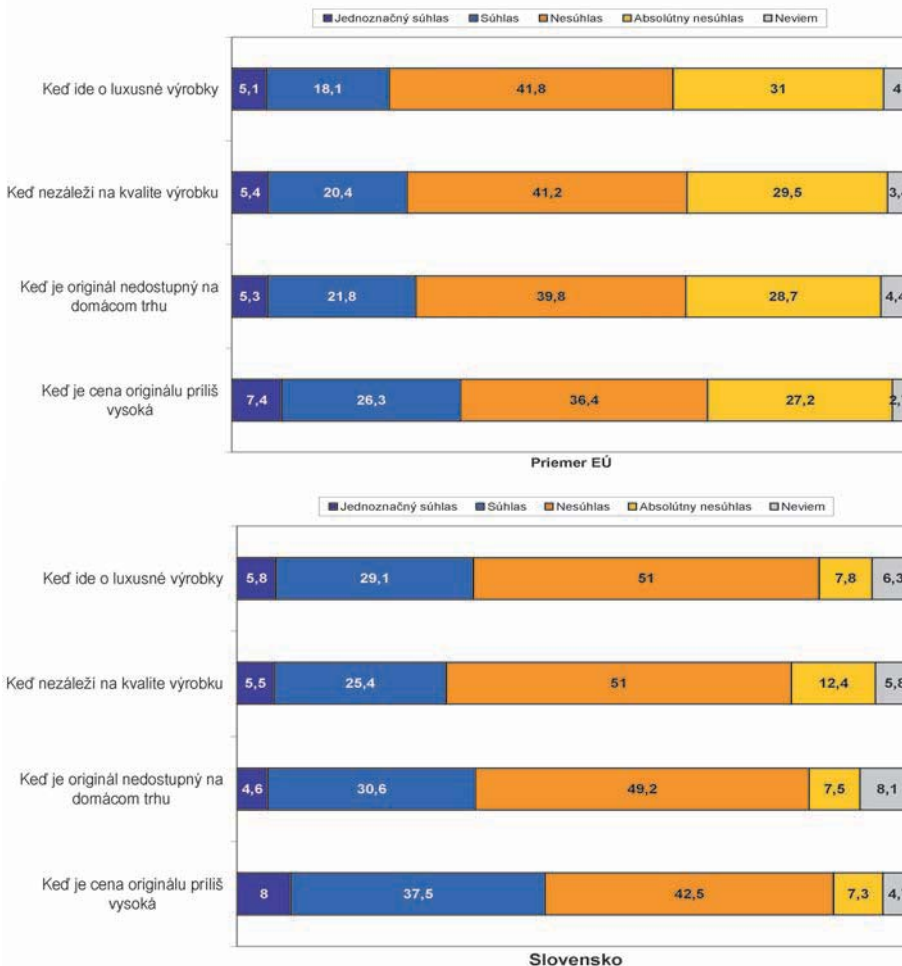
V troch členských štátoch (Lotyšsko 55 %, Estónsko 51 % a Cyprus 50 %) minimálne polovica opýtaných akceptovala kúpu falšovaného výrobku z dôvodu vysokej ceny originálu. Naopak, v Dánsku a vo Veľkej Británii s tým súhlasila len jedna pätina opýtaných (20 - 21 %). Navyše, v prípade všetkých nových členských štátov miera pozitívnych reakcií presiahla 33 %, čo je priemer EÚ.

Najvýraznejší rozdiel v rámci starých členských štátov dosiahlo Grécko (48 %). Na Slovensku je 8 % opýtaných úplne presvedčených o opodstatnenosti kúpy falšovaných výrobkov, 38 % súhlasí s kúpou, 43 % nesúhlasí s kúpou, 7 % absolútne nesúhlasí a 5 % opýtaných nevedelo odpovedať.

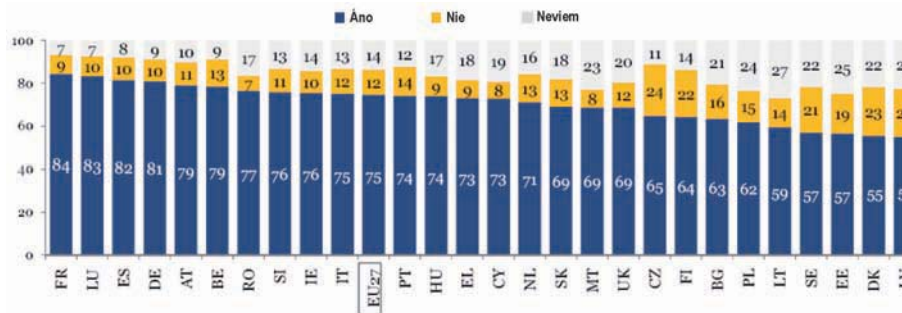
Podobné reakcie boli aj v prípade otázky opodstatnenosti kúpy falšovaného výrobku z dôvodu nedostupnosti originálu na domácom trhu alebo ak kupujúcim nezáležalo na kvalite.

Respondenti z Estónska (47 %), Cyprus (43 %) a Litvy (40 %) boli prístupnejší nákupu falšovaných výrobkov z uvedených dôvodov. Percento kladných odpovedí zo všetkých nových členských štátov presahovalo priemer EÚ (27 %). V prípade starých členských štátov to bolo len v Grécku, Švédsku a Rakúsku. V Dánsku, Veľkej Británii a Francúzsku bolo percento kladných odpovedí nižšie ako 25 %. Čo sa týka nákupu luxusných výrobkov, boli kúpe otvorení najmä Cyperčania (37 %) a Slováci (35 %). Z hľadiska vekovej štruktúry až 49 % opýtaných vo veku 15 - 24 rokov a 28 % vo veku nad 54 rokov sa vyjadrilo kladne.

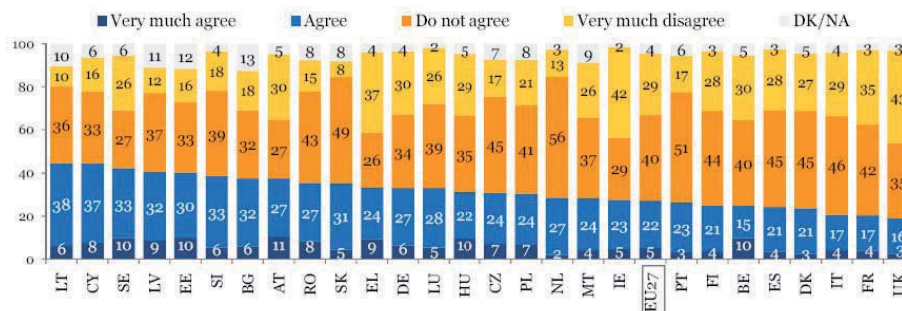
Graf č. 4
Kedy je opodstatnený nákup falšovaných výrobkov? [%]

Graf č. 5
Nákup falšovaných výrobkov je opodstatnený, keď je cena originálu príliš vysoká

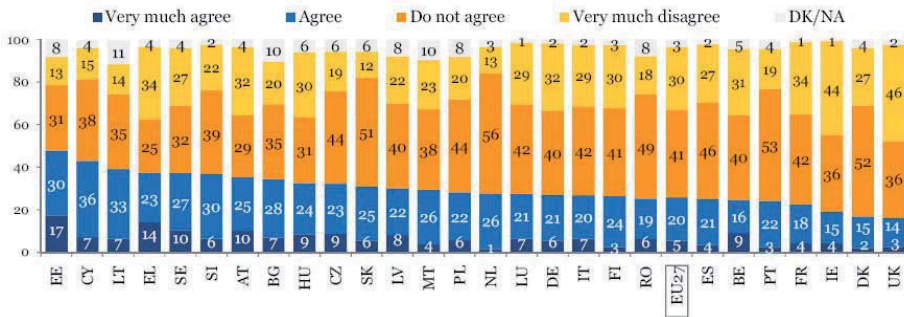
Graf č. 6
Nákup falšovaných výrobkov je opodstatnený, keď je originál nedostupný na domácom trhu

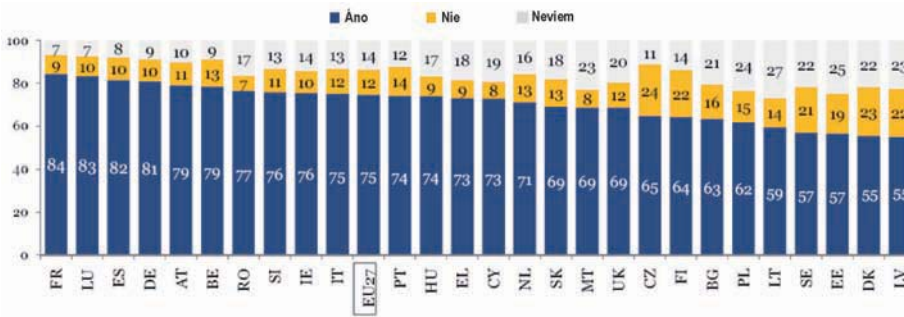
Graf č. 7

Nákup falšovaných výrobkov je opodstatnený, keď nezáleží na kvalite výrobku

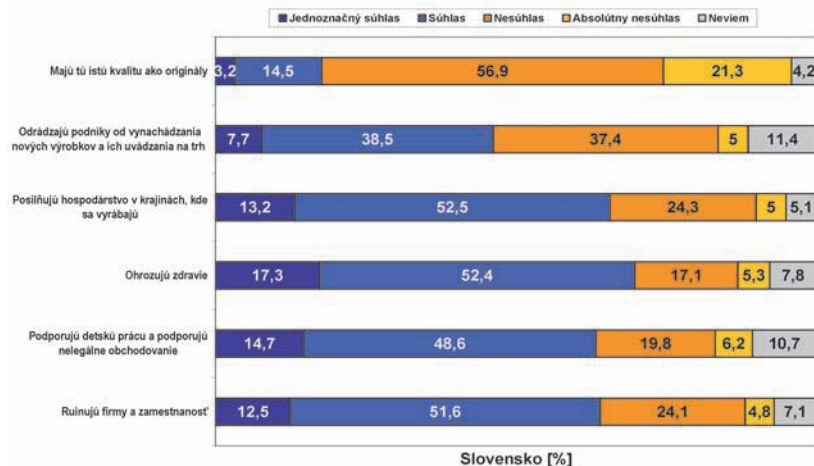
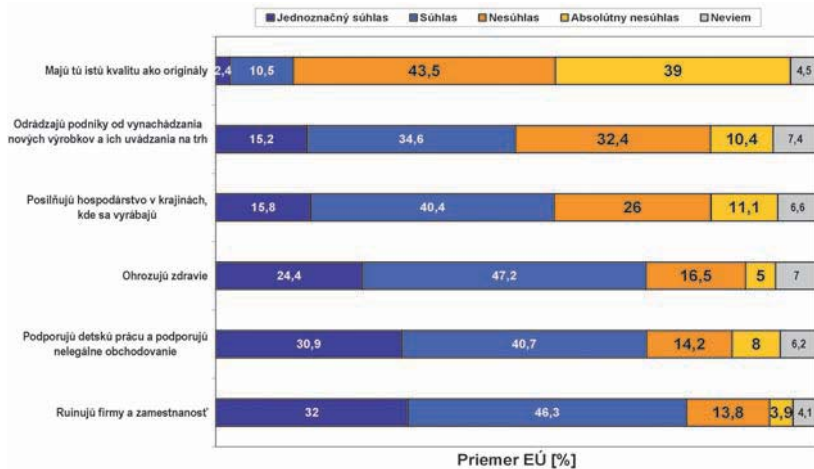
Graf č. 8

Nákup falšovaných výrobkov je opodstatnený, keď ide o luxusné výrobky

Graf č. 9

Nákup falšovaných výrobkov je opodstatnený, keď ide o luxusné výrobky

Vnímanie falšovania výrobkov z hľadiska dôsledkov na ekonomiku krajiny

Takmer 8 z 10 občanov EÚ sa zhodlo v tom, že falšované výrobky ruínajú firmy a tvorbu nových pracovných miest. Polovica respondentov súhlasila s tvrdením, že falšovanie odrádza podniky od vynachádzania nových výrobkov a ich uvádzania na trh (v prípade Portugalska až 78 %). Miera väčšina ľudí si však myslí, že falšovanie by tiež mohlo mať pozitívny účinok, a to tým, že posilňuje hospodárstvo v krajinách, kde sa falšované výrobky vyrábajú.

Viac ako 7 z 10 občanov EÚ súhlasí s tým, že falšovanie výrobkov podporuje detskú prácu a nelegálne obchodovanie. Podobný počet respondentov súhlasí, že falšované výrobky ohrozujú zdravie. A nakoniec, občania EÚ sa zhodli v tom, že falšované výrobky nemajú tú istú kvalitu ako originály.

Zdroj

Flash Eurobarometer, Series #263; The Internal Market: Awareness – Perceptions – Impacts, Analytical report

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/flash_arch_269_255_en.htm

2. Opatrenia proti falšovaniu a pirátstvu na komunitárnej úrovni

V apríli 2009 Európska komisia zriadila **Európske stredisko pre sledovanie falšovania a autorského pirátstva** (ďalej aj Európske stredisko).

Má slúžiť ako ústredný zdroj na zhromažďovanie, monitorovanie a nahlasovanie informácií a údajov súvisiacich so všetkými porušeniami práv duševného vlastníctva. Bude platformou pre predstaviteľov vnútroštátnych orgánov a zainteresovaných strán na výmenu súvisiacich nápadov a odborných poznatkov, vypracúvanie spoločných stratégií presadzovania práv a na poskytovanie odporúčaní pre tvorcov politiky.

Európske stredisko je založené na existujúcich štruktúrach Komisie (Generálne riaditeľstvo pre vnútorný trh a služby) a v prípade potreby využíva externé odborné kapacity. Predstavitelia členských štátov a zainteresované strany však zohrávajú v práci Európskeho strediska pre sledovanie falšovania a autorského pirátstva zásadnú úlohu, čo bolo zdôraznené i na súvisiacom prvom spoločnom plenárnom zasadnutí zástupcov členských štátov EÚ. Uskutočnilo sa začiatkom júna tohto roka v Madride ako súčasť konferencie organizovanej Španielskym patentovým a známkovým úradom v spolupráci s EK zameranej na problematiku vymožitelnosti priemyselných práv.

Zástupkyňa Komisie **Margot Fröhling** v súvislosti s činnosťou Európskeho strediska pre sledovanie falšovania a autorského pirátstva informovala o prebiehajúcom výberovom konaní na dodávku systému zberu, spracovania a vyhodnocovania údajov o falšovaní a pirátstve. Výsledky výberu budú zverejnené v októbri 2010.

Garcia Vidal, profesor Univerzity v Santiagu de Compostela, poukázal na existujúce problémy súvisiace s interpretáciou článku 13 smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2004/48/ES o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva a nutnosť venovať im náležitú pozornosť pri pripravovaní revízií.

O aktivitách **Maďarského patentového úradu (HPO)** v oblasti boja proti falšovaniu a autorskému pirátstvu informoval jeho predseda **Miklos Bendzel**.

Z iniciatívy HPO vznikla spoločná platforma vládnych a mimovládnych inštitúcií zameraná na zefektívnenie boja proti masovému porušovaniu práv duševného vlastníctva. Maďarská vláda vládnym rozhodnutím v januári 2008 ustanovila Národný výbor proti falšovaniu (NBAC). NBAC má v súčasnosti funkciu konzultačného a poradného orgánu ministra spravodlivosti pre oblasť boja proti porušovaniu práv duševného vlastníctva. Predsedom výboru je štátny tajomník Ministerstva spravodlivosti a podpredsedom výboru je predseda HPO.

Hlavné úlohy NBAC boli definované vládnym rozhodnutím a sú nimi:

- vypracovať národnú stratégiu a akčný plán boja proti falšovaniu;
- iniciovať a koordinovať kampane na zvyšovanie povedomia verejnosti o ochrane duševného vlastníctva;
- organizovať školenia pre inštitúcie kompetentné v oblasti boja proti falšovaniu;
- predkladať kompetentným ministrom návrhy na prijímanie zákonov podporujúcich účinné vymáhanie práv duševného vlastníctva.

V tejto súvislosti je vhodné uviesť, že aj **Úrad priemyselného vlastníctva SR** inicioval v apríli 2010 prvé rokovania s kompetentnými rezortmi o prijatí vhodného modelu systému centrálnej koordinácie medzirezortnej spolupráce v oblasti boja proti falšovaniu a pirátstvu a najmä o jeho kompetenčnom zastrešení. Táto iniciatíva je reakciou na výzvu Komisie adresovanú členským štátom EÚ vytvoriť transparentné koordinačné štruktúry a vymenovať národných koordinátorov, ktorí by synchronizovali záležitosti presadzovania práv duševného vlastníctva na národnej úrovni a pôsobili aj ako ústredné národné kontaktné miesta pre Európske stredisko. Návrh je v štádiu rozpracovania.

Na pôde Komisie práve prebieha **vyhodnocovanie dotazníkov z členských krajín o implementácii smernice č. 2004/48/ES o vymožitelnosti práv duševného vlastníctva**. Prvé výstupy už boli zverejnené na webovej stránke Komisie –

(http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/observatory/index_en.htm).

Záver analyzy budú podkladom na pripravovanú revíziu uvedenej smernice. Analyza je zameraná na ustanovenia týkajúce sa náhrad škody, nápravných opatrení, dôkazov, práva na informácie a súdnych príkazov.

Zástupca Komisie informoval o výsledkoch súťaže pre školy o falšovaní vyhlásenej na podnet Európskeho parlamentu a EK, z ktorej mali vziť **návrhy loga** pre všetky dokumenty pracovného a propagačného charakteru súvisiace s činnosťou Európskeho strediska pre sledovanie falšovania a autorského pirátstva.

Súťaž bola prvou časťou širšej kampane EÚ zameranej na zlepšenie informovanosti európskej verejnosti o nebezpečenstve falšovaného a pirátskeho tovaru a jeho škodlivom vplyve na spotrebiteľa a hospodárstvo. Prebiehala v rámci EÚ od marca do júna 2010 medzi žiakmi a študentmi vo veku 10 až 15 rokov. Do súťaže prišli stovky príspevkov z celej Európy a nezávislá porota z nich vybrala tie najlepšie.

Ocenené práce nájdete na webovej stránke:

http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/observatory/real_fake_competition_en.htm

*Spracoval Ing. Emil Žatkuliak
ÚPV SR*

COUNTERFEITING AND PIRACY

Data from the Report on EU Customs Enforcement of Intellectual Property Rights 2009, results at the EU border. Findings of the Flash Eurobarometer The Internal Market: Awareness – Perceptions – Impacts fieldwork conducted by the Gallup Organisation between 28 February and 4 March 2009, on the sample of 27 000 EU citizens. The European Observatory on Counterfeiting and Piracy – the central resource for gathering, monitoring and reporting information and data related to all IPR infringements. Slovakia – part of European network for combating a counterfeiting and piracy.

II. česko-slovenský vedecký seminár o autorskom práve

Vyváženie záujmov v autorskom práve

Ústav práva duševného vlastníctva Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave (Ústav PDV) v spolupráci s Ústavom štátu a práva Slovenskej akadémie vied (Ústav štátu a práva SAV) zorganizovali **10. júna 2010** v Bratislave II. česko-slovenský vedecký seminár o autorskom práve **Vyváženie záujmov v autorskom práve**.¹

Po takmer šiestich rokoch sa podarilo kontinuálne nadviazať na prvý vedecký seminár k autorskému právu a k pôvodným vedeckým garantom seminára – prof. Ivovi Telecovi, členovi vedeckej rady Masarykovej univerzity v Brne a vedúcemu Katedry občianskeho a pracovného práva Právnickej fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, a prof. Jánovi Švidroňovi, vedúcemu pracovníkovi Ústavu štátu a práva SAV a Ústavu PDV, pribudla aj dr. Zuzana Adamová, riaditeľka Ústavu PDV.

Program vedeckého seminára otvoril krátkym príhovorom zástupca riaditeľa Ústavu štátu a práva SAV **JUDr. Jozef Vozár, CSc.** Poďakoval sa za opätovné zorganizovanie seminára k autorskému právu, predstavil jeho základné ciele a odovzdal slovo **prof. JUDr. Jánovi Švidroňovi, CSc.**

J. Švidroň vo svojom úvodnom príspevku na tému **Rozvíjanie tradície česko-slovenskej vedeckej spolupráce v oblasti autorského práva** uviedol niekoľko

základných myšlienok, osobných vyznaní a spomienok na časy, kedy bolo u nás duševné vlastníctvo iba okrajovou oblasťou práva. Pôvodná myšlienka usporiadať vedecký seminár so zameraním na oblasť duševného vlastníctva vychádzala z dlhodobej vedeckej spolupráce medzi slovenskými a českými kolegami, ktorej základy pred vyše polstoročím začali klásť profesori Štefan Luby a Karel Knap. Po roku 1989 bolo zrejme, že právnu ochranu duševného vlastníctva nemožno rozvíjať odtrhnutu od

európskych a medzinárodných súvislostí, ale rovnako ani od dlhohodobej podpory tvorby domáceho duševného vlastníctva a snahy o jeho presadenie aj za našimi hranicami.

V závere svojho príspevku J. Švidroň vyslovil presvedčenie, že dobré smerovanie v oblasti práva duševného vlastníctva nastúpené v ostatných rokoch bude pokračovať.²

1 I. česko-slovenský vedecký seminár s názvom *Aktuálne úlohy autorského práva v Slovenskej republike a Českej republike pri vstupe do Európskej únie* sa uskutočnil v septembri 2004 v nadväznosti na prijatie nových autorských zákonov v oboch republikách a potrebu vedeckej výmeny názorov o najaktuálnejších otázkach autorského práva. K tomu *bližšie* ŠVIDROŇ, J., TELEC, I.: Predhovor. In *Právny obzor*, 2005, č. 2 - 3. V uvedenom monotematickom dvojčíslu boli zároveň publikované jednotlivé príspevky účastníkov seminára.

2 *Bližšie* napr. ŠVIDROŇ, J., ADAMOVÁ, Z., NÁVRAT, M., ŠKREKO, A. (ed. Švidroň, J.): *Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva*. Bratislava: Veda, 2009. 680 s. *Bližšie* ku knižnej publikácii tiež: KROPJ, M., MARTIŠOVÁ, M.: Interdisciplinárny vedecký seminár: Právo duševného vlastníctva v informačnej spoločnosti a v systéme práva. In *Duševné vlastníctvo*, 2010, č. 2.

Samotný program vedeckého seminára bol rozdelený na dve hlavné časti, a to **Vyváženie záujmov v rámci základných funkcií autorského práva a Záujem na ochrane investícií z hľadiska autorského práva**, v rámci ktorých sa profilovali odborné bloky: Vyváženie verejného a súkromného záujmu v oblasti tvorby a používania jej výsledkov, Súťažné právo a jeho vplyv na výkon autorských práv, Ochrana investícií do tvorby a Investičné a tvorivé aspekty filmu.

Cieľom bolo poňať tému vyváženia záujmov z viacerých vedeckých i teoretických hľadísk s dôrazom na podporu tvorby a ďalšie špecifické aspekty.

V rámci bloku **Vyváženie verejného a súkromného záujmu v oblasti tvorby a používania jej výsledkov** prof. JUDr. Ivo Telec, CSc., predniesol príspevok **Príklad oprávnenosti zmien diela**. Ako uviedol, zásahy do autorského diela sú prípustné vtedy, ak je to spravodlivé, resp. rozumné a možno očakávať, že autor by s nimi súhlasil.

Podrobnejšie sa zaoberal princípom slušnosti, poctivosti a dôvery. U I. Teleca je veľmi silne vnímateľná snaha riešiť akékoľvek právne otázky v kontexte ich reflektovania nielen v rovine jednostranného zjednodušeného právneho či ekonomického nazerania, ale aj reflektovania metaprávnych, mravných a hodnotových dimenzií. Hĺbku jeho vyslovených myšlienok cítiť, resp. sa ukazujú aj pri riešení konkrétnejších, vysoko sofistikovaných právnych otázok. Snaha o proporionalitu a vyváženosť je prirodzeným vyústením jeho komplexného vedeckého pohľadu.

Príspevok na tému **Digitalizácia kultúrneho dedičstva a jej (perspektíva) budúcnosť v závislosti od sledovania verejných a súkromných záujmov** predniesla JUDr. Zuzana Adamová, PhD. Poukázala na zložitosť zvolenej problematiky, jej ekonomické, technické a právne aspekty v kontexte výnimiek a obmedzení autorského práva. Hlbšie sa zamyslela nad úspešnosťou digitalizačných projektov na Slovensku a v Európe pri súčasnej podobe autorského práva, ktoré mnohokrát nepriemerane chráni tvorcu a bráni používaniu autorských diel. Podľa jej názoru zmenou autorskoprávnej úpravy by sa mohla zabezpečiť efektívnejšia digitalizácia kultúrneho dedičstva, a tým aj väčšia rovnováha medzi verejným a súkromným záujmom v tejto oblasti.

JUDr. MgA. Michal Šalomoun, doktorand Katedry občianskeho práva na Právnickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne, sa vo svojom príspevku venoval téme **Vyvažovanie záujmov pri posudzovaní prípadov paródií**. Základným predmetom rozvíjania jeho hlbších úvah bola otázka čo je a čo nie je zásah do autorského diela, charakterizovanie a rozlíšenie paródie a kritiky. V prípade paródií sa ukazuje, že určenie miery vymedzenia toho čo je a čo nie je zásahom do autorského práva, nie je ani tak otázka právna ako skôr mravná.

V odbornom bloku **Súťažné právo a jeho vplyv na výkon autorských práv** predstúpil pred účastníkov vedeckého seminára JUDr. Jozef Vozár, CSc. Zaoberal sa **Náhradou nemajetkovej ujmy v prípadoch zásahu do autorského práva a do práva proti nekalej súťaži**. J. Vozár v rámci svojej prednášky otvoril viaceré páľčivé problémy. Uviedol praktické prípady rozdielného posudzovania právnych sporov súdmi v prípade rozporu slobody prejavu a práva na ochranu osobnosti a nemalú pozornosť venoval aj významným rozdielom v rozhodovaní súdov o priznaní náhrady nemajetkovej ujmy v prípade zásahov do osobnostných práv.

JUDr. Pavel Koukal, Ph.D., odborný asistent na Katedre občianskeho práva na Právnickej fakulte Masarykovej univerzity v Brne, prezentoval príspevok na tému **Napodobení názvu alebo väčší úpravy diela (autorskoprávni a nekalosoutěžní**

pohled). P. Koukal uvažoval nad možnosťou súbehu autorskoprávnej a nekalosúťažnej ochrany autorského diela. Podľa jeho názoru je takýto súbeh možný a prípustný. Porovnal tiež autorskoprávny, súťažný a nekalosúťažný vzťah a vzťah pri vzniku škody. Zdôraznil potrebu vnímania historického kontextu pri riešení súčasných zložitých problémov v oblasti duševného vlastníctva.

Ako ďalšia v poradí vystúpila so svojím príspevkom na tému **Autorskoprávna ochrana vs. ochrana hospodárskej súťaže (nielen) vo svetle judikatúry komunitárnych súdov** externá doktorandka Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave Mgr. Barbora Králičková, ktorá súčasne pôsobí na Protimonopolnom úrade SR. Autorskoprávna ochrana a ochrana hospodárskej súťaže sa podľa nej vzájomne dopĺňajú a podmieňujú. Ich spoločným cieľom je podpora inovácií. B. Králičková tiež informovala, že Protimonopolný úrad SR doteraz nevydal rozhodnutie potvrdzujúce porušenie súťažného práva, ktoré by sa týkalo oblasti autorského práva. Dôvod podľa nej pramení zo zložitosti preukázať takéto porušovanie.

Záujem na ochrane investície z hľadiska autorského práva bola ďalšia téma, ktorá rezonovala na seminári, a v tejto súvislosti boli prezentované dva príspevky o **Ochrane podnikateľských investícií do tvorby** a jeden príspevok o **Investičných a tvorivých aspektoch filmu**.

JUDr. Eduard Szattler, PhD., odborný asistent Ústavu PDV, predniesol príspevok na tému **Hľadanie budúcej rovnováhy medzi záujmami nositeľov práv (investorov) a používateľov diel z pohľadu určujúcich dokumentov na úrovni EÚ**. E. Szattler uvažoval nad hľadaním rovnováhy medzi vzťahmi vznikajúcimi medzi autormi, používateľmi a investormi autorských diel a zameril sa na porovnanie prístupu orgánov EÚ a subjektov z akademického prostredia k vyvažovaniu záujmov v autorskom práve.

V rámci digitálneho prostredia E. Szattler považuje právo za jeden z regulujúcich faktorov. Upozornil na potrebu vnímania filozofických, sociologických, ekonomických a psychologických faktorov. Keďže ďalej uvažoval nad tým, čo má byť z hľadiska práva dobré a spravodlivé, tak nepriamo upriamil pozornosť aj na mravné, duchovné a teologické hľadisko. Vo svojom príspevku vyslovil i viaceré myšlienky, ktoré by bolo vhodné podrobiť ďalšej vedeckej diskusii. Možno až príliš zjednodušene označil používateľov autorských diel, resp. spotrebiteľov za tých, čo chcú „*všetko, zadarmo a rýchlo*“. Ochrana spotrebiteľa podľa neho narúša rovnováhu medzi nositeľmi práva a používateľmi autorských diel.

JUDr. Renáta Bačárová, LL.M., odborná asistentka Katedry občianskeho práva Právnickej fakulty univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, zaujala účastníkov vedeckého seminára témou **Vyhľadávanie na internete z pohľadu autorského práva**. Venovala sa prevažne vyhľadávaniu obrázkov na internete a spôsobu ich internetového archivovania. Uvažovala aj nad tým, pod aký predmet autorského práva možno obrázkov zahrnúť.

V rámci bloku **Investičné a tvorivé aspekty filmu** JUDr. Anton Škreko, PhD., odborný asistent Ústavu PDV, predstrel tému **Film ako výsledok spolupráce tvorcov a producentov**, pričom danú problematiku priblížil z medzinárodného i európskeho hľadiska. Kriticky zhodnotil slovenskú autorskoprávnu úpravu najmä z dôvodu nereflexovania osobitostí procesov v autorskom práve. Venoval sa vymedzeniu filmového diela ako samostatného predmetu autorského práva, poukázal na pluralitu subjektov diel vstupujúcich do predprípravy filmového diela, ale aj na otázku autorstva samotného filmového diela.

Účastníci II. česko-slovenského vedeckého seminára o autorskom práve vyjadrili nádej, že podobné semináre budú naďalej pokračovať a tejto dynamicky sa rozvíjajúcej oblasti práva duševného vlastníctva bude aj v budúcnosti venovaný adekvátny odborný a vedecký záujem.³

JUDr. et Mgr. Marián Kropaj
Ústav práva duševného vlastníctva
Právnickej fakulty Trnavskej univerzity
v Trnave

Mgr. Mária Kropajová
Filozofická fakulta Univerzity Komenského
v Bratislave

Foto: A. Škreko

Czech-Slovak Scientific Workshop about
Copyright Law II
BALANCING OF INTERESTS IN COPYRIGHT
LAW

KROPAJ, M., KROPAJOVÁ, M.:

Date and place of the workshop – June 10, 2010, Small Congress Centre of VEDA, the Publishing House of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava. Organizers – the Institute of Intellectual Property Rights of the Faculty of Law – Trnava University in Trnava; the Institute of State and Law of Slovak Academy of Sciences.

Two parts of the workshop:

- Balancing of interests under fundamental functions of copyright law;
- An interest in protection of investment in the view of copyright law.

Expert sections of the workshop: Balancing of public and private interests in the field of production and using of its results; The competition law and its influence on exercise of copyright law; Protection of investments in production; Investment and creative aspects of a cinematographic work. Main goal of the scientific workshop: the theme of balancing of interests from various scientific and theoretical points of view with the emphasis on support of production and other specific aspects.

3 Príspevky z tohto vedeckého seminára sú publikované v monotematickom čísle časopisu Právny obzor, č. 4, 2010.

Pohnime rozumom! – 17. časť

Aj 3D je vynálezom prírody

MVDr. Peter HOLAKOVSKÝ

Veľký Šariš

Ing. Štefan HOLAKOVSKÝ

patentová a známková kancelária GENIUM®, Bratislava

Koncom minulého roka sa začali v médiách objavovať informácie o tom, že sa do obchodov (aj našich) dostanú **prvé 3D televízory**. Na jar sa tak aj stalo a prví záujemcovia sa už tešia z toho, že v ich obývačkách „**pribudol priestor**“.

Špičkoví výrobcovia (a najmä obchodníci túžiaci po zisku) sa predbiehajú vo zverejňovaní najlepších parametrov (samozrejme tých svojich) výrobkov. Bežní záujemcovia, po skúsenostiach s rapídny poklesom cien „veľkoplošných“ televízorov (v priebehu pár rokov ceny klesli aj na menej ako desatinu pôvodných, pričom sa výrazne zlepšili technické parametre), zatiaľ váhajú a vyčkávajú.

V najväčších horúčavách tohoročného leta sa v mnohých médiách objavila správa o tom, že čoskoro si budú môcť aj bežní „smrteľníci“ vytvoriť svoje vlastné domáce 3D filmy, ktoré si potom budú môcť pozerať aj na 3D televízoroch. Umožní im to „prvá 3D kamera pre každého“ HDC-SDT750 od firmy Panasonic, ktorá by sa na trh mala dostať už túto jeseň.

V tom čase sme už pár týždňov (autori tohto článku; *pozn. red.*) nahrávali 3D videá a fotografovali s digitálnym 3D fotoaparátom, takže nás to vyprovokovalo priblížiť vám problematiku 3D aj prostredníctvom nášho seriálu.

Takmer pred 40 rokmi sme (s bratom) robili prvé pokusy so stereofotografiami a pripravovali projekty na stereofilmova-

nie. Stereofotografovanie sme zvládali zo začiatku aj s jedným fotoaparátom (bližšie objasníme neskôr). Kúpiť a upraviť dve kamery s rozstupom objektívov vo vzdialenosti očí bolo už však nad naše študentské finančné možnosti. Po skončení strednej školy sa naše cesty rozdelili z hľadiska odbornosti aj zemepisnej vzdialenosti (Štefan študoval na Elektrotechnickej fakulte SVŠT v Bratislave a Peter na Vysokej škole veterinárskej, v súčasnosti je to Univerzita veterinárskeho lekárstva v Košiciach).

Naše pohľady na svet však spojila bionika, ktorú každý z nás doteraz vnímal hlavne z pohľadu svojej špecializácie. Vďaka internetu sú teraz klávesnice našich počítačov oveľa bližšie, ako boli klávesnice našich písacích strojov.

Od nástupu digitálnych fotoaparátov sme stále intenzívnejšie vnímali „dieru na trhu“. Dokázali sme (digitálnym fotoaparátom) urobiť stereofotografie statických objektov, ale to nebolo celkom ono. Aj preto sme pripravovali projekt na zostrojenie prototypu digitálneho stereofotoaparátu, s ktorým by sa dali fotiť i scény v pohybe. O tom, ako to už pár mesiacov robíme, budeme písať neskôr.

Teraz sa vráťme k princípom bioniky a **pozrieme sa na problém 3D** (stereovidenie, binokularita...) **oboma očami.**

Vám, ktorí čítate náš seriál, nemusíme pripomínať, že sa snažíme poukazovať na to, ako si môže ľudstvo pomôcť pozorovaním prírody. Doteraz sme spomenuli už desiatky prípadov, ktoré demonštrovali to,

„Génus je človek, ktorý má oči na to, aby videli, čo má pred nosom.“
(Johann Jakob Mehr)

ako si mohli vedci, výskumníci, vynálezcovia, konštruktéri pomôcť odpozorovaním toho, ako typovo rovnaké (alebo podobné) problémy už dávno pred nimi vyriešila príroda.

O oku sme už čo-to napísali aj nakreslili v časopise Duševné vlastníctvo 1/2010. Vytvorili a uverejnili sme aj názorný obrázok schematicky zobrazujúci principiálnu podobnosť oka a fotoaparátu.

A čo dve oči?...

Ak by sme mali viac priestoru (možno by stačila plocha celého časopisu), mohli by sme dokumentovať, že prírode tiež veľmi dlho trvalo, kým sa „dopracovala“ k tomu, že **dve oči sú lepšie ako jedno** (a to nie iba ako „rezervné oko“).

Urobme si teraz malú exkurziu do histórie vývoja očí. Pomôže nám niekoľko cielene vybraných a usporiadaných citátov z nedávno vydané publikácie¹, ktorej autorom je jeden z našich najvýznamnejších, svetovo uznávaných oftalmológov **prof. MUDr. Anton Gerinec, CSc.**, (predseda Slovenskej oftalmologickej spoločnosti).

„Evolúcia oka a videnia, ako i zrakový aparát a videnie súčasnej fauny **neboli v našom písomníctve doposiaľ komplexne publikované.**“²

„Živočíšne oči slúžili a stále sú vhodné ako **predmet výskumu pre konštrukciu nových technológií v bionike, napríklad radarové systémy, sonografia, termografia, rôzne optické systémy a pod.**“³

1 GERINEC, A.: Fylogénéza oka a zraku. Bratislava : KAPOS, s. r. o., 2007.

2 Tamže, s. 8.

3 Tamže, s. 9.

„Zrak ako fotoreceptor a lokalizovaný orgán sa vo všeobecnosti vo fylogénze vyvíja ako posledný zo všetkých zmyslov.“⁴

„Najdôležitejším ľudským zmyslom ako i receptorom množstva živočíchov v rámci fylogénze je zrak... U človeka zabezpečuje zrak viac ako 80 % všetkých informácií z okolitého sveta.“⁵

„Percepcia svetla, rôzne formy a atribúty videnia sú kardinálnou súčasťou živočíšnej ríše. Potvrďuje to aj všeobecne platný výrok v biologickom i duchovnom zmysle slova: „Život je svetlo.““⁶

Pravdepodobne už prvé baktérie a sinice pred asi 3,5 miliardami rokov dokázali reagovať na svetlo. Najjednoduchšie oči sa vyvíjali veľmi dlho. Ako párový zmyslový orgán sa vyvinuli približne pred viac ako 500 miliónmi rokov. „Mali nesmiernu variabilitu zrakových funkcií, od vnímania intenzity a smeru svetla až po hlavnú kvalitu, t. j. dobrú orientáciu v priestore, tzv. priestorové videnie.“⁷

„Lokalizácia objektu (korisť, nebezpečenstvo, párenie, bežná orientácia) v priestore je podstatnou požiadavkou všetkých organizmov...“

„Vizuálna percepcia priestoru môže byť:

Bidimenzionálna

- percepcia smeru určujúca približnú pozíciu,
- percepcia vzdialenosti, presnejšia lokalizácia objektu.

Tridimenzionálna

- percepcia hĺbky (stereopsia), ktorá predpokladá existenciu binokularity,
- rozšírenie stereopsie o vnímanie veľkosti, tvaru objektu a jeho psychologické spracovanie.⁸

Vývoj očí

Ako už bolo spomínané, pri vývoji zraku jednotlivých živočíšnych druhov príroda použila viacero riešení. Napriek tomu, že jednoduché receptory na vnímanie svetla majú už aj jednobunkové organizmy, niektorým živočíchom na vyššom vývojovom stupni sa orgány na videnie buď nevyvinuli, alebo úplne zakrpateli. Najjednoduchšími orgánmi na vnímanie svetla boli svetlocitlivé bunky (fotoreceptory), umiestnené buď

jednotlivo, alebo v skupinách, na jednej alebo viacerých častiach tela. Zoskupovaním väčšieho počtu týchto svetlocitlivých buniek na jedno miesto vznikali **najjednoduchšie zrakové orgány**. Ich vývoj pokračoval zväčšovaním počtu svetlocitlivých buniek spolu s vytvorením očnej jamky, nazývanej aj **miskovité oko**. Svetlocitlivé bunky boli v očnej jamke nielen lepšie chránené pred poškodením, ale zároveň so zväčšovaním jej hĺbky sa zlepšila aj možnosť lokalizovať, z akého smeru svetlo prichádza. Napomáhalo tomu aj **zužovanie otvoru**, ktorým svetlo do očnej jamky vstupovalo. Pri dosiahnutí určitej hĺbky očnej jamky a zmenšovaním veľkosti otvoru, ktorým do nej svetlo vstupovalo, v podstate vznikol **optický systém** – v technike oveľa neskôr nazvaný **kamera obskura** (schematické znázornenie princípu je na obr. 1).

Pretože vývoj najjednoduchších živočíchov prebiehal skoro výhradne vo vodnom prostredí, aj očná jamka so svetlocitlivými bunkami bola vyplnená vodou. Postupným zužovaním otvoru očnej jamky došlo k jeho úplnému prekrytiu vrstvou priehľadných buniek (predchodca očnej rohovky). Tak vzniklo **jednoduché komorové oko** pozostávajúce z očnej komory vyplnenej vodou, vrstvy svetlocitlivých buniek (sietnica) a vrstvy priehľadných buniek, ktorou do oka svetlo vstupovalo. V ďalších fázach vývoja bolo **oko vylepšené o šošovku a zrenicu**. Podobne aj prvé fotoaparáty boli oproti pôvodnej kamere obskure vylepšené objektívom (šošovka) a clonou (zrenica).

Tak ako jednoduché oko, ani jednoduché fotoaparáty nedokázali meniť ohniskovú vzdialenosť a zaostrenie do diaľky bolo pevné, tzv. **fix focus**. Tento problém pri vývoji oka príroda vyriešila tak, že očná šošovka je pružná, upevnená na vláknach ciliárneho svalu tak, že jeho napínaním a uvoľňovaním dochádza k zmene zaostrenia šošovky, a tým aj k zmene ohniskovej vzdialenosti. Tento princíp však človek nemohol použiť pri konštrukcii objektívu fotoaparátu, pretože ani dnes nie je jednodu-

ché vyrobiť pružnú šošovku s potrebnými optickými vlastnosťami. Aj tento problém však príroda vyriešila už dávno pred človekom. Napríklad oči hlavonožcov sú skoro rovnako dokonalé ako ľudské, v nich sa však ohnisková vzdialenosť nemení deformáciou šošovky, ale jej približovaním alebo vzdalovaním od očného pozadia. Tento princíp sa dodnes používa nielen vo fotoaparátoch, ale aj v iných optických prístrojoch.

Uvedený vývoj oka je iba jedným z riešení prírody, na základe ktorého sa **vyvinuli ľudské oči**. Väčšina popísaných vývojových štádií očí dodnes dobre slúži živočíchom na nižšom stupni vývojového reťazca.

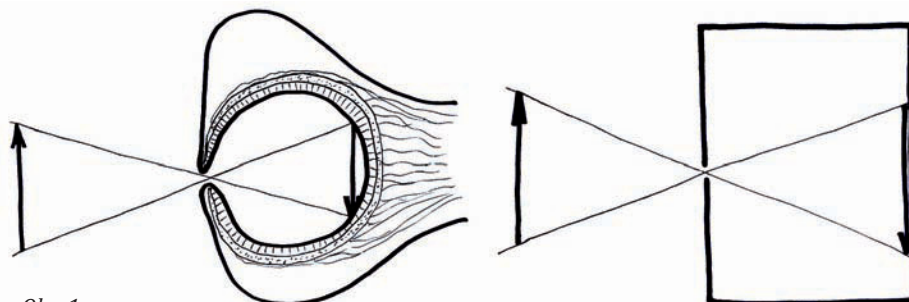
Veľmi podobný je aj embryonálny vývoj očí ľudského plodu v tele matky. Najprv sa vytvorí zoskupenie svetlocitlivých buniek a očná jamka, ktorá sa potom zmení na očnú buľvu, v ktorej sa vytvorí šošovka a ďalšie časti oka.

Vývoj očí niektorých živočíchov sa však odklonil od tejto schémy, v dôsledku čoho vznikli oči, ktoré sú úplne iné ako ľudské. Sú to napríklad jednoduché oči hmyzu (ocelli), rovnako aj zložené (fazetované) oči, skladajúce sa z veľkého počtu (až 30 000) malých očiek (omatídií), ale aj tubusové oči (chameleón) a teleskopické oči (kraby a raky).

Zrak

Zrakové orgány umožňujú živočíchom v prvom rade vnímať svetlo, ale pri dokonalejších živočíchoch aj farbu a tvar telies, čo im uľahčuje orientáciu v priestore. Všeobecne tomu procesu hovoríme zrak.

Ako vlastne dochádza k vytváraniu zrakových vnemov? Už sme spomínali, že jednoduché zoskupenie svetlocitlivých buniek dokáže do nervovej sústavy prenášať iba informáciu o tom, či sú osvetlené, alebo nie. Ak sú tieto bunky uložené v jamke, poskytujú aj informáciu o tom, z ktorého smeru na ne dopadá viacej svetla. Jednoduché oči živočíchov na nižšom vývojovom

Obr. 1

4 Tamže, s. 12.

5 Tamže, s. 11.

6 Tamže, s. 11.

7 Tamže, s. 13.

8 Tamže, s. 92.

stupni dokážu rozlíšiť aj obrysy objektov, prípadne aj ich farbu. Pri očiach živočíchov na vyššom vývojom stupni sa vylepšovala rozlišovacia schopnosť očí zvyšovaním počtu a koncentrácie svetlomitlivých buniek (v digitálnej fotografii megapixely), ale aj zdokonaľovaním optickej sústavy zrakového orgánu, šošovka (objektív) a zrenica (clona).

Ako vidí človek

Napriek tomu, že ani ľudský zrak nie je absolútne dokonalý, pre človeka je v podstate nenahraditeľným.

Anatómiu ľudského oka a jeho analógiu s fotoaparátom sme už popísali v predchádzajúcich častiach nášho seriálu. Teraz sa pokúsime vysvetliť, ako vlastne vzniká jav, ktorému bežne hovoríme videnie.

Svetlo do oka prechádza cez optickú sústavu, ktorú tvoria **rohovka, šošovka a sklovce**. Na sietnicu, ktorú tvoria svetlomitlivé bunky (fotoreceptory), sa **premieta prevrátený obraz** toho, čo je v zornom poli oka. V oku sú dva druhy fotoreceptorov – tyčinky a čapíky. Tyčinky umožňujú iba čiernobiele videnie a čapíky aj farebné.

V oku je približne 130 miliónov fotoreceptorov, v očnom nerve je iba milión nervových vlákien. Je to dané tým, že samostatné nervové vlákno zo sietnice majú iba receptory nachádzajúce sa v mieste najostrejšieho videnia – žltej škvrne. Čím ďalej od žltej škvrny, tým viac receptorov je napojených na jeden nervový vývod. Táto skutočnosť ovplyvňuje videnie tak, že **rozlišovacia schopnosť na žltej škvrne je najvyššia**, ale s nižšou svetelnou citlivosťou. Naopak, obraz dopadajúci ďalej od žltej škvrny (periférne videnie) je síce menej ostrý, no citlivosť na dopadajúce svetlo je vyššia. Podráždením svetlomitlivých buniek svetlom vznikajú nervové signály (vzruchy). Tieto vzruchy sa vedú nervovými vláknami a, ako sme už spomenuli, spájajú sa do nervu, ktorý má latinský názov nervus opticus, v slovenčine sa používajú názvy optický, očný alebo zrakový nerv.

Samotné prenesenie nervových vzruchov do vizuálnych centier mozgu však na dokonalé videnie nestačí. Na spracovaní tejto informácie sa podieľajú aj ďalšie mozgové centrá. Napríklad mozog novorodenca sa na základe vlastných skúseností učí vyhodnocovať informácie, ktoré do neho prichádzajú z očí. Spočiatku má novorodenec problém zamerať obidve oči na to isté miesto a zaostriť zrak, čo sa prejavuje škúlením.

Postupne však získava prax a jeho zrak sa stáva dokonalejším. Je to práve mozog, ktorý dokáže spracovať signály prichádzajúce zo zrakového nervu tak, že ich vnímame ako zobrazenie toho, čo sa nachádza v zornom poli očí.

Monokulárne videnie

S pribúdajúcimi skúsenosťami dokáže mozog z nervových vzruchov prichádzajúcich z očí vyhodnotiť (vypočítať) aj to, čo oči v skutočnosti nevidia. Je to tak napríklad pri „videní“ hĺbky pri pozeraní iba jedným okom. Ak zatvoríme jedno oko, ešte to neznamená, že nedokážeme odhadnúť, čo je ďalej a čo bližšie, prípadne čo je väčšie alebo menšie. Chýbajúce informácie z druhého oka si mozog „dopočíta“ na základe predchádzajúcich skúseností. K tomu využíva hlavne zobrazovanie perspektívy, relatívnu zmenu veľkosti objektov, ich vzájomnú polohu a prekrývanie sa, uhol osvetlenia a tieň, ale aj skutočnosť, že pri vzdialených predmetoch ťažšie rozlišujeme detaily.

Mozog vyhodnocuje aj informáciu o zaostrení očnej šošovky, podľa ktorej vie odhadnúť, ako ďaleko je predmet, na ktorý oko zaostrilo.

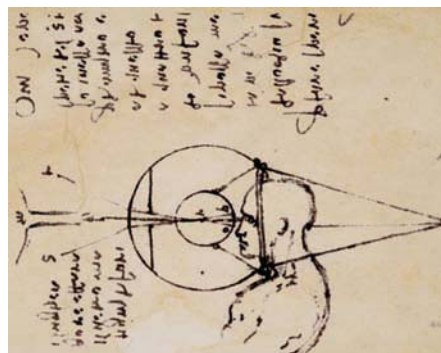
Binokulárne videnie

O binokulárnom videní hovoríme vtedy, keď sa objekt videnia zobrazuje v zornom poli obidvoch očí. Vtedy, okrem už spomenutých informácií z oka, má mozog k dispozícii aj ďalšie informácie. V prvom rade je to konvergencia, čiže zbiehavosť osí očí. Čím je objekt, na ktorý sa pozeráme, bližšie, tým je uhol natočenia osí očí, ktoré sa naň pozerajú, tupší a naopak.

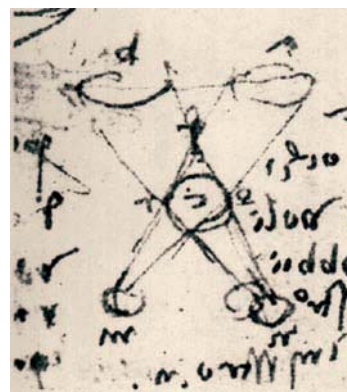
Ďalšou nemenej dôležitou informáciou je **rozdiel medzi zobrazením objektu na sietnici jedného a druhého oka** – disparita (čiastočná rozdielnosť). Je to spôsobené tým, že **oči sú od seba vzdialené v priemere 65 mm**. Že skutočne ide iba o malé zmeny v zobrazení, sa môžeme presvedčiť tak, že na ten istý (najlepšie blízky) objekt sa pozrieme raz iba ľavým a raz iba pravým okom. Disparita dvoch zobrazení toho istého objektu v jednom aj druhom oku je základným princípom stereozobrazovania, ktorú nazývame aj 3D zobrazenie. Ak dokážeme na sietnici očí zobraziť dva obrazy jedného objektu so správnou disparitou, **mozog to vyhodnotí ako tretí rozmer**, teda hĺbku obrazu.

Kedy si začal človek uvedomovať to, že dve oči nie sú len na parádu, resp. do rezervy? Možno to bolo vtedy, keď nejaký pračlovek prišiel o jedno oko a zistil, že nedokáže tak dobre odhadnúť vzdialenosť od nepriateľa alebo od koristi.

Oveľa viac o tom vedel geniálny **Leonardo da Vinci** (1452 – 1519), ktorý tajne pitval stovky mŕtvol (aj keď to bolo prísne zakázané), aby sa dozvedel viac o anatómii človeka. Prišiel aj na spôsob, ako pitvať oko, ktorý sa používal až do 19. storočia. O tom, že ho zaujímala nielen anatómia oka, svedčia aj jeho nasledujúce skice.

Obr. 2 (Podľa: Steward Duke-Elder: *System of ophthalmology*. Volum I-XIV. London, Henry Kimpton, 1958.)

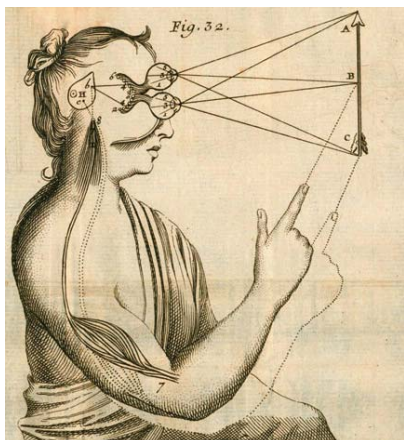

Obr. 3 (Zdroj: Peter Hohenstatt: *Leonardo da Vinci, 1452 – 1519*, Könemann Verlag, 1998.)

Zdá sa, že k problematike priestorového videnia a vnímania bol ešte bližšie **René Descartes** (1596 – 1650), ktorý okrem objavovania princípov metodológie vedy dokonca (vraj) aj sám brúsil šošovky. Jeho schematický náčrt (obr. 4) naznačuje, že mu zrejme bolo známe binokulárne

(priestorové, stereo...) vnímanie priestoru, ktorého obraz zachytia oči a spracuje mozog.

Obr. 4

Boli najprv stereoprehliadačky a až potom stereofotoaparáty? Zdá sa, že pár storočí pred prehliačkami a fotoaparátmi boli kresby (mal'by?), ktoré mohli byť predchodcami neskorších dvojíc obrázkov (pre ľavé a pravé oko), ktoré sa prezerali v stereoprehliadačkach (stereoskopoch, „stereokukátkach“).

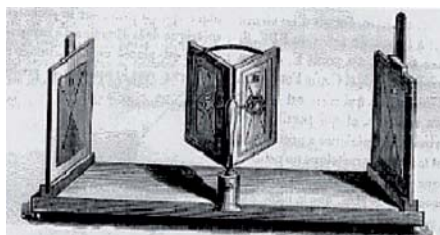
Giovanni Battista della Porta (1538 – 1615) kreslil dvojice takýchto binokulárnych obrázkov. Približne v tom istom čase **Jacopo Chimenti da Empoli** (1554 – 1640) tiež kreslil dvojice obrázkov, ktoré naznačujú umelcovo chápanie a využitie znalostí binokulárneho videnia.

Obr. 5

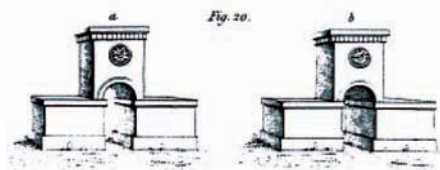
Prekvapila nás aj informácia, že už v roku 1613 jezuita **Francois d'Aguillion** (1567 – 1617) použil vo svojom spise pojem „stéréoscopique“.

Charles Wheatstone (1802 – 1875), britský vynálezca, profesor Kráľovskej akadémie v Londýne, je považovaný za vynálezcu prvej stereoprehliadačky (**stereoskopu**). V roku 1838 publikoval článok, v ktorom objasnil teóriu stereoskopického videnia⁹. **Wheatstone** veľmi podrobne, vedecky popísal princípy binokulárneho videnia aj konštrukciu prehliačky.

Obr. 6

Prehliadačka bola založená na princípe zrkadiel, v ktorých pozorovateľ videl nakreslené obrázky určené na súčasné pozieranie ľavým a pravým okom. Zrkadlá sa dali posúvať tak, aby mierne odlišné obrazy mozog spracoval do priestorového (stereo, 3D) vnemu. Pretože prakticky využiteľné **fotografie boli až o niekoľko rokov neskôr**, obrázky boli nakreslené na základe znalostí priestorovej geometrie (ukážka na obr. 7). V článku upozorňuje na to, že takto môžu byť pozorované nielen jednoduché geometrické tvary, ale aj „*kvety, kryštály, busty, vázy, nástroje rôzneho druhu atd.* tak, aby sa nedali rozlíšiť od videnia samotných reálnych objektov“.

Obr. 7 (poznámka Š. H.: Nie je mi jasný Wheatstonov zámer – obrázky sú prehodené ľavý – pravý)

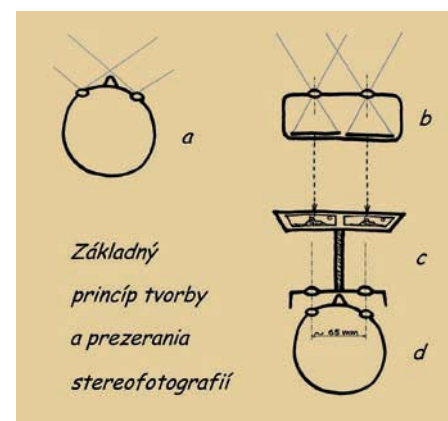
Originál tohto vynálezu je v zbierkach Science Museum v Londýne.

David Brewster (1781 – 1868). Tento škótsky fyzik je známy najmä experimentálnymi prácami v optike. Objavil jednoduchý matematický vzťah medzi polarizačným uhlom a indexom lomu reflexnej látky. V roku 1815 bol zvolený za člena Kráľovskej spoločnosti. Okrem iného vynášiel kaleidoskop a v roku 1849 **zjednodušil konštrukciu stereoskopu použitím optických hranolov namiesto zrkadiel**.

Oliver Wendell Holmes (1809 – 1904). **Vylepšil stereoskop (približne v roku 1860) použitím konvexných šošoviek**. Toto zdanlivo malé vylepšenie predošlých stereoskopov malo podstatný význam pre praktické rozšírenie stereoskopického prezerať obrázkov. K ich masovému rozšíreniu a obľube prispel bostonský obchodník **Joseph L. Bates** (1854 – 1884). Po malých vylepšeniach (napríklad posúvanie držiaka obrázkov umožnilo nastaviť obrázky do správnej vzdialenosti pre konkrétne oči) sa **nový druh zábavy a poučenia** rozbehol do sveta. Tieto prehliačky zvyknú byť nazývané aj ako **Holmes/Bates stereoskopy**. Medzitým sa vylepšovali aj fotografické techniky, takže namiesto kreslených obrázkov **sa jednoznačne presadili dvojice fotografií umiestnených vedľa seba** na jednom nosiči (najmä papier a sklo).

Zrejme aj bez nadsadenia môžeme prekvapujúco konštatovať, že **pred 150 rokmi si doma prezeralo 3D obrázky viac divákov ako teraz**.

Princíp tvorby a prezerať stereofotografií sme sa pokúsili schematicky znázorniť na obrázku (obr. 8).

Obr. 8

Na obr. 8a je pohľad (zhora) na hlavu človeka, pričom sú znázornené zorné polia očí. Zorné polia očí (pravé, ľavé) predstavujú sektory, v ktorých človek vidí monokulárne

9 „Philosophical Transactions“ of the Royal Society of London, Vol. 128, pp. 371-394.

(ak pozerá iba jedným okom, nevidí binokulárne, stereo, resp. 3D). Tam, kde sa zorné polia očí prekrývajú, vidí binokulárne (stereo, 3D, priestorovo).

Na obr. 8b je **bionická inšpirácia využitia poznatkov o zraku človeka** – princíp tvorby a prezerania stereofotografií. Tak ako človek (a aj väčšina živočíchov) má **dve oči**, aj stereofotoaparát má **dva objektívy**. Vzájomná vzdialenosť očí človeka je v priemere približne 65 mm. Osová vzdialenosť objektívov stereofotoaparátu (**3D** fotoaparátu) je tiež približne 65 mm (v ďalšom pokračovaní si vysvetlíme, že táto vzdialenosť môže byť s výhodou menšia alebo väčšia – v závislosti od fotografovaného objektu). Podobne, ako v ľudských očiach vzniká na sietnici prevrátený obraz pozorovaných objektov, vzniká na fotocitlivých vrstvách fotoaparátu **dvojica obrazov** umiestnených v zorných poliach objektívov.

Tieto obrazy sú spracované tak, aby sa dali vložiť do držiaka prehliadačky (8c). Na druhej strane prehliadačky je štítok so šošovkami vzdialenými tiež približne 65 mm. V strede, medzi šošovkami, smerom k držiaku fotografií môže byť nepriehľadná vertikálne orientovaná plôška zabezpečujúca, aby pravé oko videlo pravú fotografiu a ľavé oko ľavú fotografiu.

Keď pozorovateľ (8d) pozerá cez šošovky prehliadačky na dvojicu fotografií, každé oko vidí obraz toho, čo by videlo pri pozorovaní skutočného pozorovaného objektu. Po spracovaní v mozgu ho bude vnímať ako skutočný (neprevrátený) priestorový (binokulárny, stereo, 3D).

Na ďalších obrázkoch vidíte **historické stereoprehliadačky** zo zbierok autorov. Na obr. 10 je stereoprehliadačka s výrazným dátumom **september 1887**. Na obr. 11 je miniatúrna vrecková skladacia prehliadačka približne vo veľkosti okuliarov. Na obr. 12 je zaujímavá skladacia stereoprehliadačka. Na obr. 13 si americká rodina prezerá stereoobrázky (ukážka z amerického katalógu z roku 1908).

Obr. 9

Obr. 10

Obr. 11

Obr. 12

Obr. 13

Vývoj sa nedá zastaviť

Po tom, čo si milióny divákov so záujmom prezerali stereofotografie z celého sveta, sa mohlo zdať, že už nie je čo vylepšovať.

Vďaka nadšeným vynálezcom však pribúdali nové prehliadačky na prezeranie stále menších a menších obrázkov. Tie bolo najprv možné získať z fotoaparátov fotiacich na sklo s fotocitlivou vrstvou, neskôr na fólie s fotocitlivou vrstvou, potom na kinofilm (35 mm), dokonca aj na film používaný do amatérskych kamier (16 mm, resp. nerozrezaný film 2 x 8 mm).

Od pozerania samostatných dvojíc obrázkov na jednom nosiči (podklade) sa prechádzalo na praktickejšie prezeranie viacerých (menších) dvojíc umiestnených na jednom nosiči (usporiadaných pod sebou). Potom sa prešlo na priestorovo ešte úspornejší spôsob, tzv. stereokotúčiky. Dvojice obrázkov (s rozmermi približne 12 x 10 mm) boli umiestnené po obvode kotúčika, ktorý sa vkladal do stereoprehliadačky (bežne nazývanej „stereokukátko“). Tento spôsob prezerania (ale aj amatérskej tvorby) stereofotografií sa u nás rozšíril najmä vďaka tomu, že **MEOPTA** vyrábala nielen prehliadačky **Meoskop** a stereokotúčiky (na jednom kotúčiku bolo 7 dvojíc), ale aj svetoznámy fotoaparát **Stereomikroma** (v rokoch 1960 – 1972; o ňom si povieme viac v ďalšom pokračovaní).

Ukážky prehliadačiek stereokotúčikov môžete vidieť na fotografiách zo zbierky autorov (obr. 14 a 15). Za povšimnutie stojí aj to, že na tých najnovších sa objavuje **namiesto stereo** nám už dobre známe **označenie 3D** (obr. 15). O tom, že tento systém nie je ešte celkom minulosťou, svedčí aj to, že autorom sa podarilo (na burze) zakúpiť zahraničný stereokotúčik vyrobený iba pred dvoma rokmi.

Obr. 14

Obr. 15

Podme si zaexperimentovať

Predpokladáme, že sme vás dostatočne nabudili na malé zaexperimentovanie s pozorovaním dvojíc obrázkov, ktoré budete vnímať ako 3D. **Ako vyriešime problém s tým, že nemáte stereoprehliadačku?** Jednoducho – po spomínaných vylepšovaniach prehladačiek, od tých so zrkadlami

cez tie s optickými hranolmi a najrozšírenejšími so šošovkami, prejdime k ďalšiemu vylepšeniu. **Nepotrebuje stereoprehliadačku.** Na nasledujúce dvojice obrázkov (obr. 16, 17, 18, 19) staré približne 100 rokov sa zapozerať podľa nasledujúceho návodu:

Dvojicu stereoobrázkov umiestnime kolmo na os očí vo vzdialenosti približne

30 – 40 cm tak, aby sa predel medzi obrázkami nachádzal v strede zorného poľa. Potom zamierme zrak na predel medzi obrázkami a snažíme sa, ako keby pozerat' za obrázky. Nenúťme zrak k ničomu inému. Po krátkom čase sa nám medzi dvoma obrázkami zjaví tretí – **3D obrázok.**

Obr. 16

Obr. 17

Obr. 18

Obr. 19

Nasledujúci obrázok je vám pravdepodobne známy...

Obr. 20

O tom, že **všetko sa dá vylepšiť**, svedčí aj **PokeScop** (obr. 21), ktorý bol v roku 2003 ocenený Medzinárodnou stereoskopickou spoločnosťou vo Francúzsku ako najlepší výrobok (napr. <http://www.pokescope.com/pokescopeinfo.html>). Zaujímavé je, že vynálezca tejto prehladačky sa vrátil k princípu použitia optických hranolov, ktoré približne pred 150 rokmi použil už David Brewster. Hlavnou výhodou PokeScopu je to, že sa ním dajú prezerať obrázky rôznych veľkostí. Veľkosť obrázkov v klasických stereoprehliadačkách bola obmedzená vzdialenosťou očí, ktorá je asi 65 mm, takže šírka obrázkov bola približne zhodná alebo menšia. Ďalšou výhodou tejto pomôcky je, že sa dá poskladať do malého kompaktného hranolčeka. **Možno ním pozerat' aj veľké dvojice obrázkov na monitoroch počítačov.**

Obr. 21

Horúca novinka

O tom, že **3D „letí“**, svedčí aj najnovšia správa svetových médií. Japonská firma Takara Tomi vyvinula 3D fotoaparát **Shot Cam pre deti** (obr. 22). Vďaka dvom objektívom fotoaparátu sa získajú dvojice fotografií, ktoré možno vytlačiť na tlačiarňu a prezerať na „papierovej“ prehladačke principiálne zhodnej s tými, ktoré sme popísali v tomto našom článku. Do japonských obchodov by sa mala táto novinka dostať **už na jar budúceho roka** za cenu asi 70 dolárov. O tom, kedy sa dostane do našich obchodov, vás budeme informovať, keď to bude aktuálne.

V ďalšom pokračovaní nášho seriálu sa dozvieme, akými stereofotoaparátmi (3D fotoaparátmi) možno vytvoriť stereofotografie. Prezradíme vám tiež postup, ako to urobiť aj bežným fotoaparátom s jedným objektívom. Popíšeme ďalšie spôsoby zobrazovania 3D fotografií.

Literatúra a internetové zdroje¹⁰

GANONG, W. F.: Přejhled lékařské fysiologie. Praha : AVICENUM zdravotnícke nakladatelství, 1976.

GERINEC, A.: Fylogenieza oka a zraku. Bratislava : KAPOŠ, s. r. o., 2007.

GERINEC, A.: História oftalmológie. Bratislava : KAPOŠ, s. r. o., 2009.

PAULOV, Š.: Fyziológia živočíchov a človeka. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1980.

HOHENSTATT, P. : Leonardo da Vinci, 1452 – 1519 . Könemann Verlag, 1998.

<http://referaty.atlas.sk/odborne-humanitne/psychologia/54294/?print=1>

http://www.rasto.krestania.sk/blok/oko/-ludsky_zrakovy_system.doc

<http://hockicko.uniza.sk/Optika/Videnie.pdf>

<http://stereoskopia.galadance.sk/?id=6>

<http://sklep.stereos.com.pl/sklep/index.php?p38,fs07-stereoskop-uniwersalny-pokescope>

<http://fyzika.jreichl.com/index.php?page=488&sekce=browse>

<http://www.stereoscopy.com/faq/brewster.html>

<http://www.novinky.cz/koktejl/180379-v-australii-objevili-stovky-neznamych-druhu-slepych-zivocichu.html>

<http://www.pokescope.com/pokescopeinfo.html>

<http://www.rleggat.com/photohistory/history/stereosc.htm>

Obrázky č.: 1, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 20 autori Š. a P. Holakovskí

Obr. 22 <http://www.crunchgear.com/2010/09/06/3d-shot-cam-takara-tomys-3d-toy-camera>
Foto: [crunchgear.com](http://www.crunchgear.com)

THINK IT! – PART XVII

The Nature Discovered Also 3D
HOLAKOVSKÝ, P., HOLAKOVSKÝ, Š.:
Bionics (continuation). An increase of an interest in 3D technique. Development of optic organs – how a human sees. Monocular and binocular seeing. Leonardo da Vinci and René Descartes and their observations on seeing. First „3D illustrations“. First stereo browsers: with mirrors, with optic prisms, with lens. Coming of 3D photographs approximately 150 years ago. Experiment for readers with 3D perception of pairs of photographs also without browsers. PokeScop.

*Pokračovanie
v Duševnom vlastníctve č. 4/2010*

¹⁰ Všetky odkazy na elektronické pramene v tomto článku vo vzťahu k jeho obsahu platné k 10. 9. 2010.

Z GALÉRIE TVORCOV

Užitočné aplikácie sú výsledkom špičkového výskumu

V marci minulého roka Snem Slovenskej akadémie vied zvolil do funkcie predsedu SAV biochemika **profesora Jaromíra Pastoreka**. Novej funkcii sa ujal 4. júna 2009 po tom, ako ho do nej na štvorročné obdobie vymenoval prezident SR Ivan Gašparovič.

Prof. Pastorek je nositeľom ocenenia Vedec roka 2001, v roku 2007 ho Akademická rankingová a ratingová agentúra (ARRA) zaradila do vedeckej špičky SR v biológii a v roku 2008 získal cenu Literárneho fondu za vedecký ohlas. Je členom Učenej spoločnosti SAV a Európskej akadémie vied a umení.

Prof. RNDr. Jaromír Pastorek, DrSc.

Vo funkcii predsedu SAV pôsobíte už vyše roka. Ako sa vaše pôvodné predstavy súvisiace s predsedníckou funkciou zatiaľ zhodujú so skutočnosťou?

Je logické, že predstavy, s ktorými som nastupoval do funkcie predsedu akadémie, sa zatiaľ úplne nenaplnili. Napokon, ani by nebolo veľmi dobré, ak by to bolo inak, lebo by sa mohlo zdať, že sme si aj s ostatnými členmi Predsedníctva SAV dali nízke ciele. Napĺňanie predstáv a predsavzatí nie je jednoduché a nezávisí iba od nás. Treba brať do úvahy skutočnosť, že sme súčasťou spoločnosti, ktorá nás ovplyvňuje.

Ak by som mal bilancovať uplynulý rok, niečo sa mi z plánov predsa len podarilo splniť, ale človek vždy musí mať vyššie ambície, iba to ho posúva dopredu.

Vlani, po uvedení do novej funkcie ste spomínali, že budete preferovať stabilitu a kontinuitu činnosti akadémie, že chcete podporovať špičkový výskum, rozvíjať medzinárodnú spoluprácu a spoluprácu s univerzitami a pričiniť sa tiež o stabilizáciu grantových schém...

Veda a výskum je beh na dlhé trate. Výsledky vedeckej práce sa nedosahujú hneď a ľahko, treba k tomu veľa úsilia, trpezlivosti, ale aj podmienky, z ktorých najdôležitejšou je stabilita. Na niektorých výskumných úlohách vedci pracujú aj dve – tri desaťročia, kým niečo dosiahnu. Ak sa každý rok budú meniť pravidlá, spôsob a výška financovania vedeckého výskumu, bude to ešte komplikovanejšie. Nehovorím, že všetko závisí od financií, aj keď rozpočet Slovenskej akadémie vied je oveľa nižší ako rozpo-

čet podobných inštitúcií v susedných krajinách, napríklad v Česku, ale vedecká práca si vyžaduje primerané podmienky, stabilitu a našou povinnosťou je zabezpečiť, aby sme neboli ako na hojdačke, raz dolu a raz hore. V súčasnosti vedci neistotu pociťujú napríklad pri grantovom systéme. Nie je predsa možné, aby už raz vyhlásené projekty boli o nejaký čas zrušené, často ešte skôr ako ich vedeckí pracovníci začnú riešiť. Preto tak zdôrazňujem pri vedeckej práci stabilitu, nadväzne kontinuitu a celospoločenský konsenzus.

To, že v SAV preferujeme špičkový výskum, je pochopiteľné, lebo konkrétnymi výsledkami výskumu sa slovenská veda môže najlepšie prezentovať. Osobne však nemám

rád rozdeľovanie výskumu na základný a aplikovaný, lebo je ťažko určiť presnú hranicu medzi jedným a druhým. Pri posudzovaní výskumu nemôžeme byť ultrapragmatickí, veď bez základného výskumu by sme nemali čo aplikovať. V tejto súvislosti som už viackrát použil myšlienku istého anglického profesora, že len špičkový, excelentný výskum môže viesť k užitočným aplikáciám. Aj preto v SAV podporujeme špičkový výskum a budujeme moderné laboratóriá, ktoré pomôžu aj ďalším výskumným a vzdelávacím pracoviskám. Otvára sa nám pritom priestor na užšiu spoluprácu s univerzitami, ktoré sú dôležitým partnerom SAV, no tie musia byť tiež na požadovanej úrovni, aby obstáli v celosvetovej konkurencii.

Ministerstvo školstva SR v tomto smere už pracuje na stratégii rozvoja vedy a očakávame, že univerzity, s ktorými plánujeme pri výskumnej práci spolupracovať, budú mať adekvátne podmienky a skvalitnia svoju vedeckovýskumnú prácu.

Ako ďaleko ste so znižovaním byrokracie, administratívnej záťaže v akadémií? To bolo tiež jedno z vašich predsavzatí.

Znížiť byrokraciu a administratívnu záťaž vedeckých pracovníkov je problém, s ktorým zápasíme dlhší čas. Odvíja sa jednak od nedokonalých právnych predpisov, ale korene tohto problému možno hľadať aj v našej mentalite, niekedy totiž chceme byť pápežskejší ako pápež a zbytočne veci komplikujeme. Ale nie je to iba náš problém, v ostatnom čase sa stretávame s veľkou byrokraciou napríklad aj pri úsilí zapojiť sa do výziev rámcových programov EÚ a pri čerpaní finančných prostriedkov z európskych fondov. Dôkazom všeobecnosti problému s administratívnou záťažou vedcov je aj výzva z marca tohto roka, ktorá bola zverejnená na internetovom portáli o Európskej únii – Euractiv.sk a nabádala pracovníkov z oblasti vedy, aby podpisom dali najavo, že aj byrokraciu v Bruseli je potrebné eliminovať. Vedecký pracovník by sa mal v prvom rade sústrediť na riešenie odborných problémov a nie na vypisovanie rôznych tlačív a formulárov. Verím, že častejšou komunikáciou a argumentovaním sa uvedený

problém bude dať postupne riešiť u nás i v celej Európe.

Odbremenit' vedeckých pracovníkov od zdĺhavých administratívnych prác možno napríklad tým, že na prípravu projektov a vypracovanie žiadostí si najmú projektových manažérov. Niektoré pracoviská SAV to už začali praktizovať, aj keď, samozrejme, projektových manažérov musia zaplatiť. Uvidíme, ako sa tento systém osvedčí a či bude efektívny.

Už niekoľko rokov hovoríme o potrebe budovania znalostnej spoločnosti a ekonomiky, čo však predpokladá aj väčšiu podporu vedy a výskumu, a to nielen zo štátneho rozpočtu, no aj z privátneho sektora. Žiaľ, z privátneho sektora finančné prostriedky akosi neprichádzajú... Ako vnímate tieto súvislosti?

Oblasť znalostnej spoločnosti a ekonomiky je dosiaľ iba predmetom zdĺhavých diskusií, ktoré nevedú k progresívnym riešeniam. Mali by sme sa rozhodnejšie postaviť za znalostnú spoločnosť a ak ju chceme budovať, uvedomiť si, že bez investícií sa to nedá. Investície do vzdelania, vedy, výskumu, inovácií musia byť v popredí celospoločenského záujmu. Zatiaľ to, žiaľ, tak nie je, stačí si pozrieť programové vyhlásenie súčasnej vlády, v ktorom nie je budovanie znalostnej spoločnosti medzi prioritami. Pritom príklady z európskych krajín hovoria jasnou rečou. Napríklad také Fínsko, ktoré v súčasnosti patrí do prvej šestky

tridsiatich vyspelých krajín OECD. Pred niekoľkými rokmi v tejto krajine stavili na masívnu podporu vzdelávania, vo veľkom sa začali venovať informačným a komunikačným technológiám, vytvorili dobré podmienky pre výskum v chemickom, drevospracujúcom priemysle, v biotechnológiách a výsledok sa dostavil.

U nás chýba komunikácia medzi priemyslom, ktorý je ešte v slovenských rukách, a vedeckou komunitou. Absolútne zlyhávame v tom, že z privátneho sektora neprúdia do vedy a výskumu 2/3 percent celkového HDP, ako sa na tom pred časom uzniesli európske štáty v rámci tzv. Lisabonskej stratégie. Treba priznať, že sme urobili chybu, keď sme finančne podporili nadnárodné spoločnosti a nestanovili podmienky, aby vybudovali na našom území vedeckovýskumné základne. Držia si ich vo svojich materských spoločnostiach, čo je pre nich určite výhodnejšie a v neposlednom rade si tým chránia duševné vlastníctvo. Tých niekoľko slovenských podnikov, čo ešte zostalo, je mnohokrát v situácii, že ledva prežívajú a nemajú na to, aby financovali vedu a výskum.

Na rozdiel od vyspelých štátov máme aj veľmi málo inštitúcií, ktoré sa venujú transferu technológií a poznatkov. Dlhú dobu sme napríklad uvažovali, že na Slovensku vytvoríme regionálne inovačné centrá, ale opäť z toho zišlo. Pritom by to bolo veľmi prospešné, veď nie je predať možné, aby vedecký pracovník s výsledkom svojej práce

„obiehal“ podniky a hľadal niekoho, kto jeho nápad zrealizuje. Vo svete je to naopak – vedcov vyhľadávajú tzv. vedeckí skauti, ktorí sú dobre informovaní, zúčastňujú sa na odborných konferenciách, školeniach a majú prehľad o aktivitách vedeckých komunit.

Slováci sú navyše veľmi netrpezliví a vo vede je to zlá vlastnosť. Ak SAV dostane nejaké financie, spoločnosť očakáva okamžite výsledky. Ďalším našim nedostatkom je aj to, že často tieto výsledky nevieme primerane „predať“. V ostatnom čase sa to už našťastie zlepšuje, naši vedeckí pracovníci si uvedomujú, že o svojich výsledkoch musia hovoriť a najmä publikovať odborné články, predovšetkým v karentovaných časopisoch.

Nie celkom dobrú službu slovenskej vede robia aj naše médiá, ktoré nám nie sú vždy naklonené a vyhľadávajú skôr senzácie ako seriózne predstavenie vedcov a komentovanie významného vedeckého výsledku. Niekedy sa nám aj podarí vytvoriť napríklad dokumentárny film, ten však zvyčajne nie je vysielaný v najsledovanejších termínoch, a tak sa verejnosť o práci vedcov zнову nedozvie.

Na financovanie vedy, výskumu a inovácií je možné využiť aj zdroje z eurofondov. Lenže Slovensko pri čerpaní peňazí z Únie dlhodobo pokrívka, nie sme schopní dostatočne využiť finančné prostriedky, ktoré nám ponúka Brusel. Zhodou okolností prof. Vladimír Bužek z Centra pre výskum kvantovej informácie Fyzikálneho ústavu SAV vyhlásil nedávno v istom periodiku, že „na Slovensku neexistuje tisíc žiadateľov, ktorí by boli schopní podať projekty“. Je to ozaj také zlé aj podľa vás?

Nechceme polemizovať o tom, koľko máme na Slovensku žiadateľov o finančné prostriedky z európskeho investičného balíka na projekty. Vypracovať dobrý projekt nie je jednoduché, lebo sú stanovené prísne pravidlá a kritériá, ktoré treba rešpektovať. Daný projekt je nevyhnutne finančne podporiť aj z domácich zdrojov, čo je často problém.

V SAV sme napríklad v projektoch 7. rámcového programu EÚ pre výskum a technologický rozvoj mali koncom minulého roka zakontrahovaných približne 6,8 mil. eur. Podieľame sa aj na projektoch, ku ktorým sa iné štáty zo strednej a východnej Európy nedostali. Čiže dôležité je, aby ste mali čo ponúknuť, pretože vyhráva len jeden. Zároveň musím pripomenúť, že ani rámcové programy nie sú bez nedostatkov, a vedel by som si predstaviť aj iný systém prerozdelenia financií na výskumné aktivity v EÚ. Podľa môjho názoru by sa mal väčší dôraz klásť na záverečné oponentúry projektov ako na priebežné dokumentovanie práce. Tak je to

napríklad v National Institutes of Health (NIH) v Spojených štátoch amerických, kde vedúci projektu dostane určitú sumu na projekt a využitie finančných prostriedkov dokumentuje až pri záverečnej oponentúre celého projektu. Ak nesplní stanovené ciele, má veľmi malú šancu dostať ďalší projekt a vo výskume pokračovať. To je najlepšia motivácia. Pri spracovaní projektu sa dá nasľubovať čokoľvek, ale oveľa dôležitejšie sú výsledky.

Netreba zabúdať ani na to, že kým v niektorých štátoch EÚ, kde poskytujú na vedu a výskum oveľa vyššie percento HDP, sú rámcové programy Únie iba akousi čerešničkou na torte, u nás je zatiaľ tá čerešnička celou tortou.

Mimochodom, už spomínaný prof. Bužek ešte vlni v jednom rozhovore pre isté noviny uviedol: „V akademickom prostredí vládne akási zvláštna demokracia. Sívý reformer zakazdým prehlasuje pokusy o reformy a presadí to, čo mu vyhovuje.“ Všimli ste si aj vy ten sívý priemer? A ak áno, čo s ním robiť?

Priemer je vždy priemer a prívlastky – sivý, čierny alebo akýkoľvek sú zbytočné.

Každá akademická obec má svoju samosprávu. Nie je tomu inak ani u nás, v samospráve máme zástupcov demokraticky zvolených akademickými obcami vedeckých organizácií, ľudí, ktorí dostali dôveru kolegov. Najvyšším samosprávnym orgánom akadémie je Snem SAV a výkonným samosprávnym orgánom akadémie je predsedníctvo. Netvrdím, že je to najideálnejší systém, možno by členstvo v samosprávných orgánoch akadémie nemalo byť až také „anonymné“, žiadala by sa niekedy väčšia zainteresovanosť jednotlivých členov, ale zatiaľ je tento systém akceptovateľný. Ak život priniesie potrebu zmeny, budeme o tom diskutovať, veď nič nie je dokonalé a všetko sa dá zlepšovať.

Asi pred tromi rokmi, po tom ako v niekoľkých ústavoch SAV vykonal previerku Najvyšší kontrolný úrad, bolo vo všeobecnosti konštatované, že špecifikom akadémie je nedostatočne zabezpečené duševné vlastníctvo, že napriek bohatej vedeckej činnosti a množstvu pracovníkov akadémie až tak veľa patentov nemá. V čom to je?

Netvrdím, že sme inštitúcia, ktorá sa hrdí množstvom patentov, ale to, že sa k tomu vyjadruje NKÚ, nie je pre mňa signifikantné. NKÚ neprináleží radiť vedeckým pracovníkom, aby menej publikovali svoje výsledky a radšej viac patentovali. V akadémii dobre vieme, čo je to patentová ochrana. Z vlastných skúseností poznám aj odvratenú stránku tohto problému, z času na čas je potrebné sa aj súdiť o svojej práve. Napriek tomu nie som zástancom toho,

aby sa čokoľvek patentovalo. Vynález chránený patentom by mal byť predovšetkým využiteľný v praxi. Existujú aj takí vedci, ktorí využívajú patent na vlastnú propagáciu, pre svoj imidž. V akadémii touto cestou nechceme ísť, navyše patentová ochrana aj niečo stojí. Na druhej strane poznám veľa vedeckých pracovníkov, ktorí majú problémy zohnať peniaze na patentovanie a ani v akadémii ich na tento účel nemáme dost. Kto nevie o týchto súvislostiach, ľahko sa mu hovorí, aby sa viacej patentovalo. Publikovaním výsledkov bádateľskej činnosti je duševné vlastníctvo určitým spôsobom tiež chránené.

Môj osobný názor je, že často aj v patentovom práve a súvisiacich predpisoch sú ešte medzery, ktoré by bolo potrebné odstrániť. Stáva sa, že predpisy sa obchádzajú, dochádza k porušovaniu patentových práv a s tým súvisí tiež otázka, či máme u nás dost kvalitných právnikov v oblasti patentového práva, aj z hľadiska jeho vymožitelnosti.

Tento problém však treba vnímať v širších súvislostiach. Na Slovensku funguje napríklad Agentúra na podporu výskumu a vývoja, ktorá výskum financuje. Vedeckí pracovníci ho realizujú aj z finančných zdrojov, ktoré im dodá iná organizácia. Vznikne vynález a problém – kto má právo podať patentovú prihlášku, keď sú do vynálezu zainteresované viaceré inštitúcie. Koho majetkom je takéto duševné vlastníctvo? Tu už ide o obchod, v ktorom by mali platiť určité pravidlá. Ale sú tie pravidlá jasné, zrozumiteľné všetkým...?

Patentov nemajú veľa ani slovenské univerzity. Zatiaľ čo vo vyspelých krajinách najviac prihlášok predmetov priemyselných práv podávajú práve univerzity, u nás vlastníctva približne len 10 % patentov zapísaných v registri ÚPV SR...

Netreba sa tomu čudovať, veď univerzity takisto nemajú toľko peňazí, aby si mohli dovoliť patentovať vynálezy. Znovu použijem príklad z vlastnej vedeckej praxe. Patentová ochrana vynálezu, ktorého som spoluautorom, vyšla doteraz na 5 miliónov amerických dolárov. Našťastie sme mali uzatvorené zmluvy s renomovanými zahraničnými spoločnosťami, ktoré hradia náklady súvisiace s patentovou ochranou nášho vynálezu, a iba tak sa nám podarilo právne ochrániť výsledky nášho výskumu.

Predseda SAV prof. Pastorek môže byť pre vedcov, a nielen vedcov, príkladom v patentovaní. Virologický ústav SAV 11. marca 1992 podal na Federálnom úrade pre vynálezy v Prahe prihlášku vynálezu, ktorá bola zaevidovaná v registri pod číslom PV 709-92. Toto nenápadné číslo sa stalo prioritným údajom pre desiatky patentových dokumentov

publikovaných v mnohých krajinách sveta. Všetky nesú mená pôvodcov, resp. spolupôvodcov vynálezu – Jaromír Pastorek, Silvia Pastoreková a Ján Závada. Čoho sa ten vynález týka?

Týka sa onkológie a predmetom vynálezu je gén, ktorý je schopný kódovať nádorovo-asociovaný proteín CA IX, ktorý je v súčasnosti používaný ako marker hypoxických nádorov a prognostický indikátor. Jednoduchšie povedané, spolu s manželkou Silviou a doktorom Zavadom, ktorý po rozdelení federácie odišiel do Prahy, sme objavili antigén, bielkovinu, ktorá patrí medzi najdôležitejšie ukazovatele nedostatku kyslíka v tkanivách. Ide o určitý signálny kyslíkovej nedostatočnosti, ktorý umožňuje včas rozpoznať agresívne formy nádorov. Podľa toho je potom možné racionálnejšie pristúpiť k liečebným metódam nádorov, zvoliť napríklad razantnejšiu chemoterapiu alebo rádioterapiu.

Na uvedený vynález Patentový úrad Spojených štátov amerických 7. februára 1995 udelil patent publikovaný pod číslom US 5387676 a s názvom MN gene and protein. Jeho patentové rodiny predstavujú v súčasnosti okolo 150 dokumentov, ktoré znamenajú patentovú ochranu v desiatkach krajín sveta.

Názov MN gene and protein sme časom zmenili na CA IX, teda karbonická anhydráza IX. Neskôr sme vo výskume pokračovali a náš vynález je využiteľný v diagnostike, ako aj pri liečbe nádorov. Majiteľom patentu je Virologický ústav SAV, ale právnu ochranu a vývoj finálneho produktu sme zverili do rúk nadnárodným spoločnostiam, ktorých materské firmy sídlia najmä v Spojených štátoch amerických.

V ktorom roku ste sa pustili do základného výskumu spomínanej bielkoviny, resp. ľudského génu?

Bolo to na prelome 80. a 90. rokov, výskum sme robili a doteraz robíme v našich laboratóriách a vývoj nového lieku a všetko, čo s tým súvisí, sa uskutočňuje v zahraničí. V súčasnosti má uplatnenie výsledkov výskumu v diagnostike na starosti nadnárodná spoločnosť Siemens a o využitie produktu v liečbe sa snaží nadnárodná spoločnosť Bayer Schering Pharma AG.

Kedy by sa mal finálny produkt objaviť na trhu?

Predpokladám, že koncom tohto alebo začiatkom budúceho roka.

Zmeňme tému. V júli tohto roka v jednom z objektov Virologického ústavu SAV, kde prebiehali rekonštrukčné práce, vypukol požiar. Určite to bol aj pre vás poriadny šok, veď od roku 2001 ste boli riaditeľom tohto ústavu a v tejto funkcii ste zotrvali osem rokov.

Stále som zamestnancom Virologického ústavu SAV, aj keď momentálne na menší úväzok. Požiar budovy ústavu nás všetkých šokoval, ale našťastie nikomu sa nič nestalo a dôležitý biologický materiál sa podarilo zväčša zachrániť, je uložený na tekutom dusíku a v hlbokochladiacich zariadeniach v nepoškodených častiach budovy aj v susedných ústavoch. Niektoré biologické zbierky produkujúce rôzne protilátky máme uložené dokonca v depozitoch v USA. Požiar je síce veľké nešťastie, ale treba ísť ďalej. Viaceré inštitúcie nám sľúbili pomoc vrátane Ministerstva financií SR, ale vieme, že si musíme najskôr pomôcť sami. Niektoré zariadenia dokážeme uviesť do prevádzky a predpokladáme, že o niekoľko týždňov budeme môcť vo výskumnej práci pokračovať.

Viroológ sa musí vyznať aj v molekulárnej biológii, imunológii, chémii, ale aj matematike a štatistike, aby mohol vyhodnocovať výsledky a samozrejmosťou je ovládanie cudzích jazykov. Váš kto nainfikoval vedeckým vírusom?

Do Virologického ústavu SAV som prišiel ešte ako študent Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského a robil som tam aj diplomovú prácu. Či ma niekto nainfikoval vedeckým vírusom? Neviem. Určite viem, že ma odjakživa lákali prírodné vedy a poznávanie a v ústave som pocítil radosť z objavovania nových vecí. Stretol som tam zanietených ľudí a aj keď nerád hovorím o vzoroch, od viacerých som sa veľa naučil a dones sa usilujem „zobrať“ si od ľudí, ktorých stretávam, to najlepšie, čo v nich je.

Svetová zdravotnícka organizácia 10. augusta tohto roka vyhlásila ukončenie pandémie prasacej chrípky. Vakcíny

proti tejto chrípke sa na Slovensku nie veľmi míňali, ani samotní lekári nemali záujem zaočkovať sa. V súvislosti s prasacou chrípkou existovali a ešte aj dnes existujú rôzne dohady. Sú i také názory, že to bola len nafúknutá „bublina“, na ktorej chceli zarobiť farmaceutické spoločnosti.

Hovorí sa, že po boji je každý generálom. Nesmieme zabúdať, že takéto hrozby boli v minulosti, sú dnes a budú aj v budúcnosti. Otázka je, či sme pripravení, ak by sa niečo podobné stalo. Predstavte si, že by sme proti prasacej chrípke nič nepodnikli, nekúpili by sme vakcíny zo zahraničia a zrazu by začali ľudia u nás zomierať. Očkovanie nebolo dostatočne spropagované, nerobila sa osвета medzi ľuďmi a médiá opäť vo všetkom hľadali senzáciu. Vakcíny prechádzajú prísnu kontrolou a boli podľa mňa bezpečné, pretože inak by sa nemohli predávať.

Názory, že za prasacou chrípkou stála farmaceutická loby nevyvraciam, lebo farmaceutický priemysel, podobne ako firmy z iných odvetví priemyslu, chce aj niečo zarobiť. Napokon, WHO odporučilo krajinám, aby situáciu riešili podľa vlastného uváženia, ale som presvedčený, že ak by vypukla rozsiahla pandémia, tak by najskôr dostali vakcíny obyvatelia tej krajiny, kde sa vakcíny vyrábajú alebo kde sídli ich producent. Pri predaji diktuje cenu výrobca.

Nikto nevie úplne predpovedať, čo príde. Tak to bolo voľakedy s pandémiou španielskej chrípky. Určite si pamätáme na pomerne nedávnu infekciu vírusom SARS, keď hlavne v Ázii tento vírus zabíjal najmä deti a starších ľudí. Nesmieme nič podceňovať, treba byť stále na pozore.

SAV s vlastnou právnou subjektivitou vystupuje apoliticky a usiluje sa zachovať si pozíciu verejnoprávneho subjektu, ktorým by nemali mávať politické zmeny v krajine, no akadémia na svoje fungovanie predsa len potrebuje akú-takú politickú podporu. Je totiž financovaná zo štátneho rozpočtu. Na Slovensku máme novú vládu, vládu s novými predstavami a ambíciami, ale aj s tendenciou výraznejšie šetriť. Ako sa pozeráte na navrhované približne 10 %-né budúročné zníženie rozpočtu aj pre akadémiu? Čo by to pre ňu znamenalo?

Slovenská akadémia vied s nedostatkom financií zápasí dlhodobo a navrhovaný rozpočet nepredstavuje iba spomínaných 10 %, ale reálne sa blíži k 20 %. Zredukovať počet administratívnych pracovníkov (čo má byť podľa vlády cieľom šetrenia) nemôžeme, lebo tvoria iba desatinu z celkového počtu pracovníkov akadémie. Zníženie počtu vedeckých zamestnancov by vážne ohrozilo riešenie projektov, ktoré sú zmluvne viazané. Preto hľadáme cesty na riešenie situácie a usilujeme sa o potrebu podpory vedy, výskumu, vzdelania v našej krajine presvedčiť aj predstaviteľov vlády.

Vláda chce na jednej strane znížovať rozpočet SAV, no na druhej strane si stanovila za cieľ zvýšiť podiel financovania vedy aspoň na 0,8 % HDP (v súčasnosti je priemer v krajinách Európskej únie okolo 1,8 %). Rovnaký cieľ mala vo svojom programovom vyhlásení i predchádzajúca vláda Roberta Fica, no v roku 2008 bol podiel výdavkov na vedu 0,47 % HDP a odhad na rok 2009 je 0,65 %.

Kalkulácie sú jedna vec, realita iná, zostáva nám len veriť, že podiel financovania vedy bude aspoň tých 0,8 % HDP. Za tým, že vlani došlo k zvýšeniu podpory vedy, treba vidieť najmä čerpanie prostriedkov z eurofondov a pokles HDP. Pre porovnanie – česká a maďarská akadémia vied majú rozpočet na jedného zamestnanca trikrát vyšší ako my.

Dalo by sa povedať, že budúcnosť SAV je aj budúcnosťou vedy na Slovensku. Ved' v súčasnosti je v SAV zamestnaná približne jedna šestina slovenských vedcov a výskumníkov, pričom vedci v akadémii produkujú takmer polovicu všetkých slovenských vedeckých textov uverejnených v karentovaných časopisoch...

Jednou z našich najdôležitejších úloh je aj naďalej udržať v SAV kvalitné vedecké kolektívy, lebo dnešná veda nie je o individualizme, ale o komunikácii a schopnosti spolupracovať. Nechcem opakovať, iba pripomínam, že budúcnosť každej krajiny je založená na kvalitnom výskume a vývoji.

Ktorú časť dňa máte najradšej?

Ráno. Teším sa na všetko, čo mi prinesie nový deň. Vstávam s túžbou spraviť niečo užitočné a keď k tomu ešte svieti slniečko, nemá to chybu.

Zvyknete si prácu brať aj domov?

Nedá sa presne povedať, kedy pracujem. Nechcem, aby to vyznelo bombasticky, že vedecký pracovník so svojimi pracovnými problémami večer čo večer líha aj do postele, ale naša práca je v mnohom špecifická. Vedca môže niečo významné napadnúť hoci aj pod sprchou. Najlepšie to vystihli naše deti, keď lakonicky skonštatovali, že o čom by sme sa s manželkou mohli stále rozprávať, ak nie o práci.

Aké bolo zatiaľ najťažšie rozhodnutie týkajúce sa vašej práce?

Rozhodovať sa som nútený denne a som rád, keď sa k svojim rozhodnutiam nemusím vracieť. Podľa mňa je najťažšie rozhodnutie, ktoré zasiahne negatívnym spôsobom ľudí, s ktorými spolupracujete. Dúfam, že takéto rozhodnutia ma v najbližšom čase nečakajú...

Vaša najväčšia investícia pre radost?

Jednoznačne voľný čas. Všetko čo k tomu patrí, od fyzickej aktivity až po leňošenie, čiže knihy, hudba, šport, príroda...

Kde by ste asi pôsobili, keby ste sa zhodou okolností vyhlili biochémiu?

Ťažko povedať, možno by som sa venoval matematike, fyzike, to ma tiež v mladosti lákalo.

Čo nemáte rád na sebe a čo na druhých?

Na sebe nemám rád občasnú pohodlnosť, ktorá sem-tam prejde do lenivosti. Na druhých mi najviac prekáža neúprimnosť a keď sa ma snaží niekto oklamať.

Ako ste v letných mesiacoch dovoľkovali?

Vybrali sme sa s manželkou na dovolenku k Jadranskému moru, ale po požari vo Virologickom ústave SAV sme sa vrátili skôr, ako sme plánovali.

Jaromír Pastorek (53)

Narodil sa v učiteľskej rodine v Nových Zámkoch. V roku 1982 absolvoval Prírodovedeckú fakultu Univerzity Komenského v Bratislave, Katedru biochémie a získal titul doktora (RNDr.). Kandidatúru (CSc.) v roku 1988, aj titul doktora vied (DrSc.) v roku 1998 získal v odbore virológie na Virologickom ústave SAV v Bratislave. V tom istom roku sa stal na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave docentom. V rokoch 1990 – 1991 absolvoval študijný pobyt na Institute of Animal Health, Houghton, UK a v rokoch 1997 – 2002 tri až šesť mesiacov ročne na Faculty of Agronomy, Gembloux, v Belgicku. V júni 2005 bol Jaromír Pastorek vymenovaný za vysokoškolského profesora v odbore mikrobiológia.

Pôsobí vo viacerých aj zahraničných grantových agentúrach, komisiách a vedeckých spoločnostiach. Je autorom vyše sto recenzovaných prác v medzinárodných karentovaných časopisoch a tiež autorom mnohých odborných publikácií.

Pastorekovi majú dve deti, syn Michal v súčasnosti absolvoje doktorandské štúdium v Ústave experimentálnej onkológie SAV, dcéra Laura študuje architektúru a je vo štvrtom ročníku.

PhDr. Július Šipoš

Foto: autor rozhovoru

FROM THE GALLERY OF CREATORS.
USEFUL APPLICATIONS ARE RESULTS
OF THE SUPREME RESEARCH

In March last year the Assembly of the Slovak Academy of Sciences elected to the Office of the President of SAS Mr. Jaromír Pastorek, the Professor of Biochemistry. He was appointed by the President of the SR Mr. Ivan Gašparovič and on June 4, 2009 he entered into the new office.

Professor Pastorek was awarded the Scientist of the Year 2001 Award, in 2007 he was included in the scientific excellence of the SR in biology by the Academic Ranking and Rating Agency (ARRA) and in 2008 he was awarded the Literary Fund Award for the Scientific Resonance. He is a member of the Learned Society of SAS and of the European Academy of Sciences and Arts.

Úspešné príbehy

Junkk.com®: Podanie medzinárodnej prihlášky pre maximálnu patentovú ochranu a komerčný úspech

Prípadová štúdia malých a stredných podnikov

Spoločnosť: Junkk.com so sídlom v Ross-on-Wye v Spojenom kráľovstve
Spoločnosť pre správu duševného vlastníctva: Coller IP Management®
Ciel: Podanie medzinárodnej prihlášky so zámerom získať maximálnu ochranu a komerčný úspech

Sťahovací prstenec na viacnásobné použitie je veľmi jednoduché, ale jedinečné a revolučné vylepšenie bezpečnostného uzáveru so zaistením proti neželanej manipulácii, ktoré sa využíva v spojení s vrchnákmi na plastové fľaše, ako aj s inými rozmanitými uzatváracími predmetmi v obalovom priemysle na celom svete. Zatiaľ čo ešte prednedávnom bol tento prvok po otvorení fľaše ďalej nepoužiteľný a smeroval do odpadu, dnes nachádza uplatnenie aj po prvom použití.

Po odstránení z vrchnáka na fľaši sa dá sťahovací prstenec opätovne využiť napríklad na zviazanie rôznych vrecúšok a vriec, používaných v domácnosti či záhrade na najrozmanitejšie účely.

Vďaka grantu fóra Phillip vynálezca viacúčelového sťahovacieho prstenca Peter Martin získal pre svoj produkt ochranu, ktorá mu umožňuje vyhľadávať potenciálnych obchodných partnerov bez obáv zo straty svojho duševného vlastníctva. Peter Martin tušil, že právna ochrana produktu mu otvorí cestu k nespočetným príležitostiam a zároveň zvýši jeho dôveryhodnosť pri obchodných rokovaní. Vypracovanie patentovej prihlášky zveril spoločnosti pre správu duševného vlastníctva, s ktorej prácou bol mimoriadne spokojný: patentoví zástupcovia pretvorili jeho stručný dvojstránkový popis na právnický rafinovaný osemnásťstranový patentovú prihlášku, ktorou sa znásobila ochrana

jeho vynálezu na najvyššiu mieru tým, že do patentových nárokov boli začlenené aj ďalšie prvky, o ktorých sám vynálezca ani neuvažoval. Využitie profesionálne služby patentových kancelárií pri spracúvaní patentovej prihlášky by odporúčal každému, kto sa chce uchádzať o právnu ochranu svojich vynálezov. Odborníci na duševné vlastníctvo presne vedia, aké požiadavky na

patentovú prihlášku má patentový expert a čo v nej chce mať. Bežnému laikovi takéto znalosti zväčša chýbajú.

Šťastným krokom pre Petra Martina bolo aj to, že si nechal vyrobiť prototypy svojho vynálezu. Ocenil to najmä pri vysvetľovaní jeho funkčnosti, keď sa mu potvrdilo, že názorná ukážka má väčšiu cenu ako tisíc

„Duševné vlastníctvo je chrbtovou kosťou, na ktorej je vybudované všetko ostatné.“

Peter Martin, obchodný riaditeľ v Junkk.com

slov. „Kupujúci kladú otázky, čo je to, ako to funguje, a vy im to jediným pokrútením vrchnáčika ukážete... na ich vlastnej fľaši alebo na nákupnej taške, ktorá sa dá sťahovacím prstencom uzavrieť, a maloobchodník okamžite pochopí, ako môže zákazník túto vec využiť,“ hovorí Peter Martin.

Po získaní štátnych i medzinárodných ocenení, rozvinutí aktivít orientovaných na verejnosť a po absolvovaní výstav ako Vrchnáky a uzávery v Bruseli a Inovatívny obal/Ekoobal 2008 v Národnom výstavnom centre v Birminghame objavilo sa množstvo veľkých výrobcov a maloobchodných predajcov, ktorí prejavili vážny záujem o získanie obchodných práv na viacúčelový sťahovací prstenec. S mnohými z nich je v súčasnosti spoločnosť Junkk.com v pokročilom štádiu vyjednávania s cieľom uviesť tento výrobok pri najbližšej vhodnej príležitosti na trh. Pri obchodných rokovaniach manažment spoločnosti znova ocenil radu patentových odborníkov z Coller IP Managementu, ktorí ich nasmerovali na možnosť využitia licencie.

Martinova cesta na trh je už priamočiarejšia... Spôsob, ktorý dnes uprednostňuje, je ísť rovno za výrobcami vrchnákov a uzáverov v obalovom priemysle a uzavrieť tam licenčný obchod.

Peter Martin hodnotí svoju skúsenosť takto: „Keby som si nenechal patentovať svoj nápad, necítil by som sa spokojne na výstave v Ženeve alebo pri preberaní ceny Gold Award. Ale ako sa ukázalo, bol to iba začiatok, za ktorým musí nevyhnutne nasledovať proces, ktorý vyzerá trochu hrôzostrašne, ale zároveň vyvoláva aj povzbudivé pocity, pretože je veľmi racionálny. Vďaka oceneniu fóra Phillip na samom začiatku sme získali ochranu, ktorá nám umožnila ísť za svojim právom vystaviť sa tomu veľkému riziku v samom strede priestoru, ktorý môže byť veľmi výnosnou, no zároveň mimoriadne stresujúcou dravou arénou. Ani teraz nepodliehame žiadnej ilúzii, ba možno sme ešte obozretnejší a opatrnejší v našich ďalších krokoch. A tie nebudú lacné, čo si jasne uvedomujeme. S naším vynálezom sa pohybujeme skutočne na medzinárod-

nom poli. Ide o produkt patriaci do kategórie všadeprítomných predmetov bežnej potreby, ktorého výroba sa ráta na miliardy kusov, pričom ide o milióny libier či dolárov. Ale postupným napredovaním rozvážnym a profesionálnym spôsobom, poznajúc svoj podiel a prejavujúc pochopenie pre potreby a obchodné záujmy potenciálnych partnerov a napokon aj vďaka tomu, čo sme dosiahli v ochrane duševného vlastníctva, dúfame, že sa nám podarí pritiahnúť pozornosť, uznanie a azda uzavrieme aj dobré obchody s významnými a spoľahlivými svetovými značkami. Zelená je zaujímavé slovo, vo všetkých svojich pozitívnych, „dobrých“ konotáciách, či v súvislosti s peniazmi, alebo vo vzťahu k životnému prostrediu.¹ No táto farba evokuje aj negatívnu asociáciu, je príliš nevinná, a teda slabá na to, aby uchránila svoj potenciál zoči-voči komerčnej realite, ktorá sa nie vždy riadi etickými pravidlami. Preto si dávame veľký pozor, aby sme neboli zneužití. Čas hrá proti nám, ale ak budeme robiť správne veci správnym spôsobom, dúfame, že nájdeme kvalitných partnerov, s ktorými premeníme našu myš-

lienku na veľmi výnosnú a obojstranne uspokojivú skutočnosť.“

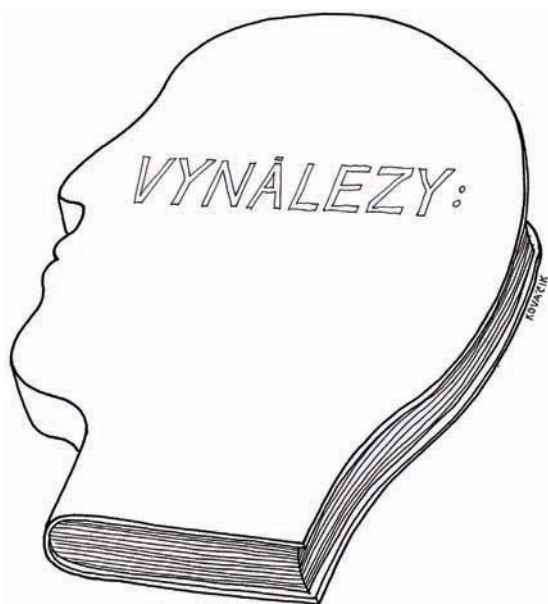
*Z angličtiny preložila
Mgr. Andrea Kapustová*

*(Publikované so súhlasom
Svetovej organizácie
duševného vlastníctva – WIPO)*

**Prípadové štúdie
malých a stredných podnikov
sú na webovej stránke
www.wipo.int/sme**

1 Zmienka vynálezcu Petra Martina o zelenej farbe a životnom prostredí súvisí s jeho postojom k veciam a prírode. Jeho podnikateľská činnosť je založená na recyklácii najrôznejších už použitých vecí (pozn. red.).

Spektrum dobrých nápadov a riešení

Lietadlo

Predstava navrhovať a vyrábať lietadlá je neuveriteľne krásna a môže nás tešiť, že aj na Slovensku sa nájdu ľudia, ktorí to dokážu. Ladislav Dobrovič zo Sabinova, dlhoročný pilot dopravných Boeingov, od malička viedol k láske k lietaniu aj svojho syna Slavomíra. Ich spoločným snom bolo zostrojiť vlastné športové lietadlo, ktoré by odstránilo nedostatky súčasných malých lietadiel. Ako ich hlavné negatíva vnímali vysokú hmotnosť, náročnú ovládateľnosť, umiestnenie pilotov za sebou a demontovateľnosť konštrukcie. Výsledkom ich dvojročného úsilia je ultraláhké dvojmiestne lietadlo ideálne na cestovanie, letecký výcvik, prípadne na vlečenie bezmotorových lietadiel.

– Na začiatku bola myšlienka zostrojenia jednomotorového mikroľahkého lietadla určeného na športové, zábavné a rekreačné využitie. Potom nasledoval vývoj a výroba prototypu, kedy sa sen o novom ultraláhkem lietadle stal skutočnosťou, – spomína hlavný konštruktér Slavomír Dobrovič. – Jeho dolet je približne 750 km. Cestovná rýchlosť je určená na 200 km/h a spotreba paliva sa pohybuje od 12 do 16 litrov na 100 kilometrov.

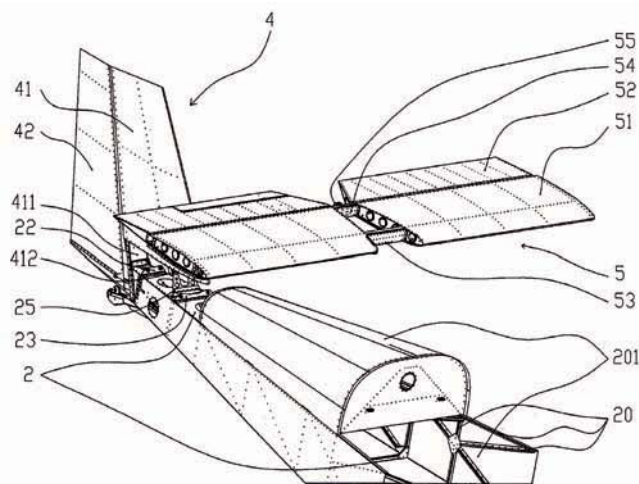
Pri konštrukcii uvedeného lietadla sú používané ľahké kovy a ich zliatiny optimalizovaných veľkostí a tvarov, čím sa dosiahne minimalizovanie hmotnosti. Podľa predpisov hmotnosť mikroľahkého lietadla s dvojčlennou posádkou a pohonnými hmotami nesmie prekročiť 450 kilogramov. Konštrukčná demontovateľnosť a rozoberateľnosť vodorovnej chvostovej plochy umožňuje transport po verejných komunikáciách na dopravnom prostriedku. Montáž a demontáž je veľmi jednoduchá a časovo nenáročná.

O tom, že nejde o obyčajné lietadielko, svedčí aj národný patent udelený ÚPV SR.

– Novosť vynálezu spočíva v oddeliteľnosti vodorovnej chvostovej plochy lietadla od jeho trupu a riadenom odpruženom otočnom telese, – vysvetľuje Lucia Bocková z ÚPV SR. – Pomocou riadiacich ramien a prestaviteľných ťahadiel je možné ovládať otočné teleso, ktoré je spojené s výkyvnými ramenami napojenými na pedálové telesá pravej a ľavej nohy pilota. Možnosť riadenia odpruženého otočného telesa prináša lepšie zdolávanie ťažkostí pri zlých poveternostných podmienkach pri štarte a pristávaní lietadla.

Konštrukcia lietadla umožňuje aj vlečenie vetroňov. Na želanie zákazníka je možné pridať do výbavy tiež záchranný padákový systém. Celé lietadlo okrem akrylového krytu kabíny a jej špičkového elektronického navigačného a letového vybavenia, ktoré pochádzajú zo zahraničia, je zložené z výrobkov prešovskej firmy Tomark, s. r. o.

– Skúšky a testy preukázali, že sme zostrojili skvelé lietadlo okamžite reagujúce na činnosť pilota. Ideálne, malé, ľahko ovládateľné a navyše veľmi spoľahlivé lietadielko, – konštatuje generálny riaditeľ spoločnosti Tomark Daniel Tomko. – Boli sme zaskočení záujmom, ktorý sme našim lietadlom vyvolali vo svete. Podarilo sa nám už vyrobiť a predáť 20 kusov lietadiel do takých krajín ako Saudská Arábia alebo Juhoafrická republika.

P SK 287421

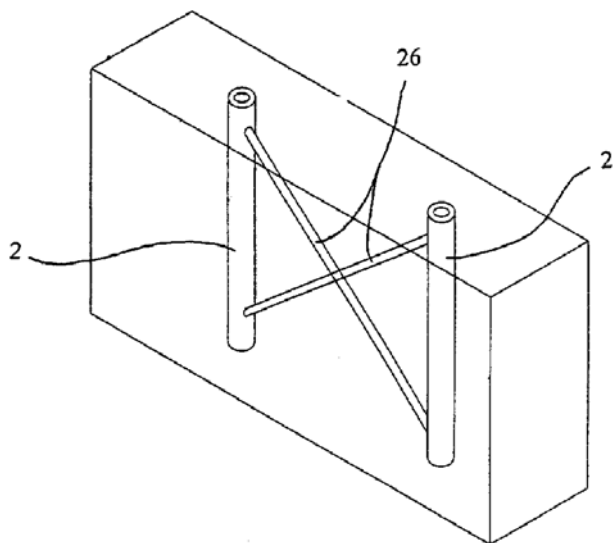
Stavebná zostava

Keď končí konkurenčná výhoda v cene pracovnej sily alebo surovinách, je potrebné koncentrovať sa na technológie budúcnosti, s ktorými je možné dlhodobu udržať rast, prípadne dosiahnuť vyšší zisk. Pozornosť si zaslúži každá slovenská firma, ktorá dokáže vyrábať a vyvážať produkty s vyššou pridanou hodnotou. Hoci napríklad stavebníctvo v súčasnosti nezažíva taký boom ako pred pár rokmi, stále predstavuje jedno z progresívnych odvetví ekonomiky.

Zefektívniť procesy v stavebníctve sa pokúša aj Milan Ondrejka z Rišňovíc so svojou stavebnou zostavou, ktorá má ambíciu nahradiť doteraz používané kvádre či kocky spájané použitím rôznych mált, betónov alebo lepidiel.

Vynález z oblasti stavebníctva približuje Karol Makovník z ÚPV SR:

– Stavebnú zostavu tvoria tri kľúčové prvky – stavebné dielce, montážne puzdrá a spojovacie tyče. Na stavebný základ sa postupne uloží prvý rad stavebných dielcov. Celá zostava sa spevní spojovacími tyčami pomocou montážnych puzdiel. Opačným spôsobom sa systém demontuje, pričom je z neho možné jednoduchým spôsobom vytvoriť inú stavebnú konštrukciu na inom mieste.

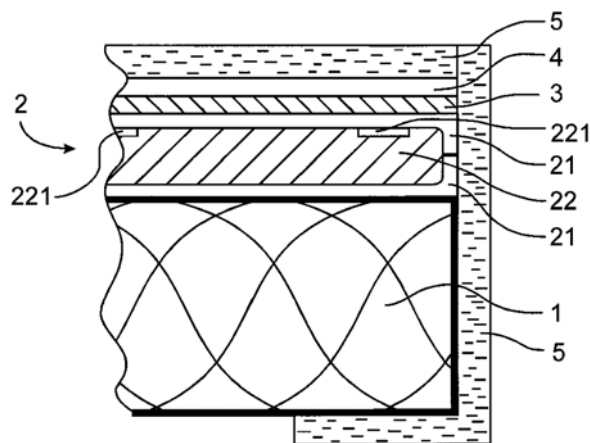
P SK 287282

M. Ondrejka ako pozitívum vynálezu zdôrazňuje, že kompletizácia panelov si nevyžaduje žiadnu ťažkú stavebnú techniku. Jeho firma na základe vynálezu chráneného patentom vybudovala prvý prototyp stavebného systému na báze dreva s názvom TAWAL, ktorý už bol použitý pri stavbe 25 rodinných domov. – Základom konštrukčného systému je drevo usporiadané do sendvičovej konštrukcie. O takýchto konštrukciách sa všeobecne vie, že sú najvhodnejším riešením pre nízkoenergetické až pasívne domy. Drevo je ekologický materiál, a tak ma záujemca o zdravé bývanie pre seba a svoju rodinu niekoľko variantov stavby vo veľmi krátkych lehotách výstavby.

Pôvodca nevyklučuje, že uvedený spôsob zabezpečenia nosnej steny môže vyvolať záujem aj v zahraničí. – Modulárny stavebný systém predstavuje jeden z najmodernejších systémov stavebných konštrukcií, a preto som sa rozhodol svoje technické riešenie chrániť v Európe a tiež aj v Austrálii, – spokojne dodáva M. Ondrejka.

Vyhrievaná zostava, najmä na sedadlá lavíc

Ján Hammerschmidt z Mužle možno nezarobí milióny, ale jeho technické riešenie zapísané v registri úžitkových vzorov ÚPV SR si môže získať množstvo fanúšikov. Zamyslel sa totiž nad tým, ako obvyčajným ľuďom spríjemniť pobyt v studenom kostole. – Je smutné, keď niekto ochorie, prechladne v kostole, kam chodí s radosťou, aby si oddýchol a načerpal duchovno. Pokúsil som sa preto zhotoviť jednoduché zariadenie na vyhrievanie studených lavíc postavené na princípe grafitovej textilie.

ÚV SK 5452

Veľmi praktické riešenie zaujalo aj Jána Laca z ÚPV SR: – Vyhrievaná zostava má skvalitniť sedenie na rôznych typoch lavíc, najmä z dreva, kovu, kameniny alebo plastov. Na sedacej časti lavice je uložené plošné tvarovateľné vyhrievacie teleso prekryté elektroizolačnou fóliou, nad ktorou je umiestnená kovová tepelnovodivá vrstva. Zostava je zvrchu i z boku lavice zakrytá kobercovou dekoračnou vrstvou.

Hlavnou výhodou zariadenia je tepelné rozloženie vyhrievania, jednoduchá montáž a dobrá tvarovateľnosť podľa obrysov tela, čo zaručuje vyššiu pohodlnosť pri sedení. Vyhrievaná zostava sa môže využívať aj na opieraciu časť a prakticky na všetky druhy sedadiel. Vďaka nej možno ušetriť veľkú časť energie a znížiť teplotu ovzdušia o 2 až 3 °C. Ako nám povedal J. Hammerschmidt, technológia už bola úspešne zavedená v niekoľkých kostoloch, pričom jej využitie je oveľa širšie, napríklad i na dopravných zastávkach, v stánkoch s pouličným občerstvením a pod.

– Sedieť v zime v kostole totiž nie je žiadna obeta. Ved' ide o zdravie ľudí a tí sa predsa idú modliť k Bohu..., – podotýka pôvodca technického riešenia.

Ing. Marián Michalovský
(Publikované so súhlasom pôvodcov)

ZAUJALO NÁS

Prieskum využívania patentových informácií

Nastupujúci trend v patentových informáciách: patent intelligence

Po niekoľkých mesiacoch intenzívnej práce sú známe prvé výsledky rozsiahleho prieskumu Európskeho patentového úradu (EPÚ) o využívaní patentových informácií.

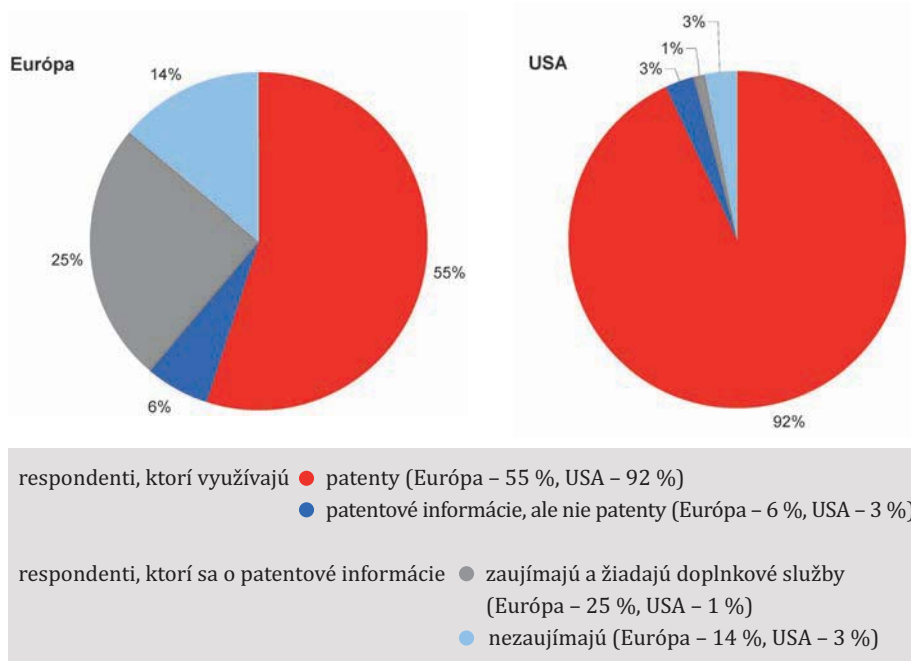
Takmer dva a pol tisíc telefonických rozhovorov s respondentmi z 36 zmluvných štátov Európskeho patentového dohovoru (EPD) a USA (referenčné údaje) prinieslo štvrt' milióna odpovedí, ktoré práve prechádzajú podrobnou analýzou. Respondentmi boli pracovníci výskumných centier, univerzít, inovačného sektora a priemyslu.

Získané údaje budú zároveň porovnané s výsledkami podobného prieskumu z rokov 2002 – 2003, ktorý priniesol „čierne“ čísla. Podľa výsledkov vtedajšieho prieskumu napríklad 60 – 70 % priemyselného sektora nevyužívalo patentové informácie ponúkané EPÚ a databáza *esp@cenet*® v povedomí verejnosti až tak veľa neznamenala. Pre ľudí z *esp@cenet*® tímu to bola veľká výzva, a preto nasledovala séria podporných akcií typu „*esp@cenet*® on tour“.

Najnovšia štúdia má ukázať, do akej miery sa situácia zmenila, prípadne priniesť odpovede napríklad aj na nasledujúce otázky:

- o Rezonuje v spoločnosti požiadavka na využívanie patentových informácií ako podporného prostriedku v rozhodovacích procesoch?
- o Sú potrebné, nad rámec existujúcich, ďalšie doplnkové služby pri spracovaní a využívaní patentových informácií?
- o Je verejnosť dostatočne informovaná o možnostiach prístupu k patentovým informáciám, o službách a podporných aktivitách národných patentových úradov a patentových informačných centier?

Graf: Využívanie patentov a patentových informácií v priemysle (výsledky aktuálnej štúdie)

Hoci sú analytici vo vyjadreniach ešte opatrní, úvodné zistenia sú nasledujúce:

- **áno** – narastá potreba využívania patentových informácií v rozhodovacích procesoch,
- **áno** – je evidentná požiadavka odborného poradenstva a konzultácií ako správne pochopiť a efektívne aplikovať patentové informácie v praxi, potreba dodať základným informáciám pridanú hodnotu – nastupuje trend „**patent intelligence**“,
- **nie** – napriek tomu, že verejnosť prejavuje záujem o získanie patentových informácií, vo všeobecnosti deklaruje, že je **nedostatočne informovaná** kde a ako patentové informácie získať.

Práve posledný bod je veľkou výzvou pre poskytovateľov patentových informácií. Aj keď je na trhu s patentovými informáciami v členských štátoch Európskej patentovej

organizácie množstvo služieb a produktov, zdá sa, že cesta k nim nie vždy je známa cesta.

Už pred detailnou analýzou výsledkov prieskumu je preto zrejmé, že národné patentové úrady a EPÚ budú musieť **úzko spolupracovať na zosúladení ponuky a dopytu v oblasti patentových informácií**.

Dobrou správou však je, že online databázy EPÚ ako *esp@cenet*® a Register Plus sa stali medzi používateľmi oveľa rozšírejšími, ako tomu bolo pred siedmimi rokmi.

Prieskum vykonala marketingová spoločnosť z Holandska.

[http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/5AD809F254-F003F8C1257746003F1F03/\\$File/Patentinfo_News_1002_en.pdf](http://documents.epo.org/projects/babylon/eponet.nsf/0/5AD809F254-F003F8C1257746003F1F03/$File/Patentinfo_News_1002_en.pdf)

(kd)

Z rozhodnutí ÚPV SR

Námietky proti zápisu prihláseného označenia do registra ochranných známk

Prihlásené označenie:

Staršia ochranná známka namietateľa:

(rozhodnutie zn. POZ 1887-2006 II/173-2009, § 59 ods. 2 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov v spojení s § 4 ods. 1 písm. b) zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov, právoplatnosť 22. 10. 2009, potvrdenie prvostupňového rozhodnutia)

Prvostupňovým rozhodnutím úradu bolo vyhovené námietkam podaným v spojení s § 4 ods. 1 písm. b) zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov (ďalej zákon o ochranných známkach) proti zápisu kombinovaného označenia „MAXIMA SHOES & MORE“ (ďalej prihlásené označenie) do registra ochranných známk a predmetná prihláška ochrannej známky bola zamietnutá v plnom rozsahu. Námietky boli podané z dôvodu existencie kombinovaného označenia „MAXIMO“ so skorším právom prednosti (ďalej staršia ochranná známka), s ktorým je podľa namietateľa prihlásené označenie zameniteľné a smerovali proti všetkým prihláseným službám zatriedeným v triede 35 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb.

V rámci napadnutého rozhodnutia prvostupňový orgán podrobne posúdil a porovnal konfliktné označenia a dotknuté služby a dospel k záveru, že porovnávané označenia sú vďaka podobným prvkom „MAXIMA“ vs. „MAXIMO“ vizuálne, foneticky i významovo podobné. Zároveň prvostupňový orgán skonštatoval, že služby v triede 35 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb prihláseného označenia sú rovnaké alebo podobné so službami „maloobchodné služby v oblasti odevov, obuvi, textilu, textilných výrobkov, galantérie...“ v triede 35 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb zapísanými pre staršiu ochrannú známku, čo vyplýva už zo samotného znenia porovnávaných služieb.

So zreteľom na jednotlivé posúdené kritériá porovnávaných označení a ich komplexné zhodnotenie vo vzájomných súvislostiach prvostupňový orgán záverom uviedol, že prihlásené označenie je zameniteľné so staršou ochrannou známkou pre všetky prihlasované služby, a preto podaným námietkam vyhovel a námietkami napadnutú prihlášku ochrannej známky zamietol v plnom rozsahu.

Proti tomuto rozhodnutiu podal prihlasovateľ rozklad, v odôvodnení ktorého upozornil na skutočnosť, že pri porovnávaní označení je potrebné brať do úvahy ich celkový dojem, ktorým pôsobia. Prihlasovateľ bol toho názoru, že označenia sa odlišujú celkovým stvárnením, farebnosťou a celkovou dĺžkou vzhľadom na časť „SHOES & MORE“, taktiež tvarom písma a v neposlednom rade koncovou hláskou „A“ vs. „O“ v ústrednom slove „MAXIMA“ vs. „MAXIMO“. V danej súvislosti upozornil prihlasovateľ na čierny podklad prihláseného označenia, kým v prípade staršej ochrannej známky ide o svetlošedý podklad.

Zároveň prihlasovateľ argumentoval, že samotné slová „SHOES & MORE“ plnia rozlišovaciu funkciu, keďže bližšie definujú a kon-

kretizujú sortiment, na ktorý sa vo svojej podnikateľskej činnosti zameriava. Uvedené konštatovanie je však v rozpore s ďalším tvrdením prihlasovateľa, že vzhľadom na základ slova „MAXIM“ doplnený o výrazne odlišne foneticky znejúcu samohlásku „A“, ako aj o slovné spojenie v podobe „SHOES & MORE“, má prihlásené označenie dostatočnú rozlišovaciu spôsobilosť, pričom prihlasovateľ nesúhlasil s tvrdeniami úradu, že slovné spojenie „SHOES & MORE“ slúži len na označenie sortimentu.

Prihlasovateľ s podporou listinných dôkazov poukázal tiež na fakt, že prihlásené označenie používal na území Slovenskej republiky dlhšie obdobie pred samotným podaním predmetnej prihlášky, a tak sa podľa neho stalo označenie príznačné pre príslušné tovary a služby z hľadiska bežných spotrebiteľov. V tejto súvislosti predložil tieto dôkazy:

- protokol o inštalácii POS terminálu v prevádzke Maxima v Bratislave z roku 2001,
- dodací list vráteného regála z roku 2002 s podpisom MAXIMA, predaj značkovej obuvi,
- zmluva o nájme nebytových priestorov medzi A..., a. s., na obchodnú prevádzku s názvom Maxima z roku 2003,
- dohoda o prevzatí dlhu medzi A..., a. s., a novým nájomcom E..., spol. s r. o., z roku 2004.

Na základe svojich argumentov prihlasovateľ požiadal, aby odvolací orgán prvostupňové rozhodnutie zrušil, predmetné námietky zamietol v celom rozsahu a umožnil tak zápis prihláseného označenia do registra ochranných známk pre všetky prihlásené služby v triede 35 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb.

Namietateľ vo svojom vyjadrení o rozklade opätovne skonštatoval, že porovnávané označenia sú zameniteľné a tento fakt nemôže byť ovplyvnený ani pridaním spojenia bez rozlišovacej spôsobilosti „SHOES & MORE“, ani použitím čiernej farby, ktorá nie je veľmi odlišná od farby šedej, použitej v staršej ochrannej známke. Poukázal aj na skutočnosť, že spotrebiteľ sa v praxi väčšinou nestretáva s oboma označeniami súčasne, ale len s odstupom času, a preto sa musí spoliehať len na nedokonalý obraz označenia, ktorý si uchoval v pamäti, pričom nezaznamená odlišnosť medzi porovnávanými označeniami. Čo sa týka listinných dokladov, ktoré prihlasovateľ predložil v rámci podaného rozkladu, tie označil namietateľ za irelevantné v predmetnom námietkovom konaní.

Na základe svojich argumentov namietateľ požiadal, aby odvolací orgán rozhodnutie prvostupňového orgánu v plnom rozsahu potvrdil a posudzovanú prihlášku ochrannej známky „MAXIMA SHOES & MORE“ zamietol v plnom rozsahu.

Z odôvodnenia rozhodnutia:

Podľa ustanovenia § 4 ods. 1 písm. b) zákona č. 55/1997 Z. z. o ochranných známkach v znení neskorších predpisov za ochrannú známku nemožno uznať označenie, o ktorom úrad na základe námietok uplatnených podľa § 9 zistí, že je zhodné s prihláseným označením so skorším právom prednosti za predpokladu zápisu tohto označenia ako ochrannej známky do registra pre podobné tovary alebo služby alebo zameniteľné s prihláseným označením so skorším právom prednosti za predpokladu zápisu tohto označenia ako ochrannej známky do registra pre rovnaké alebo podobné tovary alebo služby.

Prihláška kombinovanej ochrannej známky „MAXIMA SHOES & MORE“, proti ktorej námietky smerujú, bola podaná 20. októbra 2006 a zverejnená 3. mája 2007 vo vestníku pre služby „maloobchod s tovarmi: drevené, lyžiarske topánky, obuv, sandále, topánky na šport, športová obuv, aktovky, tašky, kabelky, peňaženky, papuče, plážová obuv, peňaženky, ponožky, protišmykové pomôcky na

obuv, podpätky, pančuchy, šnurovacie topánky, obuváky, lyžice na obúvanie, opasky, napínače na obuv, vložky do topánok, ochranné prípravky a leštidlá na kožu, krémy na obuv, leštidlá na obuv, obuvnícke vosky, rukavice, šnúry do topánok, klobúky, čiapky“ v triede 35 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb.

Namietateľ podal 4. augusta 2006 prihlášku kombinovanej ochrannej známky „MAXIMO“, ktorá bola 17. septembra 2007 zapísaná do registra ochranných známok okrem tovarov v triedach 6, 18, 24, 25 a služieb v triede 43 aj pre služby „maloobchodné služby v oblasti odevov, obuvi, textilu, textilných výrobkov, galantérie, kožušín, podlahových krytín, ozdôb a doplnkov pre textil, maloobchodné služby v oblasti obalových materiálov, železiarstva, domácich potrieb, ručného náradia, elektroniky, multimédií, papiernictva, čistiacich prostriedkov, drogérie, fariieb a lakov, služby super- a hypermarketov, kancelárie zaoberajúce sa dovozom a vývozom, poradenstvo v obchodnej činnosti, obchodné alebo podnikateľské informácie, aranžovanie výkladov, organizovanie komerčných alebo reklamných výstav a veľtrhov, predvádzanie tovaru, reklama, sprostredkovanie uvedených služieb, sprostredkovanie obchodu s tovarom, predovšetkým s uvedenými tovarmi“ v triede 35 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb.

Keďže prihlasovateľ v odôvodnení rozkladu spochybnil prvostupňové rozhodnutie v rozsahu porovnania prihláseného označenia so staršou ochrannou známkou, odvolací orgán preskúmal hodnotenia zameniteľnosti predmetných označení.

Z vizuálneho hľadiska majú porovnávané označenia niekoľko spoločných znakov. Obidve sú zložené z dominantného slovného prvku „MAXIMA“ vs. „MAXIMO“, písaného štylizovanými písmenami veľkej abecedy. Uvedený slovný prvok obsahuje rovnaký počet písmen, pričom všetky písmená okrem koncovkej samohlásky „A“ vs. „O“ sú zhodné a umiestnené v rovnakom poradí. Ďalším spoločným znakom je obdĺžnikové orámovanie slovného prvku, pričom svetlošedý vs. čierny podklad umožňuje vyniknúť bielym písmenám. Prihlásené označenie obsahuje navyše slovné spojenie „SHOES & MORE“, ale vizuálne je tento nápis zanedbateľný, keďže je znázornený v menších rozmeroch, a tak oproti nápisu „MAXIMA“ vizuálne zaniká a spotrebiteľ si ho všimne len pri podrobnejšom vnímaní.

Z uvedeného vyplýva, že spotrebiteľ pri kontakte s porovnávanými označeniami zaznamená a uchová si v pamäti dominantný slovný prvok „MAXIMA“ vs. „MAXIMO“. Keďže spotrebiteľ väčšinou nie je súčasne v kontakte s oboma označeniami, ale má ich možnosť konfrontovať len v určitom časovom odstupe, je predpoklad, že nebude vnímať odlišné koncové písmeno, ktoré je tvorené podobnou samohláskou „A“ vs. „O“. Rovnako sa spotrebiteľ nebude orientovať podľa odlišnej farby obdĺžnika, ktorý tvorí pozadie slovným prvkom, keďže svetlošedá farba v staršej ochrannej známke je prakticky odtieňom čiernej farby a pôsobí len ako doplnok k slovnému prvku, pričom spoločne s čiernym orámovaním písmen zosilňuje vnímanie slova ako takého. Na základe uvedených skutočností sa odvolací orgán stotožnil s názorom o vizuálnej podobnosti porovnávaných označení.

Z fonetického hľadiska je rovnako možné predpokladať, že v rámci prihláseného označenia bude foneticky vnímaný prednostne slovný prvok „MAXIMA“, pričom bude vyslovovaný rovnako, ako je písaný. Spotrebiteľ sa zvyčajne orientuje podľa významných prvkov, ktoré si ľahšie zapamätá, a preto nebude foneticky vnímať a reprodukovat celý názov, najmä keď jeho druhá časť nie je v slovenskom jazyku a anglicky by bola reprodukováaná ako „šu:z end mór“. Staršia ochranná známka je taktiež vyslovovaná, ako je písaná, čiže „maximo“, a tak je možné zhodnotiť dominantné prvky porovnávaných označení ako foneticky veľmi podobné, keďže rozdiel v poslednej samohláske „a“ vs. „o“ pri pomerne dlhom trojslabičnom slove zaniká. Ak by sa vzala do úvahy reprodukcia celého prihláseného označenia, jeho znenie by bolo „maxima šu:z end mór“. Aj v takomto prípade rezonuje v poslucháčovi najmä prvá časť „maxima“, keďže začiatková časť je spotrebiteľom prednostne vnímaná. Odvolací orgán preto usúdil, že porovná-

vané označenia sú v určitej miere podobné aj z fonetického hľadiska.

Z hľadiska sémantického slová „MAXIMA“ vs. „MAXIMO“ sú vnímané vo význame niečoho „maximálneho“, „čo najväčšieho“ alebo môžu vyvolávať dojem krstného mena „Maxim“. V obidvoch prípadoch je sémantické vnímanie porovnávaných označení rovnaké. Čo sa týka ďalšej časti prihláseného označenia „SHOES & MORE“, je evidentné, že ide o anglický výraz, ktorý sa prekladá do slovenčiny ako „topánky a viac“, čo úplne vystihuje a popisuje predmet podnikania prihlasovateľa berúc do úvahy prihlásené služby v triede 35 Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb, pre ktoré si ochranu prihlasovateľ uplatňuje. Uvedená časť je popisná vo vzťahu k nárokovým službám, a preto nemá zo známkovoprávneho hľadiska dostatok rozlišovacej spôsobilosti, keďže navodí spotrebiteľa dojem, že ide o obchodovanie s obuvou a príslušenstvom, ale nepomôže rozlíšiť služby prihlasovateľa. Z uvedeného vyplýva, že druhá časť prihláseného označenia „SHOES & MORE“ je zo sémantického hľadiska zanedbateľná. Na základe uvedenej sémantickej charakteristiky slovných prvkov „MAXIMA“ vs. „MAXIMO“ dospel odvolací orgán k záveru, že porovnávané označenia sú podobné aj zo sémantického hľadiska.

Prihlasovateľ nespochybnil napadnuté rozhodnutie v časti týkajúcej sa porovnania konfliktných služieb. Poukázal len na skutočnosť, že namietateľ podniká v oblasti širokého spektra tovarov a služieb, kým prihlasovateľ žiada ochranu iba na obchodovanie s konkrétnymi vymedzenými tovarmi. V danej súvislosti odvolací orgán konštatoval, že uvedený argument nič nemení na skutočnosti, že prihlasovateľ požaduje, aby bolo prihlásené označenie zapísané pre služby rovnaké alebo veľmi podobné tým, pre ktoré je zapísaná staršia ochranná známka namietateľa, čo vyplýva zo samotného znenia zoznamov tovarov a služieb príslušných pre porovnávané označenia.

Príslušným spotrebiteľom je v predmetnom prípade široká spotrebiteľská verejnosť, ktorá venuje porovnávaným označeniam len priemernú pozornosť. Vzhľadom na vhodnú kombináciu slovného prvku s obrazovým prvkom, ktorý umožňuje danému slovu vyniknúť, považoval odvolací orgán staršiu ochrannú známku za známku s dobrou rozlišovacou spôsobilosťou. Berúc do úvahy uvedené fakty, ako aj výsledky čiastkových porovnaní konfliktných označení a zhodnosť alebo vysokú podobnosť konfliktných služieb, odvolací orgán dospel k názoru, že riziko zameniteľnosti porovnávaných označení v povedomí spotrebiteľa je vysoké. Porovnávané označenia neobsahujú z vizuálneho, fonetického a sémantického hľadiska také prvky, ktoré by prispeli k odlišeniu týchto označení a na základe ktorých by bola spotrebiteľovi uľahčená orientácia na príslušnom trhu.

Prihlasovateľ v rámci odôvodnenia rozkladu predložil dôkazy, ktorými chcel preukázať používanie prihláseného označenia na území Slovenskej republiky už pred podaním predmetnej prihlášky ochrannej známky. Konkrétne ide o dôkazy: protokol o inštalácii POS terminálu v prevádzke Maxima v Bratislave z roku 2001; dodací list vráteného regála z roku 2002 s podpisom MAXIMA, predaj značkovej obuvi; zmluva o nájme nebytových priestorov medzi A..., a. s., na obchodnú prevádzku s názvom Maxima z roku 2003; dohoda o prevzatí dlhu medzi A..., a. s., a novým nájomcom E..., spol. s r. o., z roku 2004. V tejto súvislosti odvolací orgán uviedol, že predložené doklady nie sú v predmetnom konaní relevantné.

V námietkovom konaní založenom na zameniteľnosti porovnávaných označení podľa § 4 ods. 1 písm. b) zákona o ochranných známkach nie je rozhodujúce používanie prihláseného označenia pred podaním predmetnej prihlášky ochrannej známky.

Na základe uvedených skutočností odvolací orgán dospel k rovnakým záverom ako prvostupňový orgán a keďže v konaní o rozklade neboli zistené dôvody, pre ktoré by bolo nutné napadnuté prvostupňové rozhodnutie zrušiť alebo zmeniť, odvolací orgán rozklad zamietol a prvostupňové rozhodnutie potvrdil.

Spracovala Mgr. Jana Budovičová

Právne vety rozhodnutí z GRUR Int.

DV – R 20/2010

- Európske právo
- 2.6 – Ochranné známky
- Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochrannej známke Spoločenstva čl. 15 ods. 2 písm. a), čl. 43 ods. 2, 3 – „Esber ./ OHIM [COLORIS]“
- Skutočnosť, že slovná ochranná známka „COLORIS“ bola používaná v kombinácii s ďalšími slovnými prvkami a grafickým prvkom glóbusu, je pri preukazovaní používania ochrannej známky považovaná za bezvýznamnú.¹
- Rozsudok z 30. novembra 2009 (vo veci T-353/07, Esber, SA ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súd prvého stupňa ES
- GRUR Int. 2010, č. 4, s. 318.

DV – R 21/2010

- Európske právo
- 2.6 – Ochranné známky
- Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochrannej známke Spoločenstva čl. 50 ods. 1 písm. a), čl. 55 ods. 1 písm. a), čl. 79 a 88 – „Iranian Tobacco ./ OHIM“
- Podat' návrh na zrušenie ochrannej známky z dôvodu jej nepoužívania môžu aj právnické osoby, ktoré nemajú sídlo na území Európskej únie, pre tieto osoby nie je možnosť použitia nariadenia 40/94/ES vylúčená; možnosť podať návrh na zrušenie ochrannej známky z dôvodu jej nepoužívania je otvorená každému.¹
- Rozsudok z 3. decembra 2009 (vo veci T-245/08, Iranian Tobacco Co. ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Všeobecný súd EÚ
- GRUR Int. 2010, č. 4, s. 322.

DV – R 22/2010

- Japonsko
- 2.6 – Ochranné známky
- Známkový zákon § 3 ods. 1 č. 3 a ods. 2 – „Fľaša Coca-Cola“
- Trojrozmerná ochranná známka tvorená len tvarom fľaše môže byť zapísaná, ak tvar nadobudol používaním rozlišovaciu spôsobilosť.¹
- Rozsudok z 29. mája 2008, Vrchný súd pre duševné vlastníctvo
- GRUR Int. 2010, č. 4, s. 351.

DV – R 23/2010

- Japonsko
- 1.1 – Autorské právo (literárne, umelecké a vedecké diela)
- Autorský zákon § 3 ods. 1 a. F. – „Chaplinovy filmy“
1. Podľa starého autorského zákona z roku 1899 je autorom filmového diela ten, kto filmové dielo vytvoril. To ale nie je posu-

dzované podľa toho, kto je ako autor vo filme uvádzaný, najmä ak ide o právnickú osobu.

- Ak bola autorom fyzická osoba a ochranná doba je dlhšia ako ochranná doba podľa nového autorského zákona, trvanie autorského práva k filmovému dielu sa nepočíta od okamihu jeho uverejnenia, ale od okamihu smrti autora.¹
- Rozsudok z 8. októbra 2009, Najvyšší súdny dvor
- GRUR Int. 2010, č. 4, s. 353.

DV – R 24/2010

- Európske právo
- 2.6 – Ochranné známky
- Prvá smernica Rady (EHS) č. 89/104 z 21. decembra 1988 o aproximácii právnych predpisov členských štátov v oblasti ochranných známkov čl. 5 ods.1 – „BergSpechte ./ trekkin.at Reisen [BergSpechte, Keyword Advertising II]“
- Článok 5 ods. 1 smernice 89/104/EHS sa má vykladať v tom zmysle, že majiteľ ochrannej známky je oprávnený zakázať inzerentovi, aby propagoval prostredníctvom kľúčového slova, ktoré je zhodné alebo podobné s ochrannou známkou a ktoré si inzerent zvolil v rámci internetovej služby odkazov bez súhlasu majiteľa ochrannej známky, tovary a služby zhodné s tými, pre ktoré je zapísaná ochranná známka, ak z takejto propagácie nie je pre priemerného používateľa internetu zrejmé alebo je len ťažko poznateľné, či propagované tovary a služby pochádzajú od majiteľa ochrannej známky alebo z podniku, ktorý je s majiteľom ochrannej známky hospodársky prepojený, alebo naopak od tretej osoby.
- Rozsudok z 25. marca 2010 (vo veci C-278/08, Die BergSpechte Outdoor Reisen und Alpinschule Edi Koblmüller GmbH ./ Günter Guni, trekking.at Reisen GmbH), Súdny dvor EÚ
- GRUR Int. 2010, č. 5, s. 399.

DV – R 25/2010

- Európske právo
- 2.6 – Ochranné známky
- Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochrannej známke Spoločenstva čl. 7 ods. 1 písm. c), čl. 51 ods. 1 a 2, čl. 74 ods. 1 – „Powerserv ./ OHIM [MANPOWER II]“
1. Pri posudzovaní opisného charakteru označenia MANPOWER v rôznych anglicky hovoriacich a anglicky nehovoriacich členských štátoch Súdom prvého stupňa ES (teraz Všeobecný súd EÚ) ide o hodnotenie skutočností a dôkazných prostriedkov, ktoré nepodlieha, s výhradou ich falšovania, kontrole Súdneho dvora EÚ.
2. To isté platí aj pri posudzovaní nadobudnutia rozlišovacej spôsobilosti používaním označenia ako ochrannej známky.
3. Článok 51 ods. 2 nariadenia 40/94/ES, ktorý vylučuje vyhlásenie neplatnosti pôvodne opisnej ochrannej známky, ktorá ale potom nadobudla používaním rozlišovaciu spôsobilosť, predsta-

vuje vo vzťahu ku článku 51 ods. 1 nariadenia 40/94/ES, ktorý pripúšťa vyhlásenie neplatnosti ochrannej známky Spoločenstva zapísanej v rozpore s článkom 7 nariadenia 40/94/ES, výnimku, ktorú je potrebné vykladať reštriktívne. Článok 51 ods. 2 nariadenia 40/94/ES preto nemôže slúžiť ako podklad pre analogické závery v rámci článku 7 ods. 3 nariadenia 40/94/ES. Preto môže byť zapísaná ochranná známka, ktorá sama o sebe nemá rozlišovaciu spôsobilosť, vyhlásená na základe nedostatočného preukázania jej známosti za neplatnú.¹

- e) Uznesenie z 2. decembra 2009 (vo veci C-553/08 P, Powerserv Personalservice GmbH ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súdny dvor EÚ
- f) GRUR Int. 2010, č. 6, s. 495.

DV – R 26/2010

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochrannej známke Spoločenstva čl. 7 ods. 1 písm. c) – „Prana Haus ./ OHIM [PRANAHAUS II]“
- d) 1. Na zamietnutie prihlášky opisného označenia na základe článku 7 ods. 1 písm. c) nariadenia 40/94/ES je postačujúce, ak si príslušné obchodné kruhy okamžite a bez ďalšieho rozmýšľania vytvoria konkrétny a priamy vzťah medzi predmetným označením a tovarmi a službami obsiahnutými v prihláške.
  2. Pri tomto kritériu ide o skutkové hodnotenie a nie, s výhradou jeho falšovania, o otázku právnú, ktorá jediná podlieha v rámci opravného prostriedku kontrole Súdneho dvora EÚ.
  3. Pokiaľ Súd prvého stupňa ES pri konštatovaní opisného charakteru skúmal časti slovného označenia PRANAHAUS, ako aj celé označenie, na základe čoho prijal záver o význame tohto označenia ako domu alebo miesta, ktoré v príslušnej oblasti slúži na predaj tovarov alebo ponuku služieb majúciich veľmi špecifický tematický obsah s úzkou väzbou na ezoteriku, hinduizmus a jogu, splnil si svoju povinnosť odôvodnenia.
  4. Prieskum opisného charakteru prihláseného označenia sa musí vzťahovať na každý z prihlasovaných tovarov alebo služieb. Globálne odôvodnenie tohto charakteru pre všetky dotknuté tovary a služby je prípustné v prípade, ak sa tá istá zápisná prekážka dotýka kategórie alebo skupiny tovarov alebo služieb.
  5. Podmienkou konštatovania opisného charakteru nie je skutočnosť, aby označenie už v okamihu podania prihlášky bolo skutočne používané pre prihlasované tovary a služby, a teda bolo s nimi spojované. Naopak, je postačujúce, ak je možné vznik takéhoto spojenia v budúcnosti rozumne očakávať.¹
- e) Uznesenie z 9. decembra 2009 (vo veci C-494/08 P, Prana Haus GmbH ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súdny dvor EÚ
- f) GRUR Int. 2010, č. 6, s. 500.

DV – R 27/2010

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochrannej známke Spoločenstva čl. 7 ods. 1 písm. b) a c) – „Volker Mergel a i. ./ OHIM [Patentconsult]“
- d) 1. Keďže Všeobecný súd EÚ (predtým Súd prvého stupňa ES) pri konštatovaní opisného charakteru označenia vytvoreného

z dvoch slov hodnotil jeho štruktúru a odvolatelia sa v odvolaní obmedzili len na vyčítanie nedostatočného zohľadnenia nezvyčajnosti tejto štruktúry, je týmto spochybnené len skutkové hodnotenie Všeobecného súdu EÚ, čo je na Súdnom dvore EÚ neprípustné.

- 2. Podmienkou konštatovania opisného charakteru označenia nie je existencia konkrétnej, aktuálnej alebo závažnej potreby, aby označenie ostalo voľným v prospech tretích osôb, resp. to, že nie sú k dispozícii iné pojmy alebo skutočnosť, že označenie je v praxi skutočne používané ako opisný pojem.
- 3. Opravný prostriedok dotýkajúci sa uvedených aspektov proti posúdeniu označenia „Patentconsult“ ako opisného označenia pre činnosť patentového advokáta a s tým súvisiace služby Všeobecným súdom EÚ je teda sčasti neprípustný, sčasti nedôvodný.¹
- e) Uznesenie z 5. februára 2010 (vo veci C-80/09 P, Volker Mergel, Klaus Kampfenkel, Bunkart Bill a Andreas Herden ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súdny dvor EÚ
- f) GRUR Int. 2010, č. 6, s. 503.

DV – R 28/2010

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 40/94 z 20. decembra 1993 o ochrannej známke Spoločenstva čl. 7 ods. 1 písm. c), čl. 55 ods. 1 písm. a) – „Lancôme parfum et beauté & Cie SNC ./ OHIM [COLOR EDITION]“
- d) 1. Návrh na vyhlásenie neplatnosti ochrannej známky Spoločenstva z dôvodu existencie absolútnej prekážky zápisnej spôsobilosti nie je v zmysle článku 55 ods. 1 písm. a) nariadenia 40/94/ES podmienený ani preukázaním potreby právnej ochrany a ani skutočným alebo potenciálnym hospodárskym záujmom na vyhlásení ochrannej známky za neplatnú.
  2. Čo sa týka vyjadrenia, že podanie návrhu na vyhlásenie neplatnosti ochrannej známky Spoločenstva advokátskou kanceláriou v jej vlastnom mene a na jej vlastný účet je nezlučiteľné s charakteristikou profesie advokáta uznávanou na úrovni Únie, nejde v uvedenom prípade o aspekt verejného poriadku, ktorý by mal súd zohľadniť z úradnej povinnosti. Ak táto námietka nebola uplatnená už na prvostupňovom súde, jej uplatnenie je rozhodne neprípustné na Súdnom dvore EÚ.
  3. Spojenie slov „color“ a „edition“ v označení „COLOR EDITION“ nepredstavuje, vo vzťahu k prostriedkom starostlivosti o telo, kozmetickým prostriedkom a líčidlám, s ohľadom na lexikálne pravidlá anglického jazyka, nezvyčajnú štruktúru, ale ide o štruktúru bežnú. Preto v príslušných obchodných kruhoch nevyvoláva taký dojem, ktorý by sa dostatočne silno odchyľoval od opisného charakteru obidvoch častí označenia. Ich spojenie je preto samo opisné.¹
- e) Rozsudok z 25. februára 2010 (vo veci C-408/08 P, Lancôme parfum set beauté & Cie SNC ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM)), Súdny dvor EÚ
- f) GRUR Int. 2010, č. 6, s. 506.

DV – R 29/2010

- a) Európske právo
- b) 2.6 – Ochranné známky
- c) Nariadenie Rady (ES) č. 207/2009 z 26. februára 2009 o ochrannej známke Spoločenstva (kodifikované znenie)

– „Rozhodnutia Všeobecného súdu EÚ týkajúce sa nedostatku rozlišovacej spôsobilosti slovných, obrazových a kombinovaných označení“

- d) Nedostatok rozlišovacej spôsobilosti slovných, obrazových a kombinovaných označení:

BEST BUY okrem iného pre príslušenstvo automobilov, elektrické prístroje, hry, softvér a kuchynský nábytok; rozsudok z 15. decembra 2009 (vo veci T-476/08, Media-Saturn-Holding GmbH ./ OHIM) Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM))

NATURE WATCH pre služby zo sektora športu, kultúry a ubytovania;

rozsudok z 9. marca 2010 (vo veci T-77/09, hofherr communication GmbH ./ OHIM)

SUPERSKIN pre dietetické výrobky a kozmetické produkty; rozsudok z 9. decembra 2009 (vo veci T-486/08, Liz Earle Beauty Co. Ltd ./ OHIM)

SupplementPack pre chemické a biologické výrobky a prípravky, ako aj služby z chemického a biologického sektora; rozsudok z 9. februára 2010 (vo veci T-113/09, PromoCell bioscience alive GmbH Biomedizinische Produkte ./ OHIM)

- e) Všeobecný súd EÚ
f) GRUR Int. 2010, č. 6, s. 527.

DV – R 30/2010

- a) Európske právo
b) 2.6 – Ochranné známky
c) Nariadenie Rady (ES) č. 207/2009 z 26. februára 2009 o ochrannej známke Spoločenstva (kodifikované znenie) – „Rozhodnutia Všeobecného súdu EÚ týkajúce sa pravdepodobnosti zámény slovných, obrazových a trojrozmerných označení“

- d) 1. Pravdepodobnosť zámény bola konštatovaná v prípade: **AVANZALENE** ./ **AVANZ**, v oboch prípadoch okrem iného pre farmaceutické výrobky;

rozsudok zo 4. marca 2010 (vo veci T-477/08, Mundipharma AG ./ Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (známky, vzory, modely) (OHIM))

DSBW ./ **DSB**, v oboch prípadoch pre organizovanie ciest, športových a kultúrnych aktivít, starostlivosť o hostí; rozsudok z 21. januára 2010 (vo veci T-34/07, Karen Goncharov ./ OHIM)

ENERCON ./ **TRANSFORMERS ENERGON**, v oboch prípadoch okrem iného pre tlačiarenské výrobky, textilný tovar a oblečenie, hračky a nápoje; rozsudok z 3. februára 2010 (vo veci T-472/07, Enercon GmbH ./ OHIM)

GIORDANO ./ **GIORDANO**, v prvom prípade pre tašky, oblečenie a topánky, v druhom prípade pre topánky; rozsudok zo 16. decembra 2009 (vo veci Giordano Enterprises Ltd ./ OHIM)

James Jones ./ **JACK & JONES, JACK JONES**, v oboch prípadoch okrem iného pre oblečenie; rozsudok z 23. februára 2010 (vo veci T-11/09, Rahmi Özdemir ./ OHIM)

Kids Vits ./ **VITS4KIDS**, v oboch prípadoch okrem iného pre dietetické výrobky; rozsudok z 9. decembra 2009 (vo veci T-484/08, Longevity Health Products Inc ./ OHIM)

LIFE BLOG ./ **BLOG**, v oboch prípadoch okrem iného pre vymeriavacie, meracie a kontrolné prístroje a nástroje, organizovanie športových a kultúrnych akcií; rozsudok z 20. januára 2010 (vo veci T-460/07, Nokia Oyj ./ OHIM)

TRUBION ./ **TriBion Harmonis**, v prvom prípade pre farmaceutické výrobky v oblasti imunológie a onkológie, v druhom prípade pre dietetické výrobky na medicínske účely; rozsudok z 15. decembra 2009 (vo veci T-412/08, Trubion Pharmaceuticals, Inc. ./ OHIM)

2. Pravdepodobnosť zámény nebola konštatovaná v prípade:

A+ ./ **AirPlus International**, v oboch prípadoch okrem iného pre služby v podnikateľskom a finančnom sektore;

rozsudok z 3. marca 2010 (vo veci T-321/07, Lufthansa Air-Plus Servicekarten GmbH ./ OHIM)

Solfrutta ./ **FRUTISOL**, v oboch prípadoch okrem iného pre nealkoholické nápoje, ovocné šťavy a nápojové sirupy; rozsudok z 27. januára 2010 (vo veci T-331/08, REWE-Zentral AG ./ OHIM)

- e) Všeobecný súd EÚ
f) GRUR Int. 2010, č. 6, s. 527.

ⁱ Základná téza redakcie GRUR Int.

Spracovala Mgr. Jitka Mikuličová

Z rozhodnutí Súdneho dvora EÚ

Súdny dvor obmedzil ochranu DNA reťazca len na skutočný výkon jeho funkcie

Súd: Súdny dvor

Rozsudok: C-428/08 *Monsanto Technology vs. Cefetra a ďalší*¹

Dátum rozhodnutia: 6. júl 2010

Právny rámec: Článok 9 smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/44/ES zo 6. júla 1998 o právnej ochrane biotechnologických vynálezov: „Ochrana udelená patentom na výrobok obsahujúci genetické informácie alebo pozostávajúci z genetických informácií sa rozširuje na všetok materiál, s výnimkou uvedenou v článku 5 ods. 1, v ktorom je výrobok obsiahnutý a v ktorom je genetická informácia obsiahnutá a plní svoju funkciu.“²

Výrok Súdneho dvora:

Článok 9 smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/44/ES zo 6. júla 1998 o právnej ochrane biotechnologických vynálezov sa má vykladať v tom zmysle, že z neho nevyplýva ochrana patentových práv za okolností, akými sú tie v spore vo veci samej, teda ak je patentovaný výrobok súčasťou sójovej múčky, v ktorej neplní funkciu, pre ktorú bol patentovaný, ale plnil ju v rastline sóje, z ktorej bola múčka vyrobená na základe spracovania, alebo ju prípadne môže znovu plniť po izolovaní z múčky a vložení do bunky živého organizmu.³

Rozsudok C-428/08 *Monsanto Technology vs. Cefetra* a ďalší predstavuje prvé rozhodnutie Súdneho dvora, ktoré interpretuje ustanovenie smernice Európskeho parlamentu a Rady 98/44/ES zo 6. júla 1998 o právnej ochrane biotechnologických vynálezov (ďalej smernica), pričom toto rozhodnutie sa vo všeobecnosti môže vzťahovať na všetky prípady, keď na vnútorný trh Európskej únie (ďalej EÚ) je uvádzaný výrobok vytvorený transformáciou geneticky modifikovaného organizmu (rastliny) chráneného patentom platným na území členských štátov EÚ. V tejto súvislosti nám rozhodnutie Súdneho dvora spresňuje niektoré dôležité aspekty právnej ochrany biotechnologických vynálezov, ktorá musí byť v EÚ priznaná platným patentom vydaným v tejto oblasti.

Skutkový stav prípadu

Argentína je tretím najväčším svetovým producentom sójových bôbov (54,5 mil. ton) po USA a Brazílii⁴. Zo sójových bobúľ získava sójový olej a zo zvyšného materiálu vyrába sójové pelety a sójovú múčku, ktorá je predmetom sporu v komentovanom prípade.

Spoločnosť Monsanto Technology⁵ sa zaoberá výskumom, rozvojom a predajom poľnohospodárskych produktov. Je majiteľom európskeho patentu EP 0 546 090, ktorého predmetom je enzým 5-enolpyruvylshikimát-3-fosfátsyntáza (ďalej EPSPS) odolný voči glyfosátu. Glyfosát je herbicíd, ktorý blokuje aktívne centrum enzýmov zohrávajúcich významnú úlohu pri raste rastlín. Európsky patent spoločnosti Monsanto Technology opisuje novú triedu II enzýmov EPSPS, ktoré nereagujú na glyfosát. Rastliny s paten-

tovaným enzýmom EPSPS triedy II teda prežijú aplikáciu glyfosátu, zatiaľ čo burina v okolí týchto rastlín vyhynie. Spoločnosť Monsanto Technology vložila gén kódujúci tvorbu tohto enzýmu do DNA sóje, ktorú nazvala sójou Roundup Ready a ktorá sa vo veľkom rozsahu pestuje aj v Argentíne, pričom v tejto krajine spoločnosť Monsanto Technology nemá patentovú ochranu na uvedený vynález.

Spoločnosti Cefetra, Vopak a Toepfer obchodujú so sójovou múčkou v EÚ. Preto tieto spoločnosti doviezli z Argentíny do Holandska tri náklady sójovej múčky, ktoré boli zadržané colnými orgánmi Holandska pre podozrenie z porušovania niektorých práv duševného vlastníctva.

Spoločnosť Monsanto Technology v jednom zo sporných nákladov preukázala prítomnosť reťazca DNA, ktorý kóduje patentovaný enzým triedy II EPSPS a následne na základe tohto zistenia sa domáhala pred holandským vnútroštátnym súdom zákazu uvedenia tohto tovaru na colné územie EÚ a zákazu porušovania jej európskeho patentu vo všetkých krajinách, v ktorých tento patent platí.

Právna analýza prípadu

Holandský vnútroštátny súd v návrhu na začatie prejudiciálneho konania položil Súdnemu dvoru štyri prejudiciálne otázky, ktoré je na účely tohto komentára potrebné zhrnúť a rozanalyzovať postupne. Zároveň môžeme tiež konštatovať, že Súdny dvor vo svojom rozsudku sledoval závery návrhov generálneho advokáta⁶ prednesené 9. marca 2010 vo veci samej.

Súdny dvor sa najskôr vo svojom rozsudku zaoberal otázkou, či z článku 9 smernice vyplýva ochrana patentových práv za okolností, akými sú tie vo veci samej, teda ak je patentovaný výrobok obsiahnutý v sójovej múčke, v ktorej neplní funkciu, pre ktorú bol patentovaný, ale plnil ju v rastline sóje, z ktorej bola múčka vyrobená, alebo ju prípadne môže znovu plniť po izolovaní z múčky a vložení do bunky živého organizmu. Zo znenia článku 9 smernice môžeme usúdiť, že tento článok upravuje patentovú ochranu výrobku za týchto kumulatívnych podmienok:

- výrobok musí obsahovať genetickú informáciu alebo pozostávať z genetickej informácie,
- výrobok musí byť obsiahnutý v (biologickom) materiáli a
- výrobok obsahujúci genetickú informáciu alebo pozostávajúci z genetickej informácie musí plniť v uvedenom materiáli svoju funkciu.

V rámci dokazovania vykonaného holandským vnútroštátnym súdom bolo preukázané, že v sójovej múčke je prítomný reťazec DNA kódujúci nový enzým EPSPS. Ale je problematické tvrdiť, že patentovaný enzým triedy II EPSPS plní v sójovej múčke svoju pôvodnú biologickú funkciu aj po aplikácii glyfosátu. Súdny dvor vo svojom rozsudku skonštatoval, že „v prípade genetickej informácie

1 Rozsudok je publikovaný na webovej stránke Súdneho dvora EÚ: www.curia.eu

2 Ú. v. ES L 213, 30. 7. 1998, s. 13-21; Mimoriadne vydanie Ú. v. ES v slovenskom jazyku, kapitola 13, zv. 020, s. 395-403.

3 Pozri odpoveď Súdneho dvora na prvú prejudiciálnu otázku v konaní vo veci C-428/08 *Monsanto Technology vs. Cefetra a ďalší*.

4 <http://www.pecad.fas.usda.gov/> (17. 8. 2010)

5 <http://www.monsanto.com/> (17. 8. 2010)

6 Návrhy generálneho advokáta Paola Mengozziho, prednesené 9. 3. 2010 v konaní vo veci C-428/08 *Monsanto Technology vs. Cefetra a ďalší*, publikované na webovej stránke Súdneho dvora EÚ: www.curia.eu

ako je tá vo veci samej, je funkcia vynálezu splnená vtedy, ak genetická informácia chráni biologický materiál, ktorý ju obsahuje, proti účinku alebo predpokladanej možnosti účinku výrobu, ktorý môže spôsobiť uhybnutie tohto materiálu“.⁷

Z uvedeného vyplýva, že patentová ochrana vyplývajúca z článku 9 smernice je vylúčená, ak genetická informácia viac neplní funkciu, ktorú zabezpečovala v pôvodnom materiáli. Keďže sójová múčka v prejednávanej príhode predstavuje mŕtvu materiál, funkcia výroby, spočívajúca v ochrane života biologického materiálu, nie je teda v tomto prípade splnená. Reťazec DNA obsahujúci genetickú informáciu v sójovej múčke by mohol v budúcnosti plniť svoju funkciu po izolácii a následnom vložení do bunky živého organizmu, ale v tom prípade by išlo už o iný biologický materiál a právna ochrana by mohla vzniknúť len vo vzťahu k tomu inému (novému) materiálu. Z rovnakého dôvodu musí byť odmietnutá aj situácia, keď reťazec DNA obsiahnutý v sójovej múčke plnil svoju funkciu v minulosti, keďže ide opäť o iný biologický materiál, t. j. rastlinu sóje.

Jedným z argumentov spoločnosti Monsanto Technology v prejednávanej príhode bolo tiež tvrdenie, že žiada ochranu patentovaného reťazca DNA a nie ochranu pre sójovú múčku, pričom tento reťazec DNA by mal byť podľa jej názoru chránený podľa vnútroštátnej právnej patentovej úpravy a článok 9 smernice by mal len rozširovať právnu ochranu na ďalšie materiály, v ktorých je patentovaný výrobok obsiahnutý. Súdny dvor túto argumentáciu odmietol, pretože dospel k záveru, že smernica nepriznáva ochranu patentovanému reťazcu DNA, ktorý nemôže plniť svoju funkciu.

V zásade môžeme dospieť ku konštatovaniu, že keď reťazec DNA nemôže byť patentovaný *per se*, tak by nemal byť ani chránený *per se*. V tejto súvislosti Súdny dvor uviedol, že „samotný reťazec DNA bez naznačenia funkcie neobsahuje žiadne technické informácie, a preto nie je patentovateľným vynálezom“⁸ a rovnako „reťazcu DNA neprináleží nijaká ochrana na základe patentového práva, ak nie je spresnená funkcia, ktorú tento reťazec plní“⁹.

Keďže Súdny dvor dospel k záveru, podľa ktorého patentová ochrana vyplývajúca z článku 9 smernice je vylúčená, ak genetická informácia viac neplní funkciu, ktorú zabezpečovala v pôvodnom materiáli, zaoberal sa ďalšou otázkou, a to či smernica odporuje vnútroštátnej právnej úprave, ktorá biotechnologickým vynálezom poskytuje širšiu právnu ochranu, ako je tá, poskytovaná smernicou.

Za predpokladu, že by smernica predstavovala právnu úpravu, ktorá je úplná, vnútroštátna právna úprava, ktorá poskytuje širšiu právnu ochranu biotechnologickým vynálezom, ako je stanovená v smernici, by bola v rozpore s právom EÚ. V druhom prípade, ak by smernica predstavovala právnu úpravu, ktorá je minimálna, vnútroštátna právna úprava, ktorá poskytuje širšiu právnu ochranu biotechnologickým vynálezom ako smernica, by mohla byť v súlade s právom EÚ, pokiaľ neodporuje jeho ustanoveniam a cieľom. Ako vyplýva z odôvodnenia č. 8 smernice, „pravidlá vnútroštátneho patentového práva zostávajú hlavným základom pre právnu ochranu biotechnologických vynálezov“. Z uvedeného vyplýva, že smernica nepredstavuje vyčerpávajúcu právnu úpravu, no ako uviedol generálny advokát vo svojich návrhoch, „skutočnosť, že právna úprava nie je vyčerpávajúca, však neznamená, že nie je úplná. Je totiž úplne možné, že sa právna úprava Únie nezaoberala všetkými aspektmi určitého sektora, ale aby v oblastiach, ktorými sa zaoberá, predstavovala úplnú právnu úpravu“¹⁰.

Nakoniec Súdny dvor uviedol, že v zmysle článku 1 ods. 1 druhá veta smernice „členské štáty v prípade potreby upravia svoje vnútroštátne právo tak, aby bralo do úvahy ustanovenia tejto smernice, teda najmä tie, ktoré zabezpečujú úplnú harmonizáciu“¹¹. Z uvedeného vyplýva, že vnútroštátny zákonodarca nemôže poskytnúť genetickému reťazcu širšiu ochranu, ako je tá, poskytnutá smernicou.

Európsky patent bol spoločnosti Monsanto Technology udelený pred nadobudnutím účinnosti smernice. Z tohto dôvodu sa Súdny dvor zaoberal aj otázkou, či sa spoločnosť Monsanto Technology môže dovolávať právnej ochrany, ktorá mu bola priznaná pred nadobudnutím účinnosti smernice. Súdny dvor v tejto súvislosti len zopakoval už ustálenú judikatúru, podľa ktorej „sa nové pravidlo musí bezodkladne uplatniť na budúce právne účinky situácie, ktorá vznikla za účinnosti predchádzajúceho pravidla“¹². Keďže smernica neobsahuje ustanovenie, ktoré by zakladalo výnimku z tejto ustálenej judikatúry, Súdny dvor uviedol, že smernica odporuje tomu, aby sa majiteľ patentu udeleného pred prijatím smernice dovolával právnej ochrany, ktorá mu bola priznaná na základe vnútroštátnej právnej úpravy platnej pred nadobudnutím účinnosti smernice.

Posledná otázka, ktorou sa Súdny dvor zaoberal, bola, či články 27 a 30 Dohody TRIPS majú vplyv na prijatý výklad smernice. V právnom poriadku EÚ platí všeobecné pravidlo výkladu, podľa ktorého smernica predstavuje sekundárnu právnu úpravu EÚ a musí byť vykladaná v súlade s ustanoveniami medzinárodnej zmluvy, ktorej zmluvnou stranou je EÚ a ktorá tým pádom je tiež súčasťou právneho poriadku EÚ.

Zo znenia uvedených článkov dohody nakoniec Súdny dvor vyvodil, že „články 27 a 30 Dohody TRIPS nemajú vplyv na výklad článku 9 smernice“¹³, keďže tieto články uvedenej dohody sa vzťahujú na patentovateľnosť, resp. na výnimky z práv vyplývajúcich z patentu.

Záver

Komentované rozhodnutie C-428/08 *Monsanto Technology vs. Cefetra* a ďalší sa po prvýkrát zaoberalo spornou otázkou rozsahu právnej ochrany biotechnologických vynálezov, obzvlášť patentov na DNA sekvencie.

Podľa nášho názoru je toto rozhodnutie zaujímavé z dvoch hľadísk. Po prvé, je zrejme, že na základe tohto rozhodnutia množstvo biotechnologických produktov zostane nechránených na základe súčasného uplatniteľného patentového práva, keďže množstvo reťazcov DNA plní len dočasne svoju funkciu alebo ju plní len v určitom tkanive alebo orgáne, alebo plní niekoľko funkcií. Po druhé, závery rozsudku by sa mohli rozšíriť aj na užšie oblasti biotechnologického priemyslu, najmä na oblasti možnosti ochrany izolovaných DNA sekvencií alebo RNA sekvencií, ktoré sa používajú ako reagenti, keďže je nepochybne sporné, či tieto sekvencie môžu plniť izolovane špecifickú funkciu, pre ktorú boli patentované.

Na základe uvedeného môžeme predpokladať, že komentovaný rozsudok ovplyvní množstvo patentových sporov pred vnútroštátnymi súdmi členských štátov EÚ a bude zaujímavé sledovať, ako vnútroštátne súdy uplatnia toto rozhodnutie vo svojich budúcich prejednávanych sporoch.

Mgr. Martin Gara¹⁴

7 Pozri bod 36 komentovaného rozsudku.

8 Pozri odôvodnenie č. 23 smernice a bod 43 komentovaného rozsudku.

9 Pozri bod 44 komentovaného rozsudku.

10 Pozri bod 47 návrhov generálneho advokáta vo veci samej.

11 Pozri článok 1 ods. 1 smernice a bod 61 komentovaného rozsudku.

12 Pozri bod 66 komentovaného rozsudku a v ňom citovanú judikatúru Súdneho dvora.

13 Pozri bod 77 komentovaného rozsudku.

14 martin8garaj@gmail.com

6. ročník Ceny Jána Bahýľa

Meno slovenského konštruktéra a vynálezcu vrtulníka nesie cena, ktorú od roku 1999 udeľuje predseda Úradu priemyselného vlastníctva SR **za mimoriadne hodnotné priemyselnoprávne chránené slovenské riešenie**, s cieľom motivovať a podporiť rozvoj tvorivosti na Slovensku.

Slávnostný akt odovzdávania **Ceny Jána Bahýľa sa uskutoční 21. októbra 2010** v jednej z dominánt Banskej Bystrice, v historickom Barbakane a začne sa o 17. hod.

Prvýkrát v histórii bude cena udelená v troch kategóriách:

- stredné a veľké podniky s 50 a viac zamestnancami,
- individuálni prihlasovatelia, malé podniky a mikropodniky do 49 zamestnancov,
- vysoké školy a výskumné centrá.

Do uzávierky dostal ÚPV SR **9 návrhov** na cenu. Vzhľadom na to, že dva z nich nespĺňali všetky kritériá štatútu, experti patentového odboru a odboru známkov a dizajnov začiatkom septembra posudzovali inovačný stupeň **šiestich technických riešení a dvoch dizajnov**, keďže jeden návrh sa týkal súvisiaceho technického a dizajnerskeho riešenia.

Dňa 23. septembra 2010 na pracovisku ÚPV SR v Bratislave zasadala **6-členná hodnotiacia komisia**, ktorá jednotlivé riešenia posúdila aj z hľadiska ich invencie, využitia, finančného prínosu, ale napríklad i vplyvu na životné prostredie.

Hodnotiacia komisia bola zložená zo zástupcov:

- Ministerstva hospodárstva a výstavby SR
- Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
- Ministerstva zdravotníctva SR
- Slovenskej akadémie vied
- Slovenskej technickej univerzity v Bratislave
- ÚPV SR

Hodnotiacej komisii predsedala Lukrécia Marčoková, riaditeľka patentového odboru ÚPV SR.

V zmysle štatútu Ceny Jána Bahýľa **o udelení či neudelení ceny rozhoduje predseda ÚPV SR** s prihliadnutím na výsledky hodnotenia jednotlivých návrhov komisiou.

(dz)

Foto: archív ÚPV SR

Prediagnostika v Telegrafii

Vďaka **prediagnostike priemyselných práv** experti ÚPV SR natrafia na viacero zaujímavých slovenských firiem.

Dobрым príkladom je košická firma **Telegrafia, a. s.**, ktorú zástupcovia ÚPV SR navštívili 13. júla 2010 s cieľom analyzovať vklady spoločnosti z pohľadu duševného vlastníctva a priblížiť jej možnosti zvýšenia konkurencieschopnosti.

Spoločnosť s osemdesiatimi zamestnancami **vyvíja produkty určené na včasné varovanie a vyznamenanie osôb pred hroziacim nebezpečenstvom** – napr. elektronické sirény, evakuačný rozhlas v komplexe budov, bezdrôtový obecný rozhlas, varovná akustická a svetelná signalizácia pre ropné a plynárenské spoločnosti, pričom jej riešenia patria už desiatky rokov medzi svetovú špičku. Okrem

Slovenska je o ne nemalý záujem v Maďarsku, Poľsku, Nemecku a dokonca aj vo Francúzskej Polynézii. Telegrafia je zároveň certifikovaným partnerom veľkých svetových „hráčov“ ako Microsoft, Intel, HP, Lenovo, IBM či Motorola.

V súčasnosti je zámerom košickej Telegrafie **zvýšiť svoje rešpektované pomocou stratégie ochranných známkov a dostať sa na nové trhy aj prostredníctvom priemyselných práv.**

Zakladateľ firmy Peter Marčák uvažuje nad vytvorením známkového radu so spoločným motívom, ktorý by mohol zatriť jednotlivé produkty spoločnosti, a práve prediagnostika je prvým krokom na dosiahnutie tohto cieľa.

ÚPV SR už vypracoval pre Telegrafiu, a. s., hodnotiacu správu s príslušnými **odporúčaniami na spravovanie svojho duševného vlastníctva.**

(mm)

Foto: www.telegrafia.sk

VI. užívateľský deň elektronického podávania prihlášok

ÚPV SR pokračuje v tradícii organizovania užívateľských dní elektronického podávania prihlášok predmetov priemyselných práv, ktorá sa začala v roku 2006.

V poradí už šiesty užívateľský deň sa konal 17. júna 2010. Bol o to aktuálnejší, že od 1. februára 2010 došlo pri podaniach elektronickými prostriedkami a podpísaných elektronickým podpisom k výraznému zníženiu správnych poplatkov, čo zvýšilo záujem o tento spôsob podávania prihlášok a súvisiacich následných dokumentov.

Cieľom podujatia bolo naučiť účastníkov vyplňať elektronické formuláre, ukázať im nové funkcie na uľahčenie podávania prihlášok a takisto vymeniť si skúsenosti v danej oblasti. V rámci podujatia odzneli aj informácie súvisiace s elektronickým podávaním prostredníctvom Ústredného portálu verejnej správy.

(mm)

Foto: D. Zaoral

rené aj zapracovanie zmien systému manažérstva kvality v súvislosti s prechodom z certifikačnej normy EN ISO 9001:2000 na revíziu STN EN ISO 9001/EN ISO 9001:2008.

Výsledkom druhého dozorného auditu bolo **odporúčanie ponechať ÚPV SR certifikát systému manažérstva kvality**. Certifikačný audítor konštatoval funkčnosť a efektívnosť systému, pričom zdôraznil, že úrad pokračuje v nastúpenom trende neustáleho zlepšovania. Zároveň odporučil vedeniu ÚPV SR zväziť realizáciu ďalšieho stupňa systému manažérstva kvality prostredníctvom spoločného systému hodnotenia kvality verejnej správy podľa modelu CAF (The Common Assessment Framework), resp. podľa modelu výnimocnosti EFQM (Európska nadácia pre manažérstvo kvality), ako aj účasť v súťaži Národná cena SR za kvalitu.

Recertifikačný audit čaká ÚPV SR po uplynutí tretieho roka od udelenia certifikátu systému manažérstva kvality, tzn. **v budúcom roku**.

(mb)

Foto: J. Šípoš

Druhý dozorný audit

V dňoch 17. – 18. júna 2010 Milan Šesták z kremnickej spoločnosti ELBACERT®, a. s., vykonal v ÚPV SR druhý dozorný audit **s cieľom preveriť, či certifikovaný systém manažérstva kvality podľa normy STN EN ISO 9001/EN ISO 9001:2000 (ÚPV SR získal takýto certifikát 7. júla 2008) je aj naďalej funkčný a v súlade s danými požiadavkami**. Počas auditu bolo preve-

Správy z WIPO

Spolupráca medzi WIPO a CERN-om

Generálny riaditeľ Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO) Francis Gurry a generálny riaditeľ Európskej organizácie pre jadrový výskum (CERN) Rolf-Dieter Heuer podpísali 20. augusta 2010 dohodu o spolupráci medzi oboma organizáciami.

– CERN, ktorý je priekopníkom výskumu v oblasti jadrovej fyziky, je úrodnou pôdou pre inovácie a technický rozvoj. WIPO je tak prirodzeným spojencom v úsilí podporovať technologický transfer a široký prístup k vedeckým a technickým informá-

ciám, – povedal F. Gurry. – Táto dohoda je príslubom mnohonásobného prospechu pre naše organizácie ako partnerov v podnikaní.

– Základná veda je hnacou silou pre inovácie, bez ktorých sa veda nedá uplatniť, – uviedol generálny riaditeľ CERN-u Rolf Heuer. – Preto je životne dôležité pre organizácie, ako je CERN, zabezpečiť, aby ich vedomosti a technológie našli živnú pôdu pre rozvoj. WIPO správne posúdilo, že takéto partnerstvo je výhodné pre oboch. Podpísaná dohoda bude pre CERN a WIPO stimulom k využívaniu spoločného podnikania, do ktorého sa môžu zapojiť aj ďalšie medzinárodné organizácie.

Spolupráca sa zameria na štyri oblasti, hlavne na budovanie kapacity a zvyšovanie povedomia a vedomostí o poslaní oboch organizácií; na technologický transfer a know-how; spoluprácu v oblasti technológií, vedecké a patentové informácie a na možnosti alternatívneho riešenia sporov súvisiacich s duševným vlastníctvom.

<http://www.wipo.int>
(ač)

Potreba zlepšenia fungovania systému PCT

Medzinárodný úrad WIPO vypracoval štúdiu Potreba zlepšenia fungovania systému konania podľa Zmluvy o patentovej spolupráci (PCT) obsahujúcu odporúčania pracovnej skupiny PCT, na ktoré by sa mali zamerať Medzinárodný úrad WIPO, prihlasovateľia, zmluvné štáty a národné patentové úrady tak, aby systém PCT bol čo najefektívnejší. **Ide najmä o konanie o medzinárodných prihláškach, podporu transferu technológií a technickú pomoc rozvojovým krajinám.**

Návrhy pracovnej skupiny PCT, ktoré sa týkali zlepšenia kvality správ medzinárodných rešerš a medzinárodného predbežného prieskumu, vyžadujú skvalitnenie spolupráce v rámci úradov, ktoré konajú aj ako medzinárodné orgány (t. j. tie, ktoré majú národné i medzinárodné kompetencie). Je potrebné, aby sa zlepšila ich schopnosť vykonávať rešerše na novosť v širšom rozsahu zdrojov a vo viacerých jazykoch a aby sa delili o výsledky rešerš s ostatnými úradmi.

Aby bolo možné implementovať nové návrhy (v súlade s odporučeniami) čo najrýchlejšie, **bude potrebné rozšíriť online systém tak, aby:**

- prijímal vyjadrenia tretích strán a umožnil tiež určeným úradom spätnú väzbu vo vzťahu ku kvalite práce medzinárodných autorít (t. j. orgánov pre medzinárodnú rešerš a medzinárodný predbežný prieskum),
- podporoval transfer technológií tak, že prihlasovateľ bude ochotný poskytnúť licenciu na vynález, na ktorý by mal byť udelený patent a získaval lepšie informácie z národných úradov o vstupe medzinárodných prihlášok do národnej fázy konania a o ich následnom stave; a aby sa tieto informácie dostali do rešeršného systému tak, aby čo najľahšie umožnili identifikáciu patentov, ktoré sú v platnosti a ktoré nie.

Pracovná skupina PCT zároveň **zadala niekoľko štúdií, ktoré by mali stanoviť úspešnosť systému PCT** v rozširovaní technických informácií, v uľahčení prístupu k novým technológiám a v zlepšení technickej podpory rozvojovým krajinám.

PCT Newsletter, 7, 8/2010
(1^h)

Zmeny vo Vykonávacom predpise k PCT

Pracovná skupina PCT odsúhlasila niekoľko zmien pravidiel Vykonávacieho predpisu k PCT, ktoré Medzinárodný úrad WIPO predložil **na schválenie Zhromaždeniu Medzinárodnej únie pre patentovú spoluprácu v septembri 2010.**

Zmeny sa týkajú konania o medzinárodných prihláškach, ktoré by národným úradom mali zabezpečiť náležité sprístupnenie detailov opráv zrejmých chýb a sprievodných listov k zmenám, ktoré sa vykonali podľa článkov 19 a 34 PCT.

Zmeny pravidiel by sa nemali podstatne dotknúť prihlasovateľov. Výnimku budú tvoriť iba pravidlá týkajúce sa zasielania dokumentov, ktoré Medzinárodný úrad WIPO nemohol (zapríčinením neštandardnej situácie) automaticky rozposlať príslušným úradom. V takomto prípade bude mať národný úrad právo požiadať prihlasovateľa, aby mu predložil kópiu dokumentov.

Bolo tiež odsúhlasené, aby sa právna podstata opráv chýb, ktoré vykonávajú prijímacie úrady, premietla do smerníc PCT pre prijímacie úrady (PCT Receiving Offices Guidelines), podľa ktorých majú prijímacie úrady právo na opravu chýb.

PCT Newsletter, 7, 8/2010
(1^h)

Zrýchlený prieskum medzinárodných prihlášok vo Veľkej Británii

Úrad duševného vlastníctva Veľkej Británie vykonáva od konca mája 2010 v národnej fáze konania zrýchlený prieskum na medzinárodné prihlášky, **ak je pozitívny výsledok správy o medzinárodnom predbežnom prieskume na patentovateľnosť.** Zrýchlený prieskum vykonáva na každú medzinárodnú prihlášku bez ohľadu na to, či správu o medzinárodnom predbežnom prieskume vykonal orgán pre medzinárodnú rešerš podľa hlavy I PCT alebo orgán pre medzinárodný predbežný prieskum podľa hlavy II PCT.

V súvislosti s uvedenou službou **musia byť splnené nasledujúce požiadavky:**

všetky patentové nároky uvedené v prihláške sa musia podrobiť medzinárodnému prieskumu v medzinárodnej fáze konania, t. j. ešte pred vstupom medzinárodnej prihlášky do národnej fázy a zároveň musia spĺňať požiadavku novosti, vynálezovskej činnosti a priemyselnej využiteľnosti. Zrýchlený prieskum sa nevykoná, ak správa o medzinárodnom predbežnom prieskume na patentovateľnosť uvádza, že sa nerobil prieskum na určité nároky, alebo ak sa v správe o medzinárodnom prieskume uvádza nedostatok novosti, vynálezovskej činnosti alebo priemyselnej využiteľnosti.

Prihlasovatelia, ktorí majú záujem o zrýchlený prieskum, musia **v prvom rade podať písomnú žiadosť** a v nej stačí uviesť, že na prihlášku dostali pozitívnu správu o medzinárodnom predbežnom prieskume na patentovateľnosť. Ďalšie dôvody na vykonanie zrýchleného prieskumu sa nemusia uvádzať.

Je dobré, keď korešpondenciu, ktorá súvisí so zrýchleným prieskumom, prihlasovateľ označí napríklad textom URGENT – ACCELERATED PROCESSING REQUESTED. **Umožní to rýchlu identifikáciu** a prihláška sa skôr dostane do rúk prieskumového pracovníka.

Za nepredvídateľných okolností, ak by WIPO meškalo so zaslaním kópie správy o medzinárodnom predbežnom prieskume na patentovateľnosť, **prihlasovateľ môže požiadať** Úrad duševného vlastníctva Veľkej Británie, **aby príslušný dokument, potrebný na vykonanie zrýchleného prieskumu, vyžiadal z Medzinárodného úradu WIPO.**

Prieskumový pracovník preskúma každú žiadosť o zrýchlený prieskum a potvrdí alebo zamietne jej opodstatnenie. V prípade zamietnutia žiadosti uvedie dôvody svojho rozhodnutia. Zrýchlený prieskum sa začne hneď po odsúhlasení žiadosti.

Úrad duševného vlastníctva Veľkej Británie je v súčasnosti schopný vypracovať správu o výsledkoch zrýchleného prieskumu (o doplnkovej rešerši) **v lehote dvoch mesiacov od prijatia žiadosti o zrýchlený prieskum** v 90-tich percentách žiadostí.

Bližšie informácie o novej službe Úradu duševného vlastníctva Veľkej Británie nájdete na webovej stránke:
<http://www.ipo.gov.uk/press-release-20100528>

Úrad poskytuje aj iné zrýchlené služby:
<http://www.ipo.gov.uk/p-fastgrantguide.pdf>

PCT Newsletter, 7, 8/2010
(1^h)

Správy z EPO

EPÚ s novým prezidentom a SR EPO s novým predsedom

Dňa 1. júla 2010 sa ujal funkcie prezidenta Európskeho patentového úradu (EPÚ) **Benoît Battistelli**. Bývalý generálny riaditeľ francúzskeho Národného inštitútu priemyselného vlastníctva (INPI) vystriedal v prezidentskej funkcii Alison Brimelowovú z Veľkej Británie, ktorá bola na čele EPÚ od júla 2007. B. Battistelli bol za nového prezidenta EPÚ zvolený na 123. zasadnutí Správnej rady Európskej patentovej organizácie (SR EPO) v marci 2010.

B. Battistelli vyštudoval École Nationale d'Administration (ENA) v roku 1978. Do roku 2002 zastával rôzne funkcie na francúzskych ministerstvách a na francúzskom veľvyslanectve v Taliansku, Indii a Turecku. Neskôr, od júna 2002 do apríla 2004, pôsobil ako asistent bývalého predsedu Európskeho parlamentu Nicole Fontaina. V máji 2004 bol vymenovaný za generálneho riaditeľa INPI. V roku 2008 bol jedným z možných kandidátov na funkciu generálneho riaditeľa Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO), ale napokon bol na tento post zvolený Francis Gurry.

Od marca 2009 B. Battistelli vykonával funkciu predsedu SR EPO.

Nový prezident EPÚ v prvom verejnom vystúpení poďakoval svojim predchodcom vo funkcii za ich prínos k rozvoju európskeho patentového systému a rovnako aj 7-tisíc zamestnancom EPÚ za záslužnú prácu v prospech európskeho hospodárstva a dodržiavanie schválených štandardov kvality patentového procesu. Uviedol, že je potrebné aj naďalej zabezpečiť vysokú kvalitu a pripraviť EPÚ na nové výzvy. – *Mojou prioritou v novej funkcii bude vytvoriť atmosféru dôvery medzi vedením a zamestnancami EPÚ. Mimo úradu, vzhľadom na rastúci význam globálnej ekonomiky, je potrebné zlepšiť spoluprácu s členskými štátmi EPO v rámci Európskej patentovej siete a zamerať sa tiež na zredukovanie duplicitných činností v patentových úradoch. Svojimi odbornými znalosťami chceme prispieť aj do dvoch kľúčových projektov Európskej únie – k zavedeniu patentu EÚ a vytvoreniu európskeho súdneho systému na riešenie patentových sporov.*

Dňa 29. júna, v rámci **124. zasadania SR EPO** (28. – 30. jún 2010), zástupcovia členských štátov jednomyselne zvolili za predsedu SR EPO **Jespera Kongstada**, generálneho riaditeľa Dánskeho patentového a známkového úradu, ktorý od marca 2009 do 30. júna 2010 bol aj podpredsedom správnej rady. Funkciu predsedu SR EPO začal vykonávať **1. júla 2010** a bude v nej pôsobiť tri roky. J. Kongstad pôvodne kandidoval na post prezidenta EPÚ, ale v decembri 2009 stiahol svoju kandidatúru.

(zv)

Srbsko na zozname členov EPO

Vláda Srbskej republiky 15. júla 2010 uložila listinu o prístupe k Európskemu patentovému dohovoru (EPD). **Srbsko sa tak 1. októbra 2010 stalo 38. členským štátom Európskej patentovej organizácie.**

Európske patentové prihlášky podané 1. októbra 2010 alebo po tomto dátume budú obsahovať už určenie nového zmluvného štátu EPD, ale v skorších prihláškach nebude možné retroaktívne určiť Srbsko ako štát, v ktorom sa žiada o patentovú ochranu.

EPÚ však môže na základe žiadosti prihlasovateľa pridelit' prihláškam podaným v septembri tohto roka dátum podania 1. október 2010.

Od 1. októbra 2010 budú môcť prihlasovatelia, ktorí sú občanmi Srbska alebo majú trvalý pobyt na jeho území, podávať v EPÚ v Mníchove, Haagu a v Berlíne aj prihlášky podľa Zmluvy o patentovej spolupráci (PCT) (článok 9 PCT, pravidlo 4.5, 18, 19.2 PCT, článok 151 EPD a pravidlo 157 EPD).

(zv)

Správy z OHIM-u

Slovensko z pohľadu CTM a RCD

Internetový mesačník Alicante News, ktorého vydavateľom je Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM), priniesol v letných mesiacoch na svojich stránkach informácie týkajúce sa Slovenskej republiky.

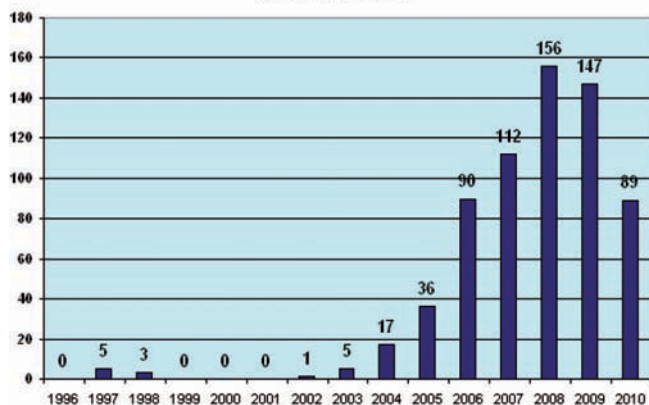
Country Overview - Slovakia & The Community Trade Mark

Po krátkom všeobecnom predstavení Slovenska nasledovali štatistické údaje viažuce sa k ochranným známkam Spoločenstva (CTM) a zapísaným dizajnom Spoločenstva (RCD), ktorých majiteľmi sú subjekty zo Slovenska.

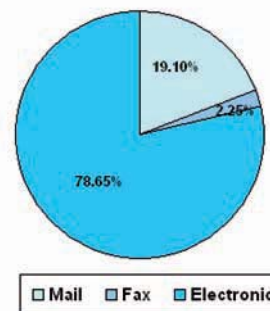
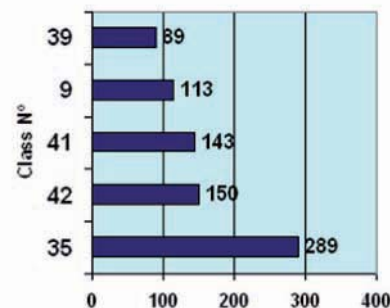
1. Slovensko & Ochranná známka Spoločenstva

Slovakia - CTM Filing Evolution (Total CTMs: 661)

Vývoj počtu podaných prihlášok CTM zo Slovenska.

Graf prináša prehľad počtu podaných prihlášok CTM za jednotlivé roky. Sumárne číslo podaní od prihlasovateľov so sídlom v Slovenskej republike je 661 (údaje z júla 2010).

Najpoužívanejšie triedy podľa Medzinárodného triedenia výrobkov a služieb (Niceské triedenie)

Najčastejšie zastúpenými triedami pre tovary a služby podľa **Niceského triedenia** sú teda:

- 35 (napr. organizovanie komerčných výstav a veľtrhov, obchodný prieskum, personálne poradenstvo, poradenstvo v obchodnej činnosti, reklamná činnosť, zber údajov do databáz atd.),
- 42 (napr. grafické dizajnérstvo, projektovanie stavieb, tvorba softvéru, urbanistické plánovanie atd.),
- 41 (napr. vzdelávanie, filmová tvorba, organizovanie športových súťaží, reportárske služby, vydávanie kníh atd.).

Dominuje online podanie prihlášok.

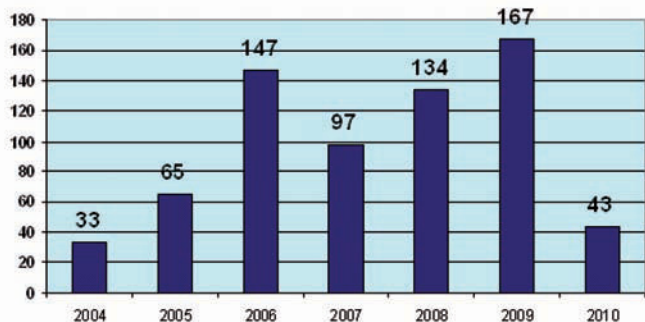
Zo štatistiky ďalej vyplýva, že najväčšej obľube sa tešia obrazové známky (figurative CTM) s 51 %-ným zastúpením. Tesne za nimi nasledujú slovné známky (word CTM), ktoré tvoria 46 % zo všetkých prihlášok. Trojdimenzionálne známky sú zastúpené 2 % a zvyšné 1 % patrí ostatným druhom ochranných známok.

Top 10 majiteľov CTM so sídlom v Slovenskej republike podľa počtu podaných prihlášok

GAS Familia, s. r. o.	19
AWA-SHIMA EUROPE, s. r. o. (Ltd.)	13
ELESKO, a. s.	11
MECOM GROUP, s. r. o.	10
OKLAMČÁK PRODUCTION, spol. s r. o.	9
PALMA Group, a. s.	9
Zentiva, a. s.	9
Duslo, a. s.	4
EXIsport, s. r. o.	4
K. B. Frutos, s. r. o., Prešov	4

2. Slovensko & Zapísaný dizajn Spoločenstva (RCD)

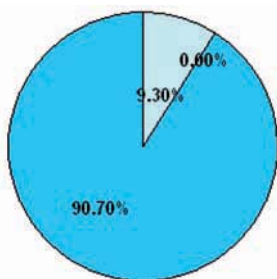
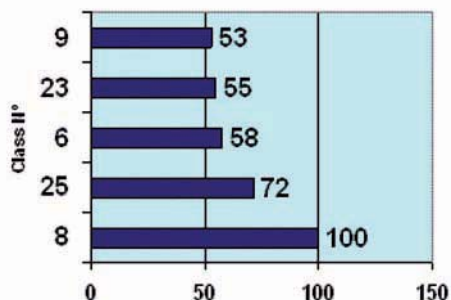
Slovakia - RCD Filing Evolution
(Total RCDs: 699)

Vývoj počtu podaných prihlášok RCD zo Slovenska
(údaje z júna 2010).

Takmer 700 registrácií od roku 2003 dokazuje, že inštitút zapísaného dizajnu Spoločenstva sa u prihlasovateľov zo Slovenska teší veľkej obľube. **Rok 2009** so 167 podanými prihláškami **pri-niesol slovenský rekord.**

Slovakia - Top Classes Filed (Locarno)

Mail Fax E-Filing

Podľa Medzinárodného triedenia pre priemyselné dizajny (**Locarnské triedenie**) dominujú triedy:

- 8 (nádrie a železiarske výrobky, nástroje),
- 25 (stavebné jednotky a konštrukčné prvky) a
- 6 (nábytok).

Väčšina podaní, vyše 90 %, prichádza do OHIM-u online, ostatné prihlášky sú zasielané e-mailom.

Top 10 majiteľov RCD so sídlom v Slovenskej republike podľa počtu podaných prihlášok

Červenko	54
Biokamin, s. r. o.	40
EVONA ELECTRONIC, spol. s r. o.	37
ZT Slovakia trading, a. s.	36
Šutarík	23
Bodet & Horst mattress ticking, k. s.	22
SEZ, a. s.	20
cmx electronics, s. r. o.	17
Matador, a. s.	17
Kopiar	16

<http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/OHIM/OHIMPUBLICATIONS/newsletter/1007/COUNTRY/ctm.en.do>

<http://oami.europa.eu/ows/rw/pages/OHIM/OHIMPUBLICATIONS/newsletter/1007/COUNTRY/rcd.en.do>

(kd)

Správy z EÚ

Riešenie otázky prekladu patentov EÚ

Od začiatku júla tohto roka prebiehajú na pôde Rady EÚ intenzívne rokovania o otázke **prekladu patentov EÚ**.

Na zasadnutie pracovnej skupiny pre duševné vlastníctvo (patenty), ktoré sa konalo 14. júla 2010 v Bruseli, predložila Európska komisia (Komisia) návrh **nariadenia Rady (EÚ) o režime prekladov pre patenty EÚ**¹. Pri príprave návrhu nariadenia Komisia hodnotila kladné a záporné stránky štyroch rôznych alternatív jazykového režimu aplikovateľného na patenty EÚ², konkrétne:

- **jednojazyčného režimu**, podľa ktorého by jazykom patentu EÚ bola len **angličtina**, t. j. konanie o prihláškach by prebiehalo a patenty EÚ by sa udeľovali len v angličtine. V prípade uplatňovania jednojazyčného režimu by náklady na preklad patentu EÚ boli nulové;
- **trojjazyčného režimu**, podľa ktorého by konanie o prihláškach prebiehalo a patenty EÚ by sa udeľovali v jednom z troch pracovných jazykov Európskeho patentového úradu (EPÚ), t. j. v **angličtine, nemčine** alebo **francúzštine**, a patentové nároky by sa prekladali do zvyšných dvoch jazykov EPÚ. Podľa odhadov Komisie by náklady na preklad patentových nárokov jedného patentu EÚ boli približne 680 eur;
- **pätjazyčného režimu**, pri uplatňovaní ktorého by konanie o prihláškach prebiehalo a patenty EÚ by sa udeľovali v jednom z troch pracovných jazykov EPÚ a patentové nároky by sa prekladali do zvyšných dvoch jazykov EPÚ, **španielčiny** a **taliančiny**. V prípade uplatňovania päťjazyčného režimu by sa podľa odhadov Komisie náklady na preklad jedného patentu zvýšili na približne 1 360 eur;
- **úplného jazykového režimu**, podľa ktorého by majiteľ patentu musel v stanovenej lehote zabezpečiť preklad patentových nárokov do **všetkých úradných jazykov EÚ**. V tomto prípade by podľa Komisie náklady na preklad jedného patentu vzrástli na približne 6 800 eur.

Komisia ako najvhodnejší vyhodnotila **trojjazyčný režim** a z neho vychádzala pri vypracovávaní návrhu nariadenia upravujúceho otázku predkladania prekladov patentov EÚ.

Podľa Komisiou predloženého návrhu nariadenia by prihlasovatelia z členských štátov EÚ, ktorých úradným jazykom nie je niektorý z pracovných jazykov EPÚ, napriek uplatňovaniu trojjazyčného režimu mali mať možnosť podávať prihlášky patentov EÚ **v úradnom jazyku** príslušného **členského štátu** za predpokladu, že predmetný jazyk členského štátu je úradným jazykom EÚ. Navyše, prihlasovateľom, ktorí majú bydlisko alebo hlavné sídlo svojej podnikateľskej činnosti na území členského štátu, ktorého úradným jazykom nie je niektorý z pracovných jazykov EPÚ, by mali byť refundované náklady na preklad prihlášky do jedného z týchto jazykov. Presný mechanizmus refundácie nákladov na preklad zatiaľ nebol vypracovaný.

Konanie o prihláške by malo prebiehať a patent EÚ by mal byť udelený v tom jazyku EPÚ, v ktorom bola prihláška podaná, resp. do ktorého bola preložená, a znenie patentu v tomto jazyku by malo byť považované za autentické. Jednou z podmienok udeľovania patentu by však malo byť predloženie prekladu patentových nárokov do zvyšných dvoch jazykov EPÚ. Preklad patentových nárokov by mal na vlastné náklady zabezpečiť prihlasovateľ.

Ak nedôjde k súdnemu sporu týkajúcemu sa porušovania patentových práv, majiteľ patentu by podľa návrhu nariadenia nemal mať povinnosť predkladať preklady patentu do žiadneho iného jazyka. V prípade súdneho sporu by však majiteľ patentu na základe žiadosti údajného porušovateľa práv mal byť povinný na vlastné náklady zabezpečiť preklad celého patentového spisu do úradného jazyka členského štátu, v ktorom malo dôjsť k porušeniu práv alebo v ktorom je údajný porušovateľ usídlený, a na základe žiadosti príslušného súdu aj do jazyka súdneho konania.

S cieľom zlepšiť prístup k patentovým informáciám a šírenie technologických poznatkov by tretím osobám mali byť poskytnuté **strojové preklady** patentových spisov do všetkých úradných jazykov EÚ. Na tento účel by mal byť dobudovaný systém strojových prekladov vyvinutý a prevádzkovaný EPÚ tak, aby poskytoval preklady do všetkých úradných jazykov EÚ (systém v súčasnosti pracuje len s obmedzeným počtom jazykových párov). Strojové preklady by mali mať len informatívny charakter, nemali by mať žiadne právne účinky.

Predbežný súhlas s návrhom nariadenia zatiaľ vyjadrilo 15 členských štátov, tri štáty označili Komisiou predložený návrh za neakceptovateľný, ostatné štáty o otázke prekladu patentov EÚ stále rokujú na národnej úrovni.

Na zasadnutie pracovnej skupiny, ktoré sa konalo 8. a 9. septembra 2010, Španielsko predložilo návrh alternatívneho riešenia otázky prekladu patentov EÚ³. Podľa tohto návrhu by sa vo vzťahu k patentom EÚ mal uplatňovať tzv. **dvojazyčný režim**. Prihlášku patentu by malo byť možné podať **v ktoromkoľvek úradnom jazyku EÚ**, pričom prihlasovateľ by následne zabezpečil jej preklad do **angličtiny**. Celé konanie o prihláške by malo prebiehať a patent EÚ by mal byť udelený v angličtine. Náklady na preklad prihlášky by znášal systém.

Po udelení patentu by mal majiteľ na vlastné náklady zabezpečiť jeho preklad do **druhého úradného jazyka EÚ**, pričom týmto jazykom by mohol byť aj jazyk, v ktorom bola prihláška podaná.

Autentickým znením patentu EÚ by malo byť anglické znenie, ale **preklad do druhého úradného jazyka EÚ** by mal mať právne účinky analogické článku 70 ods. 3 a 4 Európskeho patentového dohovoru. Práve proti tejto skutočnosti smerovalo najviac kritických pripomienok, ktoré členské štáty na zasadnutí pracovnej skupiny vzniesli k alternatívnemu španielskemu návrhu na riešenie otázky prekladu patentov EÚ.

Diskusia o otázke prekladu patentov EÚ bude pokračovať aj v ďalšom období.

(Im)

1 Dokument Rady č. 11805/10.

2 Dokumenty Rady č. 11805/10 ADD 1 a 11805/10 ADD 2.

3 Dokument Rady č. 13031/10.

Správy zo sveta

IPR2 na svetovej výstave EXPO 2010 v Šanghaji

IPR2 je spoločný projekt Európskej únie a Číny a je pokračovaním IPR1, ktorého úlohou v období rokov 1999 až 2004 bola propagácia a podpora medzinárodných štandardov ochrany práv duševného vlastníctva v čínskych právnych predpisoch.

IPR2 má byť funkčný štyri roky (2007 – 2011) a za európsku stranu sa na jeho realizácii podieľajú Európsky patentový úrad (EPÚ) a Úrad pre harmonizáciu vnútorného trhu (OHIM). 70 – 80 % aktivít uvedeného projektu prebieha v Číne.

Projekt IPR2 je prezentovaný aj na tohtoročnej svetovej výstave EXPO v Šanghaji. V dňoch 3. – 4. septembra 2010 sa práve pod jeho „taktovkou“ konali dva semináre v spoločnom belgicko-európskom pavilóne.

Dňa 3. septembra v spolupráci s OHIM-om a s podporou Štátnej správy priemyslu a obchodu Číny (SAIC) zorganizovali zástupcovia IPR2 seminár **Predstavenie systému ochrany známky Spoločenstva (CTM)**. Jeho cieľom bolo zvýšiť povedomie verejnosti o duševnom vlastníctve a význame jeho ochrany v oblasti

označení tovarov a služieb v Európe. Seminár bol určený najmä pre malé a stredné podniky (MSP) v Číne, ktoré sú potenciálnymi majiteľmi ochranných známk na európskom trhu. Ako odznelo na seminári, Čína a EÚ úzko spolupracujú najmä pri výmene osvedčených postupov v manažmente ochranných známk so snahou zvýšiť účinnosť ich zápisu a skrátiť čas registrácie nových ochranných známk. Účastníci seminára sa dozvedeli aj o skúsenostiach v riadení a využívaní systému CTM a tiež o online nástrojoch podávania prihlášok.

Ďalší seminár, ktorý sa konal 4. septembra 2010, otvoril prezident EPÚ Benoît Battistelli za účasti veľvyslanca EÚ v Číne Serga Aboua a zástupcov čínskeho Štátneho úradu duševného vlastníctva (SIPO).

V rámci seminára dominovala téma **Na súde - Ochrana duševného vlastníctva na veľtrhoch**. Išlo o simulované súdne konanie vo veci porušenia práv z patentu, ktoré sa malo udiť práve na takej významnej udalosti, akou je medzinárodný veľtrh či výstava. Počas simulovaného súdneho konania boli využité rôzne možnosti vrátane role-play, aby do prípadu mohli byť zapojené rôzne subjekty. Tým sa tak naskytla príležitosť porovnať vhodné a rozdielne prvky medzi čínskymi a európskymi postupmi a zvyklosťami pri riešení podobných sporov.

Tímy právnikov, pozostávajúce zo sudcu, poradcu a expertov, mohli uplatniť príslušné právne predpisy na ochranu duševného vlastníctva, platné v Európe a Číne, priamo na výstave EXPO. O seminár bol veľký záujem.

<http://www.ipr2.org/stakeholder>
(kd)

Nové publikácie

Výber zahraničných publikácií

ACCESS to knowledge in the age of intellectual property.

New York : Zone Books, 2010.
ISBN 9781890951962.

BENTLY, Lionel. Copyright and piracy.

Cambridge : Cambridge University Press, 2010.
ISBN 9780521193436.

BURG, Benjamin D., et al. A manual for intellectual property management.

Hackensack : World Scientific Publishing Company, 2010. 350 s.
ISBN 9789814261791.

CLOSA, D. et al. Patent law for computer scientists.

Berlin : Springer, 2010. 194 s.
ISBN 9783642050770.

CORNISH, William, LLEWELYN, David, APLIN, Tanya. Intellectual property : patents, copyrights, trade marks & allied rights.

London : Sweet & Maxwell, 2010.
ISBN 9781847039224.

DANNENBERG, Ross A. Computer games and virtual worlds : a new frontier in intellectual property law.

Chicago : American Bar Association, 2010. 270 s.
ISBN 9781604427509.

ELIAS, Stephen, STIM, Richard. Trademark : legal care for your business & product name.

Berkeley : Nolo, 2010. 384 s.
ISBN 9781413312560.

EUROPEAN trademark law.

London : Kluwer Law International, 2010. 696 s.
ISBN 9789041131574.

FISHMAN, J. D. The public domain.

Berkeley : Nolo, 2010. 464 s.
ISBN 9781413312058.

GLOBAL copyright.

Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2010. 496 s.
ISBN 9781848447660.

GOLDSTEIN, Paul, HUGENHOLTZ, Bernt. International copyright : principles, law and practice.

New York : Oxford University Press, 2010. 592 s.
ISBN 9780199737109.

CHANDRA, Rajshree. Knowledge as property.

New Delhi : Oxford University Press, 2010. 374 s.
ISBN 9780198065579.

INTELLECTUAL property law and policy.

Oxford : Hart Publishing, 2010. 822 s.
ISBN 9781841139968.

INTELLECTUAL property rights and international trade.

New York : Nova Science Publishers, 2010.
ISBN 9781607411192.

KNIGHT, H. Jackson. Patent strategy for researchers and research managers.

Weinheim : John Wiley & Sons, 2010. 248 s.
ISBN 9780470057759.

MALHOTRA, Prabodh. Impact of TRIPS in India.

Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2010.
ISBN 9780230272781.

PAMP, Caroline. Intellectual property in science.

Stockholm : Jure Förlag, 2010. 473 s.
ISBN 9789172233560.

RESEARCH handbook on the protection of intellectual property under WTO rules.

Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2010. 672 s.
ISBN 9781847209047.

STIM, Richard. Patent, copyright & trademark.

Berkeley : Nolo, 2010. 624 s.
ISBN 9781413312003.

SUTHERSANEN, Uma. Design law in Europe.

London : Sweet & Maxwell, 2010.
ISBN 9781847039064.

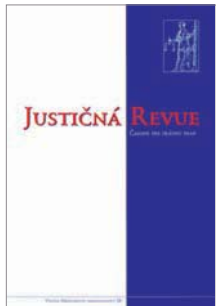
Výber nových publikácií z príručnej knižnice ÚPV SR

INTERNATIONAL table to patents 1/10, international table to trademarks 1/10, table of national PCT regulations 1/10, table of national regulations to the european patent 1/10, international table to utility models 1/10, international table to industrial designs 1/10 (CD-ROM).

Hürth : Hans Scheer Fachverlag, 2010.

Spracovala Mgr. Gabriela Píšová

Z obsahov vybraných časopisov

Justičná revue

č. 5/2010

Články

Ľalík, T.: Ústavný súd a dobiehanie judikatúry ESLP

č. 6 – 7/2010

Články

JURČOVÁ, M.: Prekročenie oprávnenia zastupovať (exces) v Občianskom zákonníku

KAČMÁR, M.: Forma a obsah rozhodnutí v colnom konaní

ŠRAMELOVÁ, S., BRITVÍK, T.: Plná jurisdikcia súdov pri preskúmaní správnych rozhodnutí

Za a proti

ŠÚREK, S.: Prevod alebo zmena stavebného povolenia?

Zo zahraničia

TELEC, I.: Smlouva o architektonické dílo mezi českou a britskou stranou

Adspirantes legum

ČENTÍK, T.: Vybrané právne problémy zamestnaneckého diela

JUROVATÁ, E.: Povinnosť vnútroštátneho sudcu aplikovať právo EÚ ex officio

Průmyslové vlastnictví

č. 4/2010

PIČMAN, Dobroslav: SMART SEARCH ESP@CENET – BETA VERZE

TELEC, Ivo: Dotazník ke zjištění obvyklé odměny za licenci

KUBELKOVÁ, Jindřiška: Vyřazení České republiky z tzv. Watch Listu

Evropské právo

Sdělení Evropského patentového úřadu ze dne 22. října 2009, týkající se refundace poplatku za věcný průzkum (článek 11 Poplatkového řádu)

Rozhodnutí presidenta Evropského patentového úřadu ze dne 14. října 2009 o údajích, které budou nově uváděny v Evropském patentovém rejstříku

Z rozhodnutí stížnostních senátů EPÚ

Judikatura

Nahodilé a nikoli záměrné užívání označení chráněného ochrannou známkou

Informace ze zahraničí

Aktuality

EPO Gazette

č. 6/2010

PD COMMUNICATION: Plastic, the natural way (Plast, prírodná cesta)

Držitelia ocenenia Európsky vynálezca roka 2010 v kategórii malé a stredné podniky/výskum Jürgen Pfister a Helmut Nägele z Nemecka vynášali plastový materiál vyrobený z „tekutého dreva“ a nazvali ho arboform. Výskum alternatívneho a environmentálne prijateľného materiálu – bioplastu – predstavoval pre nich výzvu nahradiť tradičný plast, ktorý je už v súčasnosti považovaný za environmentálny hazard. Bioplasty musia byť tvarovateľné a stabilné, tak ako bežné plasty a aby mohli aj konkurovať na trhu, musia byť tiež lacné.

História plastov začala na veľkej medzinárodnej výstave v Londýne v roku 1862. V roku 1950 boli plasty už všade, v odevnom priemysle, domácich produktoch, v interiéroch áut, v nábytku, začala postupná expanzia plastových tašiek a fliaš. Jediným problémom bolo, že plasty boli vlastne nezničiteľné. Výsledkom je, že naša Zem sa naplnila plastickým odpadom. Od roku 1950 bola vyhodnená 1 miliarda ton plastového odpadu. Globálne sa vyprodukuje ročne okolo 100 miliónov ton plastov, z ktorého 10 % skončí v mori. Spáľovaním sa do ovzdušia dostávajú nebezpečné toxíny a skleníkové plyny vrátane dioxínu a kyslíčnika uhoľnatého.

Od polovice 90-tych rokov začali mestá na celom svete recyklačné programy s cieľom znížiť plastový odpad. V tom istom čase začali vedci intenzívne „pracovať“ na alternatívne používaných plastov. Bolo vynájdenej niekoľko plastových materiálov biologicky rozložiteľných, ale boli veľmi drahé a spotrebovali cenné zdroje.

Spomínaná dvojica bádateľov zvolila iný prístup a ich výskum sa odvíjal od cieľa – využiť namiesto produkcie plastov z hodnotných materiálov odpadové environmentálne prijateľné produkty z priemyslu. Zamerali sa na lignín, odpadový produkt pri výrobe papiera. Papiernický priemysel produkuje viac ako 60 miliónov ton lignínu ročne, ktorý sa spaľuje. Prírodnú pevnosť lignínu zvýšili kombináciou so živícami, lanovým vláknom a ďalšími prírodnými vláknami. Výsledkom bola hmota, ktorá môže byť nahrievaná a tvarovaná do akéhokoľvek tvaru.

V roku 1998 založili spoločnosť TECNARO na obchodovanie s arboformom. TECNARO spolupracuje s firmami ako Porsche, Daimler a Fischer. Arboform sa tiež používa napríklad pri výrobe detských hračiek, nábytku, odliatkov do hodínok, reproduktorov atď. Úspešnosť firmy podporuje aj atraktívna cena produktu.

Najväčšou výhodou arboformu je, že namiesto dlhotrvajúceho niekedy aj tisícročného procesu rozkladu, čo je pri „normálnych“ plastoch bežné, sa podobne ako drevo rozkladá v prírode v neporovnateľne kratšom čase.

NYGREN, Patrik: Translations of Korean patents in EPOQUE (Preklad kórejských patentov v EPOQUE)

Juhokórejské patenty tvoria dôležitú časť stavu techniky, pretože Kórejský patentový úrad je štvrtý najväčší úrad z pohľadu zverejňovaných patentových prihlášok. (V roku 2008 ich zverejnil 170 000, zatiaľ čo Európsky patentový úrad (EPÚ) 146 000.) Hoci niektoré kórejské patenty boli v rámci patentovej rodiny zverejnené v jednom pracovnom jazyku EPÚ, väčšina nie. EPÚ preto oznámil dostupnosť anglického prekladu zverejnených kórejských patentových prihlášok v novej plnotextovej databáze EPOQUE, nazvanej TXTKRT, ktorá je však prístupná len na interné použitie EPÚ. Od januára 2008 nová databáza obsahuje 350 000 kórejských zverejnených prihlášok.

Tak ako v prípade japonských strojových prekladov, v súčasnosti nie je možné priamo citovať ani kórejské preklady v rešeršnej správe. Je však možné zaslať kópiu strojového prekladu prihlasovateľovi, pokiaľ je citovaný kórejský dokument. Kórejčina je druhým jazykom pridaným do databázy strojového prekladu v EPÚ. V roku 2007 bol EPÚ prvým úradom, ktorý umožnil strojový preklad japonských spisov do angličtiny.

Ešte v roku 2010 sa očakáva, že pribudne strojový preklad čínskych spisov.

č. 7 – 8/2010

ARCA, Giovanni: A New Light on Search (Nové svetlo v rešerši) Zavedenie nového produktu – PCT doplnkovej medzinárodnej rešerše (supplementary international search – SIS) v EPÚ od 1. júla 2010 predstavuje posun smerom k väčšej integrácii služieb ponúkaných patentovými úradmi rôznych krajín. Očakáva sa aj zvýšenie kvality európskych patentových prihlášok. Aký je rozdiel medzi spomínaným a existujúcim konaním? Na vysvetlenie je potrebné ozrejmiť rešeršnú prácu, ktorú EPÚ doteraz praktizuje.

Typy rešerší vykonávaných v EPÚ

V súčasnosti EPÚ vykonáva v patentových prihláškach rešerše rôzneho typu, v závislosti od toho, či prihlasovateľ podá národnú, európsku alebo medzinárodnú prihlášku podľa pravidiel Zmluvy o patentovej spolupráci (PCT). V prípade medzinárodnej prihlášky, ak EPÚ vyhotoví rešerš, ide o prihlášku, keď EPÚ konal ako orgán pre medzinárodnú rešerš (ISA).

Existuje však ešte ďalšia možnosť vyhotovenia rešerše podľa pravidiel PCT: ak prihlasovateľ podá medzinárodnú prihlášku, ale zvolí si iný patentový úrad ako ISA, nie EPÚ, potom EPÚ

spočiatku s prihláškou nič nerobí. Ide o prípady, keď sa prihlasovateľ rozhodne formálne vstúpiť do európskej regionálnej fázy (článok 153 EPD). Tento proces prebehne v lehote 31 mesiacov od priority podanej prihlášky vrátane zaplatenia poplatku podľa pravidiel 159 EPD. EPÚ až potom začne konanie vyhotovením ďalšej rešeršnej správy – doplnkovej európskej rešerše – prieskumovými pracovníkmi nazývanej „Euro-PCT bis“. Táto rešerša je často vypracovávaná niekoľko rokov po podaní pôvodnej prihlášky. V tomto prípade môže nastať problém, že prihlasovateľ dostane rešeršnú správu od EPÚ o niekoľko rokov po podaní pôvodnej prihlášky, po uhradení poplatkov za vstup do regionálnej a národnej fázy v niekoľkých krajinách, ako aj udržiavacích poplatkov za prihlášku. Ak Euro-PCT bis rešerša odhalí relevantný stav techniky, všetky výdavky môžu byť zbytočné.

Princíp PCT SIS

V tomto prípade sa ponúka nové konanie. Európska doplnková rešeršná správa je nahradená medzinárodnou, ktorá musí byť hotová predtým, než sa prihlasovateľ rozhodne, či vstúpi do regionálnej a národnej fázy. Je to výhodné tak pre prihlasovateľa, ako aj EPÚ. Prihlasovateľ získa hodnotné informácie skôr a EPÚ zase uvíta, že môže konať o prihláške, ktorá obsahuje hodnotné vynálezy.

Uvedená stratégia sa aplikuje v rámci iniciatívy „Raising the Bar“ s cieľom urýchliť rozhodnutia prihlasovateľov v konaní a zamedziť zahľteniu patentového systému ťažko patentovateľnými prihláškami.

Podanie žiadosti

Ak si prihlasovateľ želá vyhotovenie SIS od EPÚ, musí podať žiadosť v Medzinárodnom úrade WIPO v lehote 19 mesiacov od priority a zaplatiť poplatok za rešeršu, ktorý je taký istý ako za medzinárodnú rešeršnú správu.

Konanie

Konanie o PCT SIS prihláškach je takmer také isté ako pri bežnom podaní medzinárodnej prihlášky, t. j. bez zmien pred vykonaním rešerše a k rešeršnej správe sa priloží písomný posudok (WO-SIS). Správu je potrebné dokončiť v lehote 28 mesiacov od priority. Rešerša Euro-PCT bis nie je potrebná, ak EPÚ vyhotoví SIS rešeršu.

Hlavný rozdiel sa týka nejednotnosti vynálezu. Prihlasovateľ dostane rešeršnú správu na prvé nárokované vynálezy a pokiaľ neoznami, že žiada rešeršu na ďalšie vynálezy, nie je vyzvaný k zaplateniu dodatočných poplatkov. Prihlasovateľ tiež môže podať „protest“ na preskúmanie nejednotnosti vynálezu.

Zatiaľ o uvedenú službu nie je až taký záujem. Predpokladá sa, že nárast žiadostí spôsobia tzv. extraeurópske prihlášky. Pôjde napríklad o prihlášky od japonských prihlasovateľov, pre ktoré bola vypracovaná dôkladná rešerša o stave techniky v japončine, ale želajú si aj podrobnú rešeršu zverejneného stavu techniky v európskych jazykoch.

č. 9/2010

PD COMMUNICATION: Conserve Water – Save the Planet! (Šetriť vodou – zachráňte planétu!)

Zastaviť plytvanie vodou v kúpeľniach a z kuchynských výleviek sa podarilo nemeckým inžinierom – Hermanovi Gretherovi a Christophovi Weisovi, ktorí vynášali regulátor vodnej dýzy. V kategórii priemysel boli nominovaní na cenu Európsky vynálezca roka 2010.

Pitná voda sa čoraz viac stáva vzácnejším prírodným zdrojom. Ľudstvo už vyčerpalo viac ako 30 % svetových dostupných zásob čistej vody a do roku 2025 to má byť až 70 %, pričom kvalita vody sa stále znižuje. Veľký objem vody sa znečisťuje dennodennou činnosťou, ako je pranie a sprchovanie.

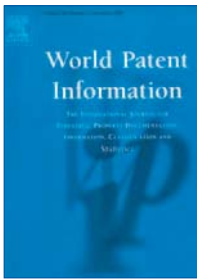
Šetrenie vody jednoduchým trikom

Šetriť vodu pri zdroji sa podarilo spomenutým vynálezcom vyvinutím tzv. „aerátora“ (zariadenie na prevzdušňovanie), ktorý vodu zmiešava so vzduchom, čím dochádza k zlepšeniu prúdenia vody, a tým aj k jej šetreniu. Navyše, toto zariadenie sa dá namontovať na akýkoľvek konvenčný vodovodný kohútik. Aerátor využíva jednoduchý trik: vodný prúd je zosilnený predtým, ako je spomalený sériou plastických slučkových tanierikov a ako sa rozdelené jednotlivé prúdy spoja do jedného. Súčasne sa pridáva vzduch, ktorý spôsobí, že prúd vody je objemnejší, hoci sa jej použije menej. Pred týmto vynálezom sa v aerátoroch používali drahé kovové vložky. Plastické tanieriky sú však nielen lacnejšie, ale aj lepšie fungujú a výsledkom je väčší prúd vody s menším rozstrekom.

Úspešný príbeh

Od roku 2003 boli aerátory založené na spomínanom vynáleze predávané v 60 krajinách na celom svete nemecko-švédskou spoločnosťou Neoperl. Podľa časopisu Development takýto aerátor môže ušetriť až 50 % vody mesačne v kúpeľniach a z kuchynských výleviek domácnosti.

Spracovala Ing. Anna Čechvalová

World Patent Information

č. 2/2010

CONJOINT Analysis for Intellectual Property Education (Analýzy súvislostí vzdelávania v oblasti duševného vlastníctva)

V súčasnosti zaznamenávame rozvoj znalostnej ekonomiky a problematika ochrany práv duševného vlastníctva sa stáva fenoménom, ktorému venujú mimoriadnu pozornosť tak súkromné firmy, ako aj verejné inštitúcie. Preto vzdelávanie odborníkov, ktorého úlohou je poskytnúť komplex informácií o duševnom vlastníctve, sa stáva nevyhnutnosťou.

Vo svete v súčasnosti existuje množstvo vzdelávacích inštitúcií zameraných na duševné vlastníctvo. Jednou z nich je napríklad aj Akadémia Svetovej organizácie duševného vlastníctva, ktorá pôsobí od marca 1998.

Jednotlivé atribúty vzdelávania v oblasti duševného vlastníctva, a to obsah prednášok, úroveň, dĺžka a metódy vzdelávania, ako i poplatky zaň, boli analyzované prostredníctvom tzv. analýz súvislostí (conjoint analysis), ktoré umožňujú identifikovať preferencie zákazníkov. Výsledky týchto analýz ukázali, že respondenti považujú za dôležitý atribút vzdelávania poplatky a na druhej strane za najmenej významný faktor vzdelávacie metódy. Významné rozdiely boli zaznamenané aj medzi zamestnancami univerzít, verejného a súkromného sektora. Napríklad zamestnanci univerzít si myslia, že najdôležitejším atribútom vzdelávania je obsah prednášok.

GUPTA, Rupsa – MANCHIKANTI, Padmavati: Analysis of Patenting Trends of Antifungal Drugs in the Product Patent Regime in India (Analýzy trendov patentovania antimikotických liečiv v Indii)

Počas rokov 1989 až 2008, teda v období pred a po pristúpení Indie k Dohode TRIPS v roku 1995, sa v Indii uskutočnil výskum zameraný na vývoj v oblasti patentovania. Prieskumu boli podrobené patentové dokumenty týkajúce sa antimikotických liečiv, ktorých majiteľmi sú indické a nadnárodné spoločnosti. Z výsledkov prieskumu vyplynulo, že k významnému nárastu počtu podaných patentových prihlášok došlo po pristúpení Indie k Dohode TRIPS. Zároveň prieskum ukázal, že indické vedecké inštitúcie boli podľa počtu podaných patentových prihlášok z oblasti antimikotických liečiv aktívnejšie ako zahraničné.

WOLF, Thomas E: The Patent Information Users Group – Collaborating via the PIUG wiki and Discussion Forums (Skupina používateľov patentových informácií – spolupráca prostredníctvom PIUG wiki a diskusných fór)

Skupina používateľov patentových informácií PIUG (The Patent Information Users Group) pôsobí už 21 rokov a jej hlavnou úlohou je poskytovať pomoc odborníkom pôsobiacim v oblasti patentových informácií. Skupina má okolo 700 individuálnych

členov z 30 krajín sveta a sú nimi prieskumoví pracovníci, odborníci v oblasti patentových informácií a dokumentácie, patentoví zástupcovia a pod. Skupina prevádzkuje svoju vlastnú internetovú stránku www.piug.org a koncom roka 2008 sprístupnila aj webovú stránku wiki.piug.org, diskusné fóra PIUG-DF a PIUG-L i ďalších päť diskusných fór – dve zamerané na ponuku a hľadanie práce, fórum na komunikovanie s vedením skupiny a fóra na komunikáciu s dvomi skupinami týkajúcimi sa internetovej stránky wiki – členmi výboru elektronickej komunikácie a administrátorami wiki.

Vytvorením uvedených diskusných fór sa výrazne uľahčila komunikácia medzi členmi skupiny a ostatnými záujemcami o patentové informácie.

DARMONT, Anne-Gaëlle – HEDON, Colette: CFIB, the French Speaking Patent Information User Group (Francúzsky hovoriaca skupina používateľov patentových informácií)

Skupina CFIB (Club Francophone d'Information Brevet) vznikla v roku 1988 pod názvom Derwent klub a jej cieľom bolo združiť francúzskych používateľov patentovej databázy Derwent. V roku 1996 skupina rozšírila svoju pôsobnosť a jej členmi sa mohli stať aj používatelia iných patentových databáz a zároveň sa premenovala na Francúzsku skupinu používateľov patentových informácií. K ďalšej zmene došlo v roku 2005, kedy sa skupina otvorila aj zahraničiu a začala združovať francúzsky hovoriacich používateľov patentových databáz. V tom istom roku zmenila názov na súčasný CFIB.

Skupina má viac ako 160 členov z Francúzska, Belgicka a Švajčiarska a jej hlavnou úlohou je vytvárať priestor na vzájomnú výmenu skúseností medzi odborníkmi v oblasti vyhľadávania patentových informácií a poskytovať rady a pomoc v tejto oblasti.

Skupina úzko spolupracuje s ďalšími združeniami podobného zamerania, napríklad s holandskou skupinou WON a talianskou skupinou AIDB.

Začiatkom roka 2006 skupina sprístupnila aj svoju internetovú stránku a len nedávno spustila novú webovú stránku <http://www.lecfib.org/joomla> založenú na webovej technológii web 2.0.

JELENKOVIĆ, Vladimír: Towards a Definitive Catalogue of the Patents of Nikola Tesla (Smerom k definitívnemu katalógu patentov Nikolu Teslu)

Nikola Tesla bol významným americkým fyzikom srbského pôvodu, vynálezcom, konštruktérom elektrických strojov a prístrojov. Bol autorom mnohých patentov, no stále neexistoval ich kompletný zoznam. V niekoľkých knihách venovaných jeho životu a práci boli zverejnené informácie len o jeho 112 amerických patentoch a neobsahovali zmienku o ďalších, získaných v zahraničí.

Koncom 80-tych rokov minulého storočia vyšiel katalóg patentov N. Teslu, ktorý okrem amerických patentov obsahoval aj 109 zahraničných patentov. Ukázalo sa však, že ani to nebol definitívny zoznam, a preto Belehradské múzeum Nikolu Teslu v spolupráci s bývalým Federálnym patentovým úradom Socialistickej federatívnej republiky Juhoslávie (dnes Úrad duševného vlastníctva Srbskej republiky) sa podujalo vypracovať kompletný zoznam jeho patentov. Zistilo sa, že Tesla získal celkom 280 patentov v 26 krajinách celého sveta.

Spracovala Mgr. Gabriela Píšová

Časopis Duševné vlastníctvo vydáva:

Úrad priemyselného vlastníctva SR, Jána Švermu 43,
974 04 Banská Bystrica, Slovenská republika
www.upv.sk

Riadi redakčná rada:

Predseda: prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.
Členovia: JUDr. Zuzana Adamová, PhD., Ing. Štefan Holakovský,
Ing. Darina Kyliánová, Ing. Ľubomír Poliak, prof. JUDr. Ján Švidroň, CSc.,
prof. PhDr. Ing. Miroslav Tuma, DrSc.

Publikované názory autorov príspevkov sa nemusia stotožňovať s názor-
mi vydavateľa časopisu. Odborné príspevky boli recenzované.

Adresa redakcie:

Úrad priemyselného vlastníctva SR, „Duševné vlastníctvo“,
Jána Švermu 43, 974 04 Banská Bystrica, Slovenská republika
tel.: 048/43 00 270, fax: 048/43 00 402,
e-mail: casopisDV@indprop.gov.sk

Výkonný redaktor: PhDr. Július Šípoš

Jazyková korektúra: Mgr. Janka Krajčiová

Grafická úprava: Bc. Jana Zimová

Registrované MK SR – EV 3081/09

ISSN 1335-2881

Vychádza 4x ročne

Tlač: KOPRINT

Cena jedného výtlačku je **3 €** + poštovné, ročné predplatné je **12 €** + poš-
tovné. Odberateľovi časopisu sa účtuje poštovné podľa platného cenníka.

Rozširuje a objednávky prijíma (aj do zahraničia):

Úrad priemyselného vlastníctva SR, Jána Švermu 43,
974 04 Banská Bystrica, Slovenská republika
Informácie o obsahu jednotlivých čísel si môžete vyhľadať aj na URL
adrese <http://www.upv.sk/?dusevne-vlastnictvo-archiv>

Foto na titulnej strane: <http://historical.hsl.virginia.edu/treasures/descartes.html>

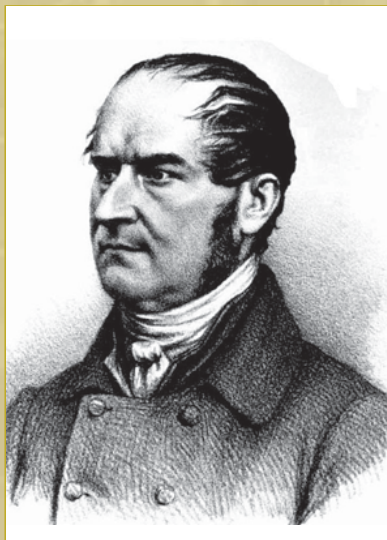
Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tohto časopisu sa nesmie reprodukovat', uložit' do vyhľadávacieho systému alebo použit' v akejkoľvek forme pomocou elektronických, mechanických, fotokopírovacích a záznamových prostriedkov alebo akýmkoľvek iným spôsobom bez predchádzajúceho písomného povolenia vydavateľa.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or utilized in any form by electronic, mechanical, photo-copying, recording means or otherwise without prior written permission of the Publisher.

Ján Barica

MALÝ SLOVENSKÝ PANTEÓN VEDY A TECHNIKY

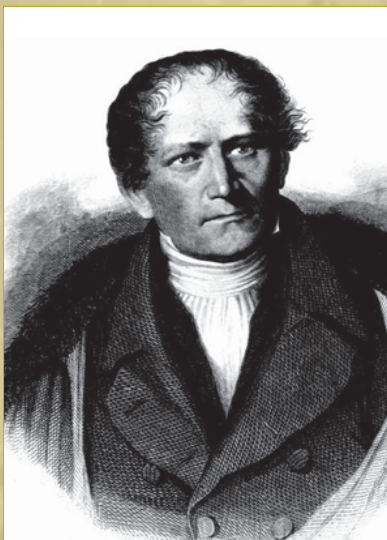
Vydal: Úrad priemyselného vlastníctva SR, 2004

GABRIEL KOVÁČ-MARTINI

(1782 - 1845)

Člen Mineralogickej spoločnosti v Jene

JÁN KOLLÁR

(1793 - 1852)

Významný hlásateľ slovanskej vzájomnosti

PAVOL JOZEF ŠAFÁRIK

(1795 - 1861)

Hviezda prvej veľkosti slovanskej vedy

Yokohama, Four Maids at Chrysanthemum Show.

The Great Hall of Statuary, St. Peter's Rome.

Návod na pozeranie obrázkov je uvedený na str. 35.

ISSN 1335-2881

